

Tokiko 2030 Agenda

Nola heldu Garapen Jasangarriaren
Helburuei tokiko eremutik

Gida praktikoa

AURKIBIDEA

ORRIALDEA

02	Tokiko 2030 Agendaren Aukerak
04	Gidaren aurkezpena eta egitura
08	1. URRATSA. Nola heldu Tokiko 2030 Agenda lantzeko prozesuari
16	2 URRATSA. Garapen Jasangarriaren Helburuak (GJH) tokiko errealitatetik ezagutzea
22	3 URRATSA. TOKIKO 2030 AGENDAREN estrategia formulatzea
30	4 URRATSA. TOKIKO 2030 AGENDAREN Plana lantzea
42	5 URRATSA. Udalerriak Garapen Jasangarriaren Helburuei egiten dien ekarpena neurtzea
47	I. ERANSKINA. GJHak euskal udalerrien testuingurura hurbiltzea *
65	II. ERANSKINA. Udalerrientzat erreferentzia diren 80 Helmugak
83	III. ERANSKINA. Tokiko eremutik GJHei ekarpena egiten dieten ekintzen tipologia
107	IV. ERANSKINA. GJHei lotutako Garapen Jasangarriaren udal adierazleen zerrenda

* ERANSKIN espezifikoa Agenda 21 duten edo izan duten euskal udalerrientzat.

© Ihobe S.A., 2019ko maiatza

Argitaratzailea:

Ihobe, Ingurumen Jarduketarako Sozietate Publikoa
Ingurumen, Lurralde Plangintza eta Etxebizitza Saila
Eusko Jaurlaritza

www.ingurumena.eus
www.udalsarea2030.eus

Urkixo zumarkalea, 36 - 6. solairua
48011 Bilbo - Tel: 900 15 08 64

Edukia:

Dokumentu hau Ihobe sozietate publikoak prestatu du,
ENEA Estrategias para la Sostenibilidad, S.L.ren laguntzarekin.

Lege-gordailua: Bi-952-2019

TOKIKO 2030 AGENDAREN AUKERAK

2030 Agendak esparru homogeneo bat eskaintzen du, administrazioaren maila guztietan, garapen jasangarriaren plangintzarako. Udalerrien kasuan, 2030 Agendak zenbait politika sektorial integratzen ditu, eta, hortaz, garapen jasangarriari laguntzen dioten tokiko politikak behin betiko koordinatzeko eta zeharkakotasunez aplikatzeko beharrezkoa den aldaketa ekar dezake.

Udalerrri bakoitzak bere hausnarketa egin dezake 2030 Agendak eskaintzen dizkion aukeren inguruan; nolahi ere, aurretiko ideia gisa, jarraian aurkezten da **Udalsarea2030 – Udalerrri jasangarrien euskal sareko** udalerrri eta eskualdeetako pertsonal tekniko osatutako hausnarketa-talde baten emaitza, 2030 Agendak udalerriei eskaintzen dizkien aukera nagusiak identifikatzeko baliagarria izango delakoan.

MUNDUKO GARAPEN JASANGARRIAREKIN HARTUTAKO KONPROMISOA BERRITZEA

2030 Agenda lagungarria da tokiko garapen jasangarriaren bide-orria berritzeko, munduko garapen jasangarriarekin hartutako konpromisoa zabalduz.

UDALERRIENTZAKO ERREFERENTZIAK AREAGOTZEA

2030 Agenda mundu mailan eta lurraldez lurralde txertatzen ari denez, horrek esparru berriak eskaintzen dizkie udalerrri eta eskualdeei, bai erreferentziak bilatzeko baita sinergiak sortzeko ere.

ZEHARKAKOTASUNA BEHIN BETIKO INDARTZEA

2030 Agendak Garapen Jasangarriaren berezko gai guztiei heltzen die, bere 17 GJHen bitartez, eta horrek eszenario berri bat eskaintzen du tokiko plan eta politiken zeharkakotasuna behin betiko indartzeko, diziplina anitzeko ikuspegi baten bitartez.

TOKIKO GARAPEN JASANGARRIAREN UDAL PLANA KOKATZEA

Tokiko garapen jasangarriaren aldeko politikak finkatu dituzten udalerrien kasuan, 2030 Agenda bereganatzea lagungarria izan daiteke haren birkokapenerako, hau da, Planari izaera estrategikoagoa emateko operatiboa izateari utzi gabe.

INPLIKAZIO POLITIKOA INDARTZEA

2030 Agendak nazioarteko erreferentzia-esparru komun bat eskaintzen du, Garapen Jasangarriaren ikuspuntutik kuestiona ezin daitekeena, eta hori lagungarria da inplikazio politikoa indartzeko.

AGENDA 21ETIK TOKIKO 2030 AGENDARA

Rio de Janeiroko 1992ko Goi Bileran (Lurraren Goi Bilera) sortutako Agenda 21en kontzeptuak lekua uzten dio Nazio Batuek 2015ean onartu zuten 2030 Agendari. Nahiz eta Agenda 21 nabarmen finkatu den udalerrri askotan, 2030 Agendak aukera eskaintzen du ikuspegi zabalago batetik Garapen Jasangarriaren kontzeptua biziberritzeko eta eguneratzeko.

KOMUNIKAZIO ERAGINKORRA LORTZEA

Gizarteak GJHei buruz duen ezagutza maila hazten ari da, eta horrek ahalbidetzen du komunikazioa hobetzea eta ulergarriago egingea.

HIZKUNTZA BERRI BAT SORTZEA PARTE-HARTZE SOZIALERAKO

Gizarteak GJHei buruzko duen ezagutza maila hazten ari denez, hizkuntza berri bat sortu daiteke, ezagunagoa eta erakargarriagoa, gizartearen parte-hartzea bizkortzeko.

FINANTZIAZIO AUKERAK AREAGOTZEA

2030 Agenda txertatzea lagungarria izango da 2030 Agendarekin eta GJHein lotutako finantziario-esparruetara iristeko.

GIDAREN AURKEZPENA ETA EGITURA

AURKEZPENA

Garapen Jasangarrirako 2030 Agenda Nazio Batuen Erakundeak Pertsonen, Planetaren eta Oparotasunaren alde onartutako plana da; halaber, helburutzat hartzen du Bake unibertsala, Lankidetzat eta Justiziara iristeko bidea sendotzea.

2015ean onartuta, 2030 Agendak zenbait konpromiso hartzen ditu ezinbestekotzat Planetaren Garapen Jasangarriaren esparruan, adibidez Klima-aldaketari buruzko **Parisko Akordioa**; aldi berean, bat dator udal mailako beste erreferente batzuekin, hala nola **Hiri Agenda Berriekin**. Honek 2030 Agendako GJH batzuei heltzen die, batez ere **11. GJHari: Hiri eta komunitate jasangarriak**. Helburua da hiri eta komunitateak seguruak, inklusiboak eta erresilienteak izatea lortzea.

11. GJHtik harago, 2030 Agendak **17 helburu** planteatzen ditu **Garapen Jasangarriaren Helburu** gisa, eta horiei lotuta **169 helmuga**, ekonomiaren, gizartearen eta ingurumenaren alorretan. Horiek izango dira munduko garapen-programak gidatuko dituztenak datozen urteetan. Horrekin batera, **232 jarraipen-**

adierazle planteatzen ditu helmuga horietarako.

GJHak juridikoki derrigorrezkoak ez badira ere, espero da gobernuek helburu propiotzat hartzea, helburu hauek munduko konpromisoekin harmonizatzeko iparrorratz gisa erabiliz. Hori eskualde eta toki mailan ere egin daiteke, **betiere kontuan hartuta GJHen irismen eta edukiak eta haien helmugak tokiko testuingurura eta tokiko eskumenetara egokitu behar direla**.

Gainera, GJHak lantzeari dagokionez, Nazio Batuen Erakundeak funtsezkotzat jotzen du helburuen lorpenean egindako aurrerapenen jarraipena egitea eta aurrerapen horiek aztertzea, datu fidagarri, eskuragarri eta egokien bitartez.

Horregatik guztiagatik, Gida honen helburua da TOKIKO 2030 AGENDA lantzeko beharrezkoak diren jarraibideak eskaintzea. Abiapuntua da GJHak eta haien Helmugak udalerrien testuingurura egokitzea. Halaber, Garapen Jasangarriaren Adierazleak udal testuingurura egokitzen laguntzen du, udalerriek GJHei egiten dioten ekarpena neurtzeko jarraibideak eskaintzeaz batera.

Udalerriek hainbat urte daramatzate Garapen Jasangarriaren alde lan egiten, bai plangintza estrategikotik baita plangintza sektorialetik ere; horregatik, Gida honen abiapuntuko premisa da jadanik egindako lanaren balioa nabarmentzea, eta, horrekin batera, ahaleginak 2030 Agendak planteatzen dituen erronketarantz berrorientatzea.

GIDAREN EGITURA

Gida hau 5 urratsetan egituratzen da eta hauek osatutakoan, udalerriek TOKIKO 2030 AGENDA bat izango dute. Honekin udalerrri bakoitzak Garapen Jasangarrien Helburuei egiten dion ekarpenaren jarraipena egiteko aukera izango dute.

Udalerrri bakoitzak prozesua lantzerakoan, abiapuntu eta ikuspegiaren arabera ez da beti guztiz beharrezkoa izango 1. URRATSETIK hasita eta 5. URRATSAREKIN bukatzea; izan ere, URRATSAK beste ordena batez egin daitezke, edo modu partzialean soilik, kasu bakoitzaren beharren arabera.

Estatu mailan, Garapen Jasangarrirako Espainiar Sareak **“Garapen Jasangarriaren Helburuak Espainiako 100 hiritan”** izeneko txostenaren lehenengo edizioa prestatu du, eta ondorioetan nabarmentzen du hiriek eta udalerriek ezinbesteko rola jokatzen dutela nazioarteko helburuak lortzeko; horrekin batera, aldaketarako ekintza eraginkorrak abiatzeko eskatzen die alkateei.

Euskadin, Eusko Jaurlaritzak 2030 Agendari heldu dio jadanik, **EUSKADI BASQUE COUNTRY 2030 AGENDA**ren bitartez, eta Foru Aldundiek ere berenganatu egin dute eta bultzatzen ari dira.

Beste alde batetik, 2018an argitaratutako [*Jasangarritasunerako Udalerrien Euskal Sarearen ekarpena Garapen Jasangarriaren Helburuei*](#) txostenaren bitartez, **Udalsarea2030 – Udalerri jasangarrien euskal sareak** aztertu du euskal udalerriek GJHei egin dioten ekarpena, 2015. urtea erreferentziatzat hartuta (urte horretan onartu zen 2030 Agenda).

NOLA LANDU TOKIKO 2030 AGENDA URRATSEZ URRATS

1. URRATSA

Nola heldu
Tokiko 2030
Agenda lantzeko
prozesuari

2. URRATSA

Garapen
Jasangarriaren
Helburuak
(GJH) tokiko
errealitatetik
ezagutzea

3. URRATSA

Tokiko 2030
Agendaren
estrategia
formulatzea

4. URRATSA

Tokiko 2030
Agendaren Plana
lantzea

5. URRATSA

Udalerrriak Garapen
Jasangarriaren
Helburuei egiten
dien ekarpena
neurtzea

1. URRATSA

Nola heldu Tokiko 2030 Agenda lantzeko prozesuari

Urrats honek erraztuko du Tokiko 2030 Agenda lantzeko prozesuari buruzko erabakiak hartzea

Tokiko 2030 Agenda lantzeko prozesua nola egin zehazteko xedez, kapitulu honetan **GHJk kontutan izanik TOKIKO EKINTZA MAPEATZEN** da.

Kontuan hartu behar da udalerrietan zenbait motatako planak daudela ezarrita, eta horietako askok jadanik egiten dietela ekarpena Garapen Jasangarriaren Helburuei; halaber, kontuan hartu behar dira planen indarraldia eta euren tamainagatik udalerriek dituzten errealitateak. Horregatik, Gida honetan **TOKIKO 2030 AGENDAri heltzerakoan abiapuntu eta ikuspegi desberdinak egon daitezkeela kontsideratu da:**

UDAL PLAN ESTRATEGIKOA 2030 AGENDAREKIN UZTARTZEA

Udalerri baten plan estrategikoak mota askotakoak izan daitezke, batez ere udalerraren tamainagatik; baina orokorrean, ezaugarri propioak izan ohi dituzte, hala nola etorkizunerako erreferentziarako urte bat, baita IKUSPEGI BAT, BALIOAK eta HELMUGAK ere... Kasu horretan, batez ere plana orain dela gutxi onartu bada edo indarraldi luzea badu, udalerriak aukera dezake bere TOKIKO 2030 AGENDA eraikitzea bere plan estrategikoa Garapen Jasangarriaren Helburuekin uztartuz, hau da, ildo beretik eramanez, planaren edukia helburu horien arabera egokituz eta osatuz.

AGENDA 21EKO PLANA 2030 AGENDAREKIN UZTARTZEA

Udalerri askok Agenda 21eko Planak dituzte edo izan dituzte. Euskadin, adibidez, Plan horietako asko bigarren edo hirugarren belaunalditik ere pasatu dira, eta horrek, haien finkatzea laguntzeaz gain, bidea eman du eremu zehatzagoak jorratzen dituzten planak integratzeko, edo, kasu batzuetan, Planaren irismena handitzeko, izaera integralagoa emanez, abiapuntuan gehienbat ingurumen-izaerako ikuspegia izan arren.

Aurreko kasuan bezala, Agenda 21eko plana zer inplementazio-fasetan dagoen kontuan hartuta, oinarritzat hartu ahal izango da 2030 AGENDAREKIN uztartzeko, Garapen Jasangarriaren Helburuetara egokituz, eta, hortaz, TOKIKO 2030 AGENDA osatuz.

TOKIKO 2030 AGENDA HASIERATIK LANTZEA

Ez badago erreferentziarako Planik 2030 AGENDAREKIN uztartzeko, bai existitzen ez delako, edo bai existitzen dena indarririk gabe geratu delako, aukeran dagoen beste ikuspegia da TOKIKO 2030 AGENDA zerotik abiatuta lantzea.

Kasua zeinahi delarik ere, TOKIKO 2030 AGENDAK hirurentzat eskaintzen ditu sostengua eta jarraibideak TOKIKO 2030 AGENDA lantzeko. Dena dela, udalerrri bakoitzak erabaki dezan zein den bere beharrei gehien egokitzen zaien ikuspegia eta zein izango den plana lantzeko modua, kasu guztietan gomendatzen da 17 GJHetarako edo horietako baterako jadanik lagungarriak diren udalerrriko planak, proiektuak eta ekimenak mapeatzea eta identifikatzea, hori abiapuntutzat hartzeko TOKIKO 2030 AGENDAri heltzeko moduz erabaki aurretik.

Tokiko ekintza mapeatzea, GJHei dagokienez: indarrean dauden plan eta politiken artean, zeintzuk dira lagungarriak GHJak lortzeko?

Udalerrietan izaera eta irismen desberdineko plangintza-tresnak egoten dira indarrean; kasu askotan, baina, azkenean beharrezkoa izaten da horiek koordinatzea, eta zenbait kasutan irismen handiagoko planetan integratu ere egitea, kudeaketa eraginkorra bermatzeko xedez, bai planen ikuspuntutik beretik eta bai horiei atxikitako koordinazio- eta jarraipen-mekanismoen ikuspuntutik. Udallerriaren tamaina ere oso faktore garrantzitsua izaten da, normalean nolabaiteko korrelazioa egoten baita udallerriaren tamainaren eta indarrean dauden planen kopuruaren artean.

Atal honetan aurkezten da, orientazio moduan, udallerrietako planek GJHei egiten dieten ekarpenaren mapaketa orokor bat; izan ere, mapaketa orokor hori erreferentziatzat hartu daiteke udalerrri bakoitzaren mapaketa egiterakoan.

Udallerri txikien kasuan, kontuan hartu behar da, gainera, plan horietako asko eskualde-erakunde batetik bideratzen direla, baina haien inguruan kontsiderazio berdina egin daiteke GJHei egiten dieten ekarpenari dagokionez.

Mapaketa honetan 2 Plan mota bereizten dira:

ZEHARKAKO IZAERA DUTEN PLANAK

Zeharkako izaera duten planak: hemen sartzen dira, alde batetik, jorratzen dituzten arloen dimentsioagatik zeharkako izaera garbia duten planak, hala nola Plan Estrategikoak eta Legegintzaldiko Planak, eta, bestetik, jorratzen duten gaiagatik zeharkako izaera dutenak, hala nola Berdintasun Planak edo klima-aldaketa arintzeko Planak.

Agenda 21eko Planen kasuan, euskal udalerrietan presentzia handia duten bi tipologia aurkitzen ditugu: ingumen izaera dutenak eta izaera integrala dutenak, hau da, alderdi sozialak eta/edo ekonomikoak ere txertatu dituztenak. Gainera, bi kasuetan kontuan hartu behar da udalerrri batzuek jadanik integratu dituztela euren Agenda 21eko Planetan arlo konkretuagoak jorratzen dituzten planak; adibidez: mugikortasun jasangarria edo kutsadura akustikoa jorratzen dituzten planak.

Oharra: planen zerrenda eta ondorengo tauletan proposatzen den sailkapena ez dira nahitaez exhaustiboak. Izan ere, helburua da orientabide gisa funtzionatzea, GJHei udalerrri bakoitzean jadanik ekarpena egiten dieten planen mapaketa egiterakoan.

ARLO ESPEZIFIKOAK JORRATZEN DITUZTEN PLANAK

Udal kudeaketaren arlo espezifikoagoak jorratzen dituzten planak; hemen sartzen dira izaera sektorial nabaria duten eta euren ekintzak gehienbat arlo konkretu batera zuzentzen dituzten planak.

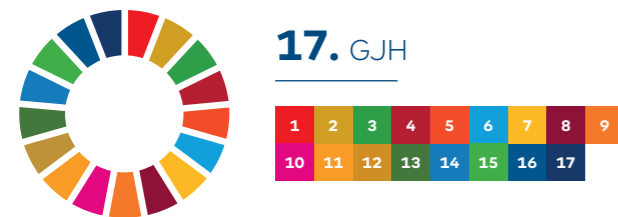
Ez da barne sartu Hiri Antolamenduen kasu partikularra, zeren beraren egitura desberdina baita gainerako udal planen aldean; nolahi ere, garbi dago funtsezko tresna bat dela aldaketa garrantzitsuak toki mailan egiteko, eta plan askok badituzte irizpide espezifikoak Hiri Antolamenduan sartzera daramaten ekintzak.

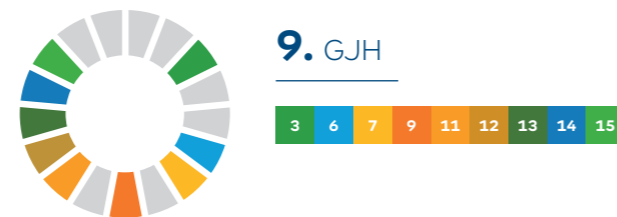
ZEHARKAKO IZAERA DUTEN PLANAK

Zeharkako izaera duten Udal Planek GJHei egin diezaieketen ekarpena.

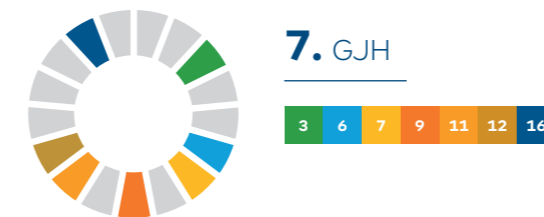
PLAN ESTRATEGIKOA

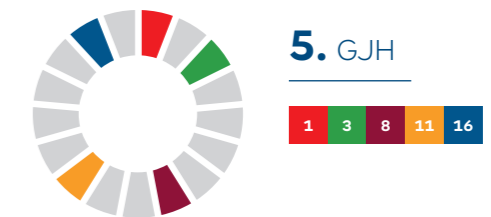
AGENDA 21EKO PLANA (INGURUMENEOA)

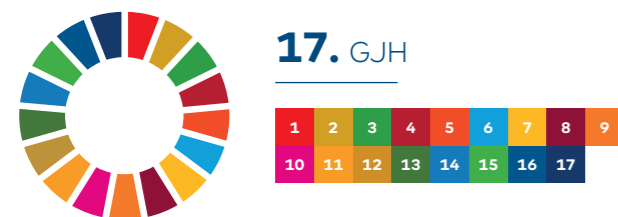
SMART CITY PLANA

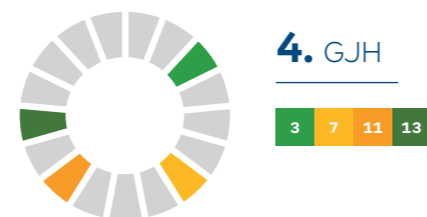
GAZTERIA PLANA

LEGEGINTZALDIKO PLANA

KLIMA-ALDAKETA ARINTZEKO PLANA

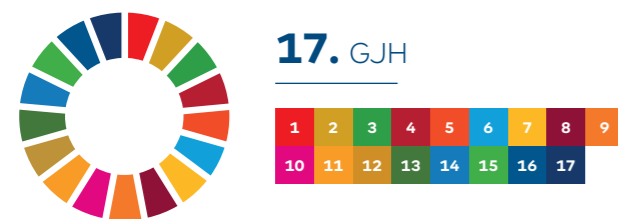
BERDINTASUN PLANA

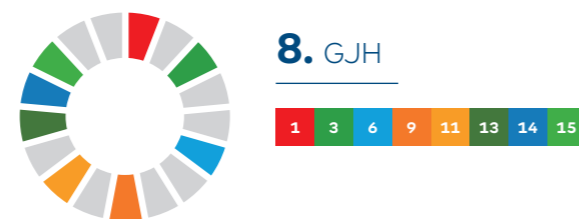
EUSKARA PLANA

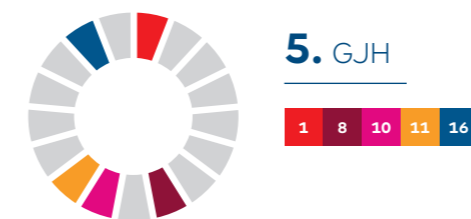
AGENDA 21EKO PLANA (INTEGRALA)

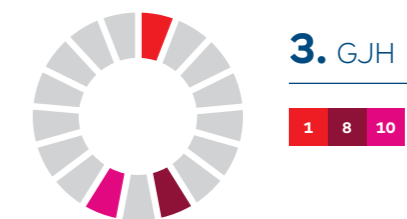
KLIMA-ALDAKETARI EGOKITZEKO PLANA

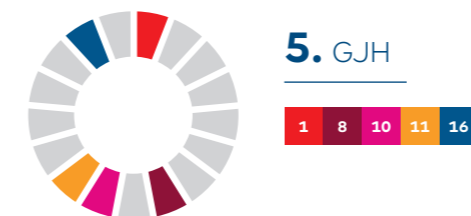
GIZARTE-INKLUSIORAKO PLANA

ENPLEGUA SUSTATZEKO PLANA

IMMIGRAZIO PLANA

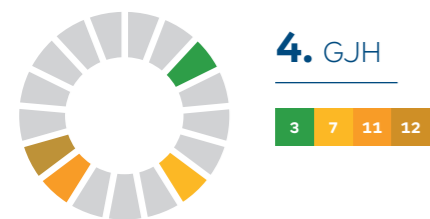
1 Pobrezia desagerraraztea	7 Energia irisgarria eta ez kutsagarria	13 Klimaren aldeko ekintza
2 Goserik ez	8 Lan duina eta hazkunde ekonomikoa	14 Itsaspeko bizitza
3 Osasuna eta ongizatea	9 Industria, berrikuntza eta azpiegitura	15 Lehorreko ekosistemetakoko bizitza
4 Kalitatezko hezkuntza	10 Desberdintasunak murriztea	16 Bakea, justizia eta instituzio sendoak
5 Genero berdintasuna	11 Hiri eta komunitate jasangarriak	17 Helburuak lortzeko aliantza
6 Ur garbia eta saneamendua	12 Ekoizpen eta kontsumo arduratsuak	

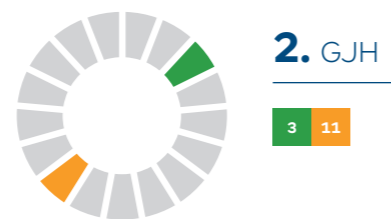
ARLO ESPEZIFIKOAK JORRATZEN DITUZTEN PLANAK

Arlo espezifikoetako Udal Planek GJHei egin diezaieketen ekarpena.

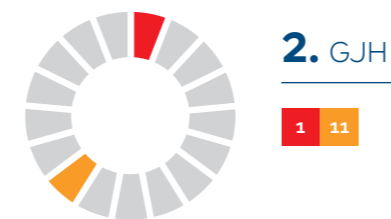
ENERGIA JASANGARRIRAKO EKINTZA PLANA (EJEP)

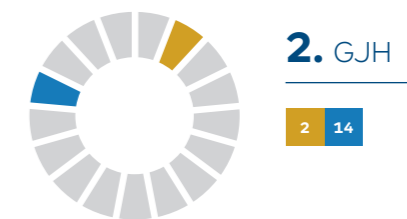
KUTSADURA AKUSTIKOARI BURUZKO PLANA

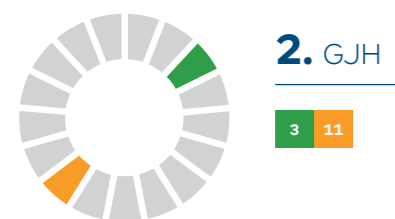
ETXEBIZITZA PLANA

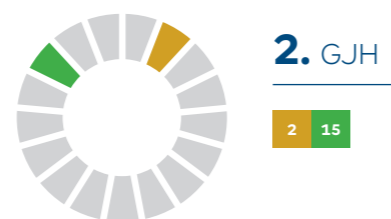
LEHEN SEKTOREA SUSTATZEKO PLANA

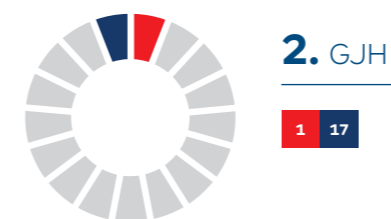
MUGIKORTASUN JASANGARRIAREN PLANA

BIODIBERTSITATE PLANA

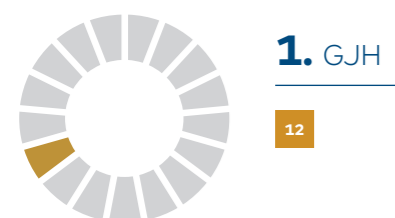
LANKIDETZA PLANA

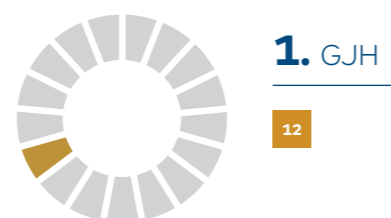
TURISMO PLANA

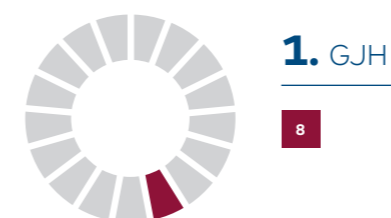
HONDAKINEI BURUZKO PLANA

EROSKETA PUBLIKO ARDURATSUKO PLANA

MERKATARITZA BIZIBERRITZEKO PLAN BEREZIA (PERCO)

- 1 Pobrezia desagerraraztea
- 2 Goserik ez
- 3 Osasuna eta ongizatea
- 4 Kalitatezko hezkuntza
- 5 Genero berdintasuna
- 6 Ur garbia eta saneamendua

- 7 Energia irisgarria eta ez kutsagarria
- 8 Lan duina eta hazkunde ekonomikoa
- 9 Industria, berrikuntza eta azpiegitura
- 10 Desberdintasunak murriztea
- 11 Hiri eta komunitate jasangarriak
- 12 Ekoizpen eta kontsumo arduratsuak

- 13 Klimaren aldeko ekintza
- 14 Itsaspeko bizitza
- 15 Lehorreko ekosistemetakoko bizitza
- 16 Bakea, justizia eta instituzio sendoak
- 17 Helburuak lortzeko aliantza

Garapen Jasangarriaren Helburuak (GJH) tokiko errealitatetik ezagutzea

Urrats honen bidez, hobeto jakingo dugu zer GJHri heltzen zaion udal kudeaketaren arloetatik, arlo bakoitzak zer GJH jorratzen duen zehaztuz

2015ean onartutako **Garapen Jasangarriaren 17 Helburuak (GJH)**

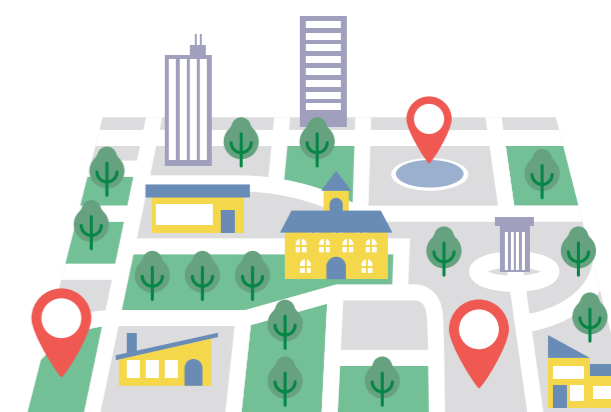
Milurtekoko Garapen Helburuen (MGH) ondorengoak dira, eta hauekin lortutako arrakastak areagotu nahi dituzte, lortu ez ziren helmugak lortzeaz batera.

Helburu berri hauen berezitasuna da **oparotasuna sustatzeko eta –aldi berean– planeta babesteko** neurriak hartzeko eskatzen dietela herrialde guztiei, bai aberatsei, bai pobreei eta bai diru–sarrera ertainak dituztenei.

Atal honetan azaltzen da nola egoitzen diren GJHen irismena eta edukia eta haien helmugak udalerrien testuingurura eta haien eskumen partikularretara.

Egokitzapen horren ondorioz, 17 GJHak garatzen dituzten 169 helmugetatik **erreferentziako 80 helmuga** identifikatu dira udalerrientzat.

Ondorengo bi tauletan aurkezten dira, aurrena, GJH bakoitzerako identifikatutako helmugak eta haien kopurua, eta horren ostean helmuga horiek jorratzen dituzten arloen laburpena, GJH bakoitzerako.

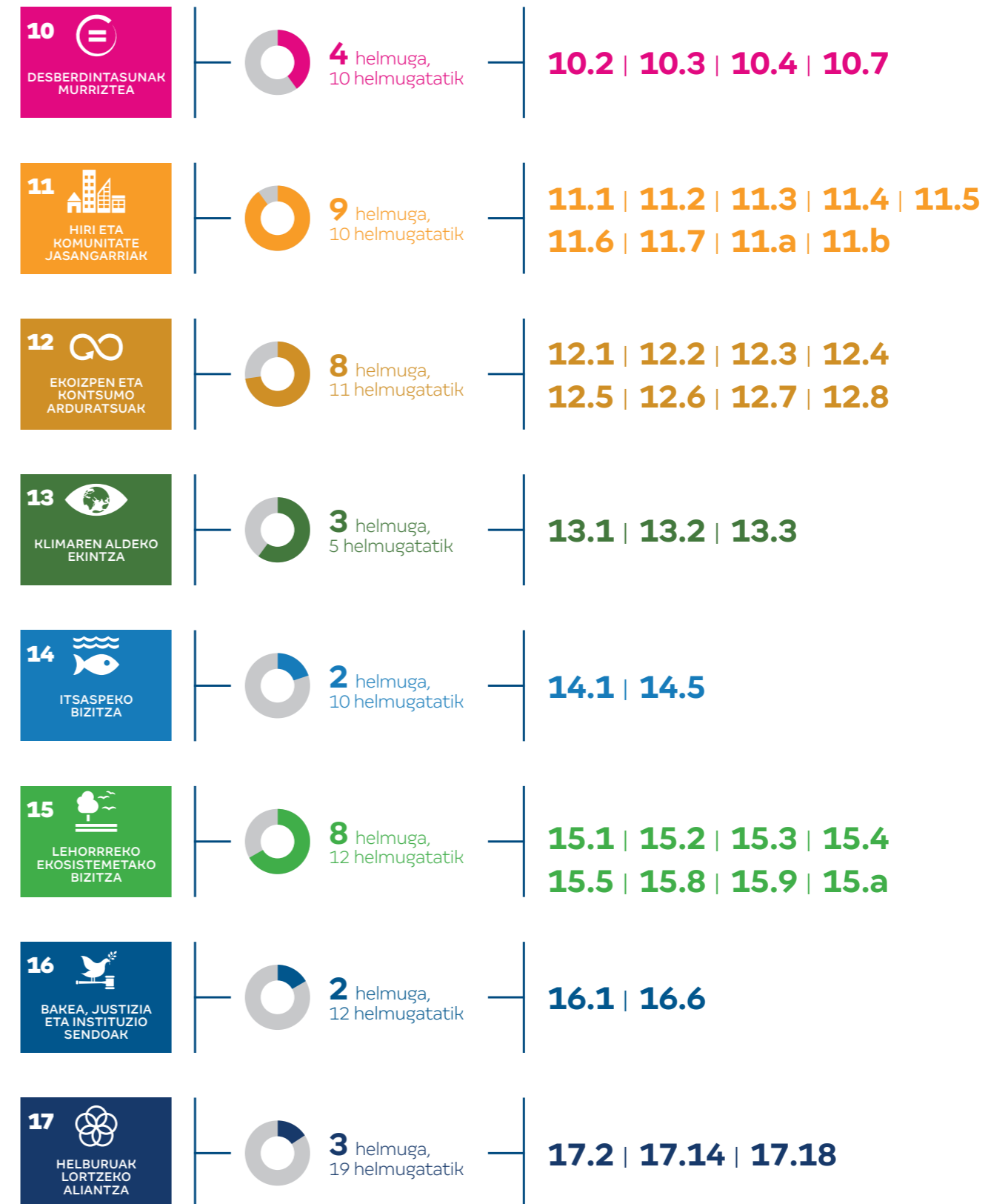
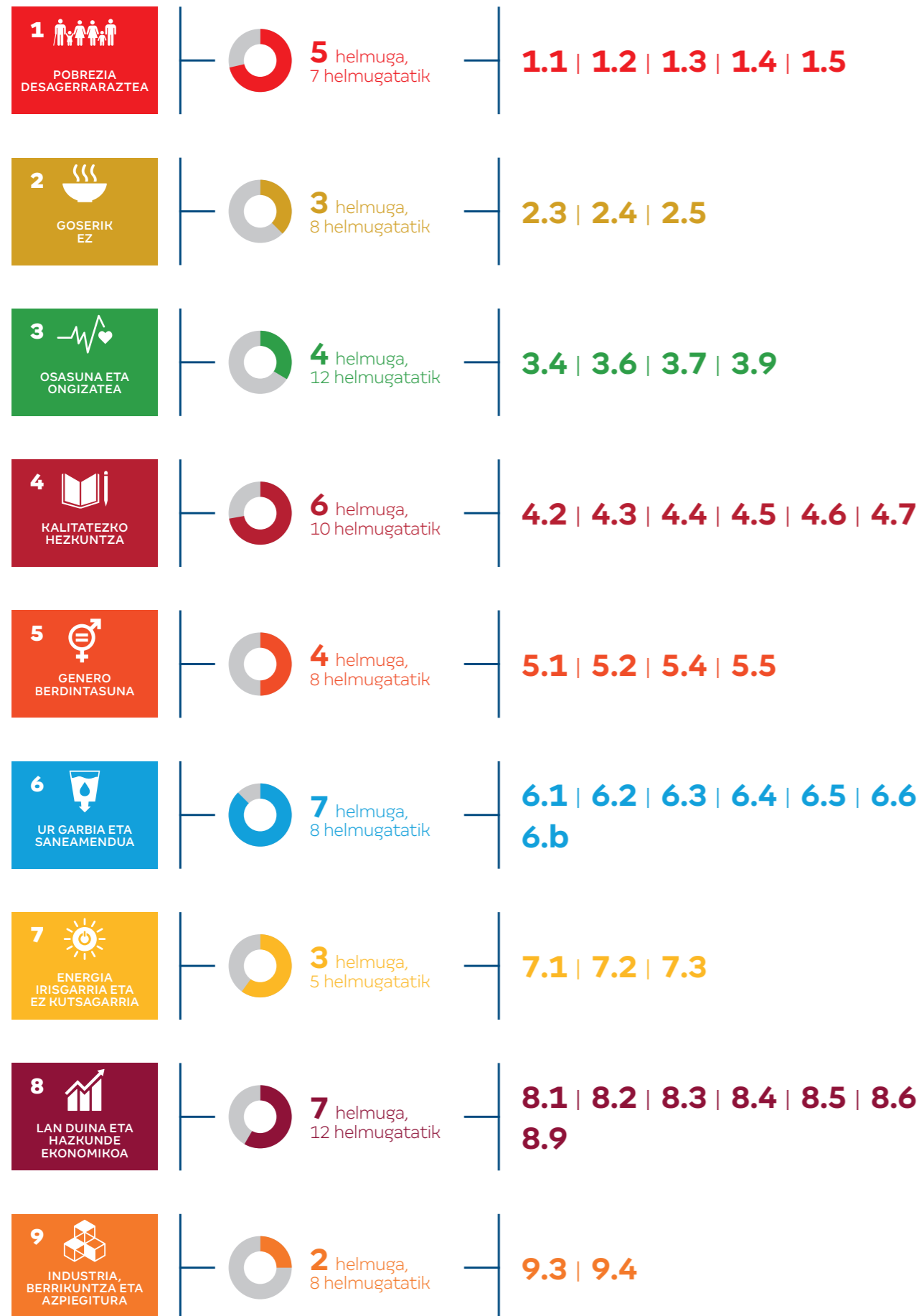

Jasangarritasunerako Udalerrien Euskal Sarearen ekarpena Garapen Jasangarriaren Helburuei txostenean, 80 Helmuga horiek bi multzotan sailkatzen dira: EAEn orokorrean jadanik jorratzen ari direnak, eta udalerrientzat erronka berriak planteatu ditzaketanak (Txostenaren 4. atala).

I. Eranskinak –GJHak euskal udalerrien testuingurura hurbiltzea– azterketa zehatzago bat aurkezten du, testuinguruan kokatuagoa, TXOSTEN horretan egindako azterketan oinarrituta. Eranskin hori erabilgarriagoa da Agenda 21eko Plana duten edo izan duten euskal udalerrientzat.

II. Eranskinak –Udalerrientzat erreferentziakoak diren 80 helmugak– 80 helmuguen erredakzio osoa jasotzen du.

**NAZIO BATUEN ERAKUNDEAK PROPOSATUTAKO 169 HELMUGETATIK
UDALERRIENTZAT ERREFERENTZIAZKOAK DIREN 80 HELMUGAK**

UDALERRIENTZAT ERREFERENTZIAZKOAK DIREN HELMUGEI HELTZEN DIETEN ARLOEN LABURPENA

HELBURUAK

1 POBREZIA DESAGERRARAZTEA
Helburu honek, besteak beste, kolektibo jakin batzuen pobrezia eta kalteberatasuna jorratzen ditu, eta, alde horretatik, pobrezia identifikatzeko eta haren aurka borrokatzeko beharra planteatzen du. Halaber, beste gai hauei ere heltzen die: pertsonen ongizatea, zahartze aktiboa, gizarte-baliabideak eskuratzeko eskubidea edo gizarte-bazterketako egoeran dauden pertsonentzako prestazioak. Gainera, Helburu honek planteatzen du klima-mehatxuen aurrean kalteberak diren kolektiboak identifikatzea.

2 GOSERIK EZ
Helburu honen bitartez haxe lortu nahi da: nekazaritza eta abeltzaintzaren produktibitatea hobetzea eta jarduera horiek ekimen ekologikoetarantz bultzatzea, bertoko hazi eta landareak dibertsifikatzea eta autokontsumorako ortuak eta tokiko ekoizpena sustatzea. Planteatzen du, halaber, elikagaiak eskala txikian ekoizten dituzten nekazaritza-produktibitatea eta diru-sarrerak handitzea.

3 OSASUNA ETA ONGIZATEA
Helburu honen ardatza da bizi-ohitura eta -estilo osasungarriak sustatzea, kalitate akustikoa hobetuz, eta kutsadura elektromagnetikoa eta mugikortasun eta garraioarekin zerikusia duen guztia kontrolatuz eta haien jarraipena eginez. Horrekin batera, gaixotasun jakin batzuen eta trafiko-istripuen prebentzioari heltzen dio, eta sexu- eta ugalketa-zerbitzuak eskuratzeko bidea erraztearen alde egiten du.

4 KALITATEZKO HEZKUNTZA
Helburu honi dagokionez, udalerrietatik joratu daitezkeen alderdiak honako hauek dira: hezkuntza, kultur eta kirol ekipamenduak eskuragarri jartzea; garapen jasangarriari, bakeari eta kulturartekotasunari buruzko hezkuntza ematea, eta udalerriko kultur sarea dinamizatzea. Helburu honi euskararen sustapena atxiki zaio.

5 GENERO BERDINTASUN
Helburu honen ardatzak honako hauek dira: berdintasun-politiken garapena sustatzea; emakume eta nesken ahalduntzea maila pertsonal, kolektibo, sozial eta politikoan sostengatzea eta bultzatzea; eragile guztiak inplikatzeko eskubideak bermatzeko eta gizarte-eredu jasangarriago eta berdintasun handiagokoa lortzen laguntzeko. Gainera, barne hartzen du emakumeen aurkako indarkeriaren prebentzioa eta haren biktimentzako arreta integrala.

6 UR GARBIA ETA SANEAMENDUA
Helburu honek baliabide hidrikoen kontrola eta kudeaketa jorratzen ditu, ur-kontsumoa arrazionalizatuz, kutsadura-arriskua murriztuz eta aisialdi, kirol eta jai ekimenetan erabiltzen diren uren kalitatea bermatuz. Gainera, planteatzen du mugaz gaindiko lankidetzak kontsideratzea, egokituz jotzen denean, baliabide hidrikoak modu integratuan kudeatzeko; planteatzen du, halaber, tokiko komunitateen parte-hartzea sostengatzea eta sendotzea uraren kudeaketa eta saneamendua hobetzeko.

7 ENERGIA IRISGARRIA ETA EZ KUTSAGARRIA
Helburu honek planteatzen du aurrera egitea tokiko energia-iturri garbi eta berriztagarrien erabileran, kontsumoa arrazionalizatzea eta efizientzia energetikoa handitzea, eta, horrekin batera, herritarren pobrezia eta kalteberatasun energetikoa murriztea.

8 LAN DUINA ETA HAZKUNDE EKONOMIKOA
Helburu honi tokiko garapen ekonomikoaren bidez heldu behar diote udalerriek, enpresa-ehunaren kultura ekintzaile, berrikuntza eta ingurumen-kalitatearen bitartez. Halaber, barne hartzen ditu gizarte-ekonomia eta turismo jasangarriaren bultzada eta laneratzearen sustapena, egoera txarragoan dauden kolektiboei arreta berezia zuzenduz. Horrez gain, planteatzen du neurriak zuzentzea lanik egiten ez duten, ikasi gabe dauden eta prestakuntzarik hartzen ez duten gazteei.

9 INDUSTRIA, BERRIKUNTZA ETA AZPIEGITURA
Helburu honek planteatzen du udalerriko jardueretan eragina duten arriskuak prebenitzeko araudiaren betearazpena bermatzea, eta, halaber, jardueren ingurumen-jokabidea eta haien lege-egokitzapena hobetzea.

10 DESBERDINTASUNAK MURRIZTEA
Helburu honek alderdi hauek jorratzen ditu: herritar immigranteen gizarte-inklusioa eta osoko integrazioa; aukera-berdintasuna biztanleriaren sektore guztientzat sustatzea; haurren eskubideak bermatzea; eta etxebizitza libre eta babestuen konbinazio egokia sustatzea.

11 HIRI ETA KOMUNITATE JASANGARRIAK
Helburu hau da udalerrietara gehien orientatzen dena, zeren eta, besteak beste, honako alderdi hauei heltzen baitie: kutsadura atmosferikoa; arriskuak ezagutzea, kontrolatzea eta prebenitzea; kultura parte-hartzailea sustatzea; etxebizitzaren birgaikuntza eta hiri-berroneratzea bultzatzea; eta ekipamendu eta berdeguneen zuzkidura bermatzen duen hiri-antolamendu jasangarria segurtatzea, ondare historiko, arkitektoniko, industrial eta naturalaren kontserbazioaz arduratzeaz gain. Gainera, balizko hondamendiek sor lezaketen inpaktu ekonomiko eta sozialak murriztea planteatzen du.

12 EKOIZPEN ETA KONTSUMO ARDURATSUAK
Helburu honetatik, udal administrazioaren ingurumen-kudeaketari heltzen zaio, honako hau barne sartuta: erosketa eta kontratazio publiko berdea, kontsumo arduratsuen sustapena eta hondakinen prebentzioa eta kudeaketa. Horrez gain, elikagaien alferrikako galeraren aurkako borroka planteatzen du sektore guztietan.

13 KLIMAREN ALDEKO EKINTZA
Helburu honek gai hauei heltzen die: klima-aldaketari buruzko tokiko ekintzaren plangintza eta kudeaketa aktiboa; berotegi-efektuko gasen emisioen murrizketarantz aurrera egiteko konpromiso irmoak hartzea; eta udalerriko klima-mehatxuetatik ondorioztatzen diren inpaktuetara egokitzeko plangintza.

14 ITSASPEKO BIZITZA
Nahiz eta udalerriek ez duten Helburu honen helmuga gehien inguruko eskumenik, badute ahalmena alderdi batzuei heltzeko, hala nola: itsasora heltzen diren baliabide hidrikoen kutsatze-arriskua murriztea; itsas eremuaren eta beraren kulturaren balioa nabarmentzea; arrantza-sektorearen lehiakortasunaren alde egitea eta herritarrak haren kontserbazioaren garrantziaz sentsibilizatzea. Gainera, Helburu honek planteatzen du lehorrean gauzatzen diren jarduerak eragindako itsas kutsadura prebenitzea eta neurri esanguratsuan murriztea, eta kostaldearen eta itsas eremuaren kontserbazioa, lege nazionalekin bat etorriz eta eskura dagoen informazio zientifikoa onena oinarritzat hartuta.

15 LEHORREKO EKOSISTEMETAKO BIZITZA
Helburu honek gai hauei heltzen die: ekosistemen eta haien zerbitzuen mantenua eta lehengoratzeko; natura-ondarearen kudeaketa eraginkorra eta efizientea; eta naturaren ezagutza eta kulturaren sustapena. Gainera, Helburu honetan jorratzen da kutsatuta egon daitezkeen lurzoruen gaineko kontrola. Halaber, beste alderdi hauek ere jorratzen ditu: baso mota guztien kudeaketa jasangarria gauzatzea, mendi-ekosistemen kontserbazioa segurtatzea, eta ekosistemen balioak eta biodibertsitatea udal plangintzan integratzea.

16 BAKEA, JUSTIZIA ETA INSTITUZIO SENDOAK
Helburu honek bizikidetzarekin, herritarren segurtasunarekin, kultur aniztasunarekin eta bakearekin lotutako alderdiak jorratzen ditu, baita beste gai hauek ere: kontuak ematea, gardentasun instituzionala, informazioaren eskuragarritasuna, sailen arteko koordinazioa, jasangarritasunarekin lotutako beste erakunde edo ekimenekiko koordinazioa, batez ere Eskolako Agenda 21ekin. Gainera, Helburu honek planteatzen du indarkeria mota guztiak neurri esanguratsuan murriztea.

17 HELBURUAK LORTZEKO ALIANTZA
Helburu honek jorratzen dituen alderdi gehienak ez dira udal eskumenekoak, eta, hortaz, udalerriek haren alde egin dezaketek erakarpina honako hau da, funtsean: garapen jasangarriko politiken koherentzia mantentzea eta sendotzea, beste erakunde batzuekiko koordinazioa eta Sare-lanak finkatzeaz batera. Beste alde batetik, udalerriek elkartasun-jardura sustatu dezakete, eta, halaber, nazioarteko lankidetzarako ekintzak bultzatu eta truke kultural, kooperatibo eta solidarioak sustatu.

3. URRATSA

Tokiko 2030 Agendaren estrategia formulatzea

URRATS honek ahalbidetuko du UDAL ESTRATEGIA bat izatea TOKIKO 2030 AGENDArako

Atal honetan gomendioak proposatzen dira formulazio estrategikoaren osagai izaten diren bi elementuren erredakzio edo egokitzapenerako:

IKUSPEGIA eta **XEDEAK**; dena dela, beste elementu batzuk edukiz gero, hala nola EGINKIZUNA, BALIOAK edo ERRONKAK, IKUSPEGIraiko eta XEDEetarako ariketa egin ondoren gainerako elementuetara ere hedatu ahal izango da lana.

Gainera, erabil litekeen **Aginte-Koadro Estrategiko** bat proposatzen da, Garapen Jasangarriaren udal adierazleen Zerrendatik ondorioztatua (IV. Eranskina).

Elementu hauek plana lantzerakoan definitzen dira, eta hainbat eragilek – pertsonal politikoak, pertsonal teknikoak eta eragile sozialek-konpartitutako hausnarketa baten ondorio izaten dira; horrenbestez, udalerrri bakoitzak baloratu ahal izango du zer unetan berrikusi behar duen bere testua, 2030 Agendaren ildora egokitzeko.

IKUSPEGIA

Ikuspegia adierazpen sintetiko bat izaten da, ideia orokor multzo batez konfiguratua; erreferentziazko esparru bat eskaintzen du, beraren bidez irudikatzeko nolakoa izan beharko litzatekeen –gure ustez– udalerrria hemendik urte batzuetara.

Etorkizunerako Ikuspegiak norabidea ezartzen du, hau da, adierazten du norantz egin nahi den aurrera Planaren garapen orokorraren bidez, helburua guztiz lortu ezin izan arren.

Tokiko 2030 Agenda lantzeko prozesuan, irizpide hauek kontsideratu daitezke:

ERREFERENTZIAZKO URTEA

Ahal izanez gero, ona izango litzateke 2030. urtea erreferentziazko hartzea, 2030 Agendaren urte berbera izan dadin.

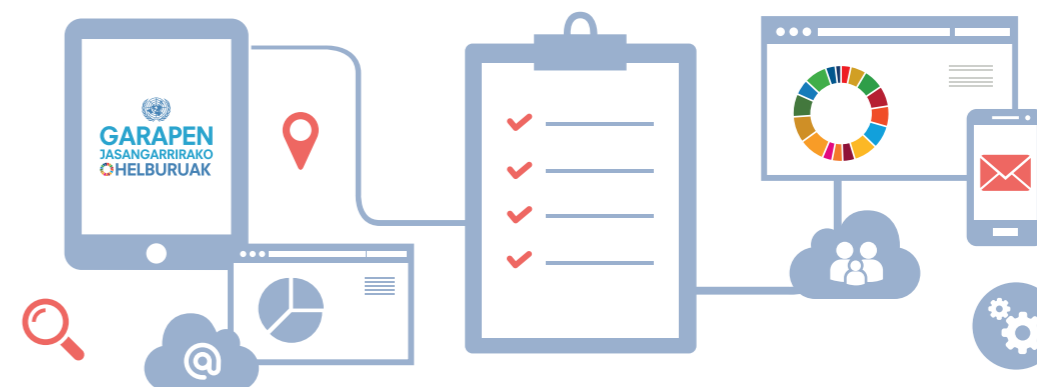
Udalerrriak urte urrunago bat hartu badu erreferentziazko –adibidez: 2050. urtea–, azken hori erreferentzia gisa utz daiteke Ikuspegian, eta 2030. urtea bitarteko erreferentziazko urtetzat hartzea xedeetarako.

GAKO-HITZAK

Jarraian, Ikuspegiaren erredakzioan kontsideratu daitezkeen gako-hitz batzuk iradokitzen dira:

· Pertsonak	· Elikadura jasangarria	· Herrialdeen arteko desberdintasuna
· Oparotasuna	· Ikasteko aukera	· Udalerrri seguru, erresiliente eta jasangarria
· Planeta	· Genero-berdintasuna	· Kontsumo eta ekoizpen jasangarria
· Bakea	· Uraren kudeaketa jasangarria	· Klima-aldaketa arintzea eta berari egokitzea
· Lankidetzak	· Energia eskuragarri eta jasangarria	· Lehorreko ekosistemak
· Garapen jasangarria	· Enplegu duin eta jasangarria	· Gizarte baketsu eta inklusiboa
· Mundua	· Berrikuntza	· Garapenerako laguntza
· Ongizatea	· Industrializazio inklusibo eta jasangarria	
· Kalteberatasuna		
· Erresilientzia		
· Bizimodu osasungarria		

ADIBIDEA

Jarraian, Ikuspegia lehen eta gero irudikatzen duen adibide bat eskaintzen da.

LEHEN

2020. urtean, udalerrriak duen **gizarte-garapenak** erabat asetzen ditu **bere herritarren beharrak, ekonomia dinamiko eta berritzailea du**, eta **beraren natura- eta paisaia-balioak** lagungarriak dira bai **beraren herritarren bizi-kalitaterako** eta bai **beraren ekonomiaren lehiakortasunerako**.

GERO

2030. urtean, udalerrriak bermatzen du **pertsonen ongizatea** segurtatzen dituen zerbitzuen eskuragarritasuna, eta **ingurunearekin orekatuta dagoen bizimodu osasungarriko** lagungarriak diren **natura- eta paisaia-balio nabariak** ditu.

Oparotasun ekonomikoaren eredua **inklusibo eta jasangarria da**, eta **planetaren garapen jasangarriarekin** dago konprometituta.

ZER ALDATZEN DA?

Erreferentziazko urtea aldatu da, 2020etik 2030era pasatuz, zeren prozesu hau Planaren eguneraketa bat izan baitaiteke berez, haren indarraldia luzatuz.

Eremu estrategikoei buruzko erreferentziak mantendu dira, baina hizkuntza egokitu da 2030 Agendari atxikitako gako-hitzetara, honako kontzeptu hauek erantsiz: **pertsonen ongizatea, oparotasun ekonomikoa edo planetaren garapen jasangarria**.

XEDEAK

XEDEAK helburu kuantitatibo gisa planteatu ohi dira, erronka kualitatiboak osatuz. Planaren ezarpenaren amaieran lortzekoak dira. Haien jarraipena bermatzeko, xedeak adierazle kalkulagarriekin lotzen dira. Xedeek bat etorri behar dute helburu eta erronka estrategikoekin.

Zeregin honetarako, honako hau har daiteke kontuan:

- II. ERANSKINA. Udalerrientzat erreferentzia diren 80 Helmugak. Horien testu osoa erreferentziatzat har daiteke udalerriko xedeen erredakziorako.

- Eta jarraian definitzen den aginte-koadro estrategikoa.

TOKIKO 2030 AGENDA lantzeko prozesuan, jarraian ageri diren irizpideak kontsideratu daitezke XEDE berriak erredaktatzerakoan edo jadanik jarrita dauden XEDEAK berraztertzerakoan:

ERREFERENTZIAZKO URTEA

2030 Agendaren xede askotan 2030 urtea hartzen da erreferentziatzat; beraz, GJHak bere egin direla bistaratzeko, gomendagarria da 2030. urtea erreferentziatzat hartzea xedeetarako.

JARRAIPENAREN ADIERAZLEAK

Ondorengo atalean, TOKIKO 2030 AGENDAREN AGINTE-KOADRO ESTRATEGIKOA konfiguratu lezaketen 32 adierazle aurkezten dira. Adierazle horiek Gida honen IV. ERANSKINEAN daude jasota. Ahal den neurrian, gomendagarria izango da ezartzen diren xedeak aginte-koadro horretan sartuta egotea.

ERREDAKZIO EREDUA

XEDEAK erredaktatzerakoan, Gida honen II. ERANSKINA hartu ahal izango da erreferentziatzat. Izan ere, bertan aurkezten dira udalerrientzat erreferentzia gisa identifikatu diren 80 HELMUGAK.

XEDE BERRI BATEN ERREDAKZIOAREN ADIBIDEA, NAZIO BATUEN HELMUGETATIK ABIATUTA

HELMUGA GLOBALA

5.2 Emakume eta neskato guztien aurkako indarkeria mota guztiak ezabatzea eremu publiko eta pribatuetan, sexu-salerosketa eta sexu-ustiapena eta beste ustiapen mota batzuk barne.

TOKIKO ESKALARA EGOKITUTAKO XEDEA

2030. urterako, emakumeen aurkako indarkeriaren biktimen kopurua Ora murriztea.

Kasu honetan, erreferentziatzat helmuga **5.2. helmuga** izango litzateke (**II. Eranskina**), eta helmuga kuantifikatzeko erabili beharreko adierazlea **10. Izango litzateke: Emakumeen aurkako indarkeriaren biktimak** (5.Taula. Aginte-koadro estrategikoa).

JADANIK JARRITA DAGOEN XEDE BATEN EGOKITZAPENAREN ADIBIDEA

LEHEN

Udalerriko ur-kontsumoa % 10 murriztea.

GERO

2030. urterako, uraren erabilera efizientea nabarmen handitzea etxebizitzaren sektorean, etxeko ur-kontsumoa % 10 murriztera iritsi arte.

Kasu honetan, erreferentziatzat helmuga **6.4. helmuga** izango litzateke (**II. Eranskina**), eta haren kuantifikaziorako erabiliko litzatekeen Adierazlea 11. adierazlea: **Etxeko ur-kontsumoa biztanle eta egun bakoitzeko** (5. Taula. Aginte-koadro estrategikoa).

ERREDAKZIO EREDUA

Udalerriko ur-kontsumoa Adierazlearen orde (05_03 Adierazlea: ur eskari osoa) 05_01 Adierazlea (etxeko ur-kontsumoa biztanle eta egun bakoitzeko) jartzean, datu alderagarriago eta ulergarriago bat erabiltzen da; gainera, alderatu ahal izango da **Jasangarritasunerako Udalerrien Euskal Sarearen Ekarpena Garapen Jasangarriaren Helburuei** txostenean argitaratutako batez besteko datuarekin.

Gainera, erreferentziatzat urtea gehitu da, 2030, eta erabilera efizientea nabarmen handitzea dioen esaldia gehitu da, hots, GJHen 6.4. helmugatik hartutako esaldia (II. Eranskina).

AGINTE-KOADRO ESTRATEGIKOA

Garapen Jasangarriaren udal adierazleetan oinarritutako AGINTE-KOADRO bat izateko xedez, TOKIKO 2030 AGENDAREN estrategiari buruzko ikuspegi global bat eman dezaketen **32 adierazle** azpimarratzen dira, **AGINTE-KOADRO ESTRATEGIKOA** osatu dezaketelakoan. Multzo hori maximoen proposamen gisa kontsideratu behar da, hau da, udalerrri bakoitzak horietako batzuk baloratu eta aukeratu ditzake, TOKIKO 2030 AGENDAREN bitartez esku hartzeko.

Proposatutako 32 adierazleak **IV. Eranskinetik** datoz: **GJHei lotutako udal Garapen Jasangarriaren adierazleen zerrenda**. Eranskin horrek aurkezten du Udalsarea2030 osatzen duten udalerrientzat jadanik eskura dagoen Garapen Jasangarriaren Adierazleen zerrenda.

AGINTE-KOADRO ESTRATEGIKOA OSATU DEZAKETEN GARAPEN JASANGARRIAREN 32 ADIERAZLEAK

 <p>1 POBREZIA DESAGERRARAZTEA</p>	<p>1. Pobrezia eta gizarte-bazterketa. 2. Pobrezia maila – gizarte larrialdietarako laguntzak jasotzen dituzten pertsonak.</p>	 <p>8 LAN DUINA ETA HAZKUNDE EKONOMIKOA</p>	<p>15. Langabezia-tasa. 16. BPG biztanleko.</p>
 <p>2 GOSERIK EZ</p>	<p>3. Lehen sektorearen Balio Erantsi Gordina.</p>	 <p>9 INDUSTRIA, BERRIKUNTZA ETA AZPIEGITURA</p>	<p>17. Ingurumena kudeatzeko tresnen ezarpen maila.</p>
 <p>3 OSASUNA ETA ONGIZATEA</p>	<p>4. Emakumeen bizi-itxaropena. 5. Gizonen bizi-itxaropena.</p>	 <p>10 DESBERDINTASUNAK MURRIZTEA</p>	<p>18. Babestutako etxebizitza-parkea. 19. Immigrazio-tasa.</p>
 <p>4 KALITATEZKO HEZKUNTZA</p>	<p>6. Gutxienez bigarren mailako ikasketak gainditu dituzten pertsonak. 7. Unibertsitate-ikasketak dituzten pertsonak. 8. Euskararen ezagutza.</p>	 <p>11 HIRI ETA KOMUNITATE JASANGARRIAK</p>	<p>20. Lurzoru artifizializatua. 21. Parke, lorategi eta hiri-berdeguneek hartzen duten azalera. 22. PM₁₀ Partikula esekien kontzentrazioa.</p>
 <p>5 GENERO BERDINTASUNA</p>	<p>9. Udal korporazioan dauden emakumeen ehunekoa. 10. Emakumeen aurkako indarkeriaren biktimak.</p>	 <p>12 EKOIZPEN ETA KONTSUMO ARDURATSUAK</p>	<p>23. Etxeko eta merkataritzako hondakinen sorrera biztanle bakoitzeko. 24. Etxeko eta merkataritzako hondakinen gaikako bilketaren tasa. 25. Erosketa eta kontratazio publiko berdea: ingurumen-klausulak dituzten lizitazioen kopurua.</p>
 <p>6 UR GARBIA ETA SANEAMENDUA</p>	<p>11. Etxebizitzetako ur-kontsumoa biztanle eta egun bakoitzeko. 12. Kontsumorako uraren kalifikazio sanitarioa.</p>	 <p>13 KLIMAREN ALDEKO EKINTZA</p>	<p>26. Udalerrietako berotegi-efektuko gasen emisioak, biztanle eta urte bakoitzeko (industria eta lehen sektorea kanpo).</p>
 <p>7 ENERGIA IRISGARRIA ETA EZ KUTSAGARRIA</p>	<p>13. Energia elektrikoaren kontsumoa biztanle eta urte bakoitzeko. 14. Energia berriztagarrien ekoizpena.</p>	 <p>14 ITSASPEKO BIZITZA</p>	<p>27. Estuarioetako uren kalitatea: egoera ekologikoa. 28. Kostaldeko uren kalitatea: egoera ekologikoa.</p>
		 <p>15 LEHORREKO EKOSISTEMETAKO BIZITZA</p>	<p>29. Babes bereziko azalera, udalerraren osoko azalera erreferentziatzat hartuta.</p>
		 <p>16 BAKEA, JUSTIZIA ETA INSTITUZIO SENDOAK</p>	<p>30. Aurrekontu parte-hartzaileak.</p>
		 <p>17 HELBURUAK LORTZEKO ALIANTZA</p>	<p>31. Garapenerako nazioarteko lankidetzara zuzendutako udal aurrekontua. 32. Garapen jasangarriarekin lotutako sare eta aliantzetan udalerrriak duen parte-hartzea (sare eta aliantzen kopurua).</p>

4.

URRATSA

Urratsa: Tokiko 2030 Agendaren Plana lantzea

URRATS honek ahalbidetuko du **EKINTZA PLAN** bat izatea **TOKIKO 2030 AGENDA**ra, eta baita haren jarraipenerako **Adierazle Sistema** bat ere izatea

Normalean, Udal Plan batean sartzen diren ekintzak zenbait mailatan egituratutako Plan baten zati izaten dira. Goitik behera, egituraren asmoa da formulazio estrategikoan definitutako erronka eta xedeak ekintza egingarri eta neurgarrietan islatzea.

Planaren egituratze-mailen kopurua aldatu egiten da batetik bestera. Gida honetan, hiru mailako egitura bat hartzen da erreferentziazat, alegia, hiru maila hauek dituen egitura bat: Ildo Estrategikoak, Jarduera-programak eta Ekintzak.

Jarraian, modu grafikoan aurkezten da 2030 Agenda Globalaren garapenaren – bere 169 helmuga eta 232 adierazleekin – eta Tokiko 2030 Agenda baten garapenaren arteko korrespondentzia, helmuga eta adierazle horiek tokiko testuingurura egokitu eta mugatu ondoren.

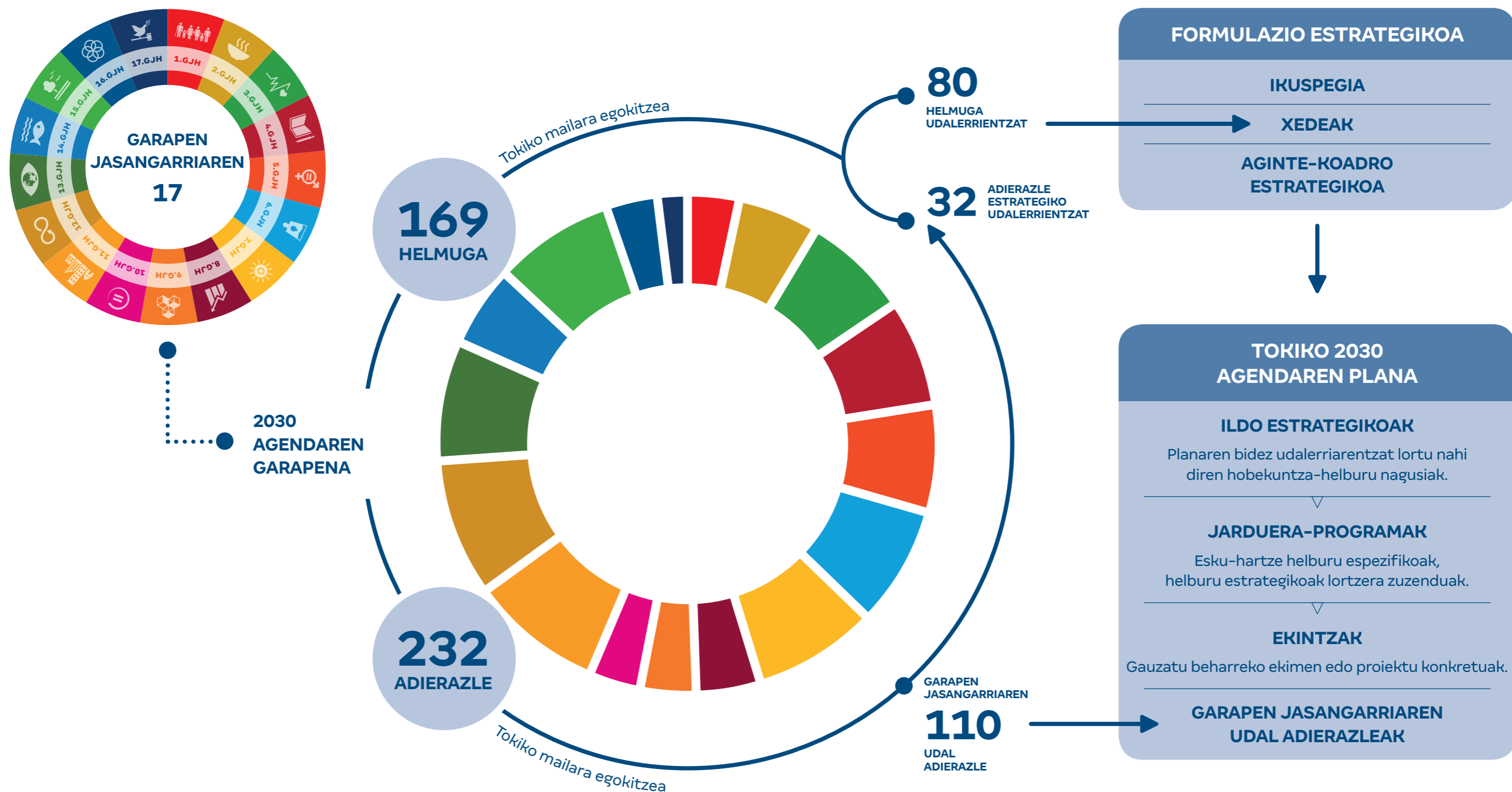
Tokiko 2030 Agendarako aurkezten den garapena bat dator 3. Urratsean jorratu diren Formulazio estrategikoaren elementuekin eta Plana lantzeari begira jarraian emango diren jarraibideekin.

Formulazio estrategikoaren kasuan bezala, TOKIKO 2030 AGENDAREN garapenean kontuan hartu behar da pertsonal politiko eta teknikoaren parte-hartzea, eta baita udalerriko eragile sozialen parte-hartzea ere, horiek gero eta hobeto eza gutzen baitute 2030 Agenda eta Garapen Jasangarriaren 17 helburuak.

2030 AGENDA GLOBALA

TOKIKO 2030 AGENDA

ILDO ESTRATEGIKOAK

Tokiko 2030 Agenda lantzeko prozesuan, formulazio estrategikoa konfiguratzeko duten elementu guztiak berraztertu eta egokitu ondoren, prozesua jarraitu beharko da Planeko elementuen artetik formulazio estrategikotik gertuen dauden elementuetatik. Horixe da ildo estrategikoen kasua; izan ere, ildo horiek helburu edo ildo nagusiak izaten dira, Planaren garapena gidatzen dutenak ekintzen multzoraino iritsi arte. Ildo

estategikoen ezartzen dituzten helburuak ulergarriak, espezifikoak eta integratzaileak izan behar dira, eta hobekuntzei lotuta egon behar dira.

Gainera, Ildo Estrategikoak Udal plan baten egituraren maila gorena izan ohi dira.

ADIBIDEA

Jarraian, Ildo estrategikoaren erredakzioaren adibide bat aurkezten da, 2030 AGENDARA egokitu AURRETIK eta horren OSTEAN idatzitako testua alderatuta; adibidea baliagarria izan daiteke bai existitzen diren Ildoak egokitzeko eta bai ildoak erredaktatzeko.

LEHEN

Baliabideak modu arduratsuan kontsumitzea eta hondakinen kudeaketa prebentzioan oinarritzea.

GERO

Kontsumo eta ekoizpen modu jasangarriak sustatzea, hondakinen kudeaketa prebentzioan oinarritzen dela segurtatuz, **haien inpaktua neurri esanguratsuan murrizteko.**

ZER ALDATZEN DA?

“Baliabideen kontsumo arduratsua” esan beharrean “kontsumo eta ekoizpen modu jasangarriak” esaten da (12.GJHa), eta hauxe gehitzen da: “haien inpaktua neurri esanguratsuan murrizteko”. Izan ere, inpaktua udalerritik harago doa, hots, ez da udalerrian geratzen.

JARDUERA-PROGRAMAK

Jarduera-programak helburu operatibo eta espezifikoak dira, helburu estrategikoen lorpenera zuzenduak. Jarduera eta kudeaketa mailan udalerritik garatu behar diren arlo nagusiekin dute zerikusia.

ADIBIDEA

Jarraian, jarduera-programa baten erredakzioaren adibide bat aurkezten da, 2030 AGENDARA egokitu AURRETIK eta horren OSTEAN idatzitako testua alderatuta; adibidea baliagarria izan daiteke bai existitzen diren Jarduera-programak egokitzeko eta bai horiek erredaktatzeko.

LEHEN

Energiaren aurrezpen eta erabilera efizientea sustatzea eta energia berriztagarriak udalerrian txertatzearen alde egitea.

GERO

Energia jasangarri eta modernoa eskuratzearen alde egitea, **efizientzia energetikoa hobetuz eta energia berriztagarriek udalerrian duten proportzioa nabarmen handituz.**

ZER ALDATZEN DA?

“Energia eskuratzearen...” esaldia gehitzen da ...” (7.GJHa), eta 7. GJHtik udalerrientzat identifikatzen diren 3 helmugak aipatzen dira (7.1; 7.2 eta 7.3).

EKINTZAK

Plan baten ekintzak beraren elementu operatiboa dira. Ekintzak **askotarikoak** izan daitezke, eta, hortaz, Ekintza plan batek honako ekintza hauek kontsideratu ditzake, besteak beste: sentsibilizazio- eta hezkuntza-ekintzak; arau-izaerako ekintzak; finantziarioekin, diru-laguntzekin eta zerga-pizgarriekin lotutako ekintzak; azterlanak egitea; kudeaketa-ekintzak; ekipamendu eta azpiegiturei buruzko ekintzak; irizpideak udal antolamenduan txertatzeko ekintzak, eta abar; gainera, ekintzek udal kudeaketaren berezko **arlotan tematikoak** jorratu ditzakete.

Orokorrean, Planaren elementu operatiboa direnez, EKINTZEN karakterizazioak zenbait elementuren bidez definitzen dira, hala nola: epea, lehentasuna, kostua, edo ekintza udal egituraren baitan bultzatzeko arduradun nagusia.

Zeregin horretan, helburua izango da TOKIKO 2030 AGENDAren Plana konfiguratu duten ekintzak erredaktatzea edo egokitzea.

Abiapuntua erreferentziako plan batetik edo batzuetatik datozen ekintza planifikatuak direnean, ekintza horiek 2030 Agendaren ildora egokitzeko xedez, lehenengo zeregina izango da identifikatzea zer GJHri egiten dion ekarpena ekintza bakoitzak, eta aztertzea ea haren erredakzioa jadanik dagoen GJH horri egokituta edo ea berraztertu behar den, 3. Urratsean egindako formulazio estrategikoarekin ere koherentea izan dadin.

Ekintza bakoitzak zer GJHri egiten dion ekarpen nagusia asigatzeak bidea emango du geroago jarraipen bat egiteko, 5. Urratsean ikusiko den bezala.

GJH askok zeharkako izaera dutenez, gomendatzen da lehenestea zer GJHri egiten dion ekarpena ekintza bakoitzak, GJH bakar bat asigatuz Planaren ekintza bakoitzari.

Ekintza jakin batek zer GJHri egiten dion ekarpena identifikatzeari begira, lehenengo hurbilpena izan daiteke 6. Taula kontsultatzea, hor aurkezten baita korrelazio bat udal kudeaketaren arlo tematiko ohikoaren eta GJHen artean.

Kasu batzuetan gerta liteke zuzeneko korrelaziorik ez egotea arlo tematikoaren eta GJH baten artean, edo agian ezinezkoa da modu garbian aurkitzea zer arlo tematikorekin lotu behar den ekintza jakin bat. Horrelakoetan, taula hau **III. Eranskinarekin** osatzen da: **Tokiko eremutik GJHei ekarpena egiten dieten ekintzen tipologia**. Izan ere, taula horrek ekintzen tipologia zabal bat aurkezten du, arlo tematikoen arabera egituratuta, GJH bakoitzaren baitan.

ARLO TEMATIKOAK

GARAPEN JASANGARRIAREN HELBURUAK

INGURUMEN-ALDERDIAK		
LURRALDEA ETA ANTOLAMENDUA	11. Hiri eta komunitate jasangarriak	
BIODIBERTSITATEA ETA NATURA-INGURUNEA	2. Goserik ez 15. Lehorreko ekosistemetakoa bizitza	
MUGIKORTASUNA ETA GARRAIOA	3. Osasuna eta ongizatea	
LURZORUAK	15. Lehorreko ekosistemetakoa bizitza	
URA	6. Ur garbia eta saneamendua 14. Itsaspeko bizitza	
ENERGIA	7. Energia irisgarria eta ez kutsagarria	
HONDAKINAK	12. Ekoizpen eta kontsumo arduratsuak	
KLIMA-ALDAKETA ETA INPAKTU GLOBALA	13. Klimaren aldeko ekintza	
UDALEZ BESTEKO ERAKUNDEEN INGURUMEN-KUDEAKETA	9. Industria, berrikuntza eta azpiegitura	
GIZARTE-ALDERDIAK		
OSASUNA	3. Osasuna eta ongizatea 11. Hiri eta komunitate jasangarriak	
ONGIZATEA ETA GIZARTE-INKLUSIOA	1. Pobrezia desagerraraztea 3. Osasuna eta ongizatea 10. Desberdintasunak murriztea	16. Bakea, justizia eta instituzio sendoak 17. Helburuak lortzeko aliantzak
ETXEBIZITZA	10. Desberdintasunak murriztea 11. Hiri eta komunitate jasangarriak	
KULTURA	4. Kalitatezko hezkuntza	
EUSKARA	4. Kalitatezko hezkuntza	
HEZKUNTZA	4. Kalitatezko hezkuntza	
BERDINTASUNA	5. Genero berdintasuna	
ALDERDI EKONOMIKOAK		
LAN-MERKATUA	8. Lan duina eta hazkunde ekonomikoa	
GARAPEN EKONOMIKOA	2. Goserik ez 8. Lan duina eta hazkunde ekonomikoa	14. Itsaspeko bizitza
GOBERNANTZAREKIN LOTUTAKO ALDERDIAK		
UDAL ADMINISTRAZIOAREN INGURUMEN-KUDEAKETA	12. Ekoizpen eta kontsumo arduratsuak	
SENTSIBILIZAZIOA ETA KOMUNIKAZIOA	12. Ekoizpen eta kontsumo arduratsuak	
HERRITARREN PARTE-HARTZEA	11. Hiri eta komunitate jasangarriak	
KOORDINAZIOA	16. Bakea, justizia eta instituzio sendoak	
GARDENTASUNA	16. Bakea, justizia eta instituzio sendoak	

Jarraian, adibide batzuk aurkezten dira, kausistika desberdinen arabera:

1. ADIBIDEA

GJH BATI JADANIK EKARPENA EGITEN DION EKINTZA

GJH BATI JADANIK EKARPENA EGITEN DION EKINTZA

Kasu honetan, bakarrik zehaztu beharko da zein GJHri egiten dion nagusiki ekarpena.

UDALERRIAN JADANIK PLANIFIKATUTA DAGOEN EKINTZA

Bakearen kultura sustatzeko jarduerak sostengatzea eta bultzatzea (erakusketak, eztabaidak, ikastaroak, jardunaldiak, zikloak, topaketak, kanpainak antolatzea).

ZEIN GJHri EGITEN DIO EKARPENA EKINTZA HONEK?

16. Bakea, justizia eta instituzio sendoak.

ZERGATIK LOTZEN ZAIO GJH HORRI?

6. Taula kontsultatzean ez da aurkitzen garbi asignatu daitekeen arlo tematikorik, eta, hortaz, III. Eranskina kontsultatzen da.

III. Eranskinean, 16. GJHari dagokion fitxan ikus dezakegu GJH horri ekarpena egiten dioten ekintzen artean bake eta bizikidetzaren kultura sustatzen duten ekintzak daudela sartuta.

2. ADIBIDEA

GJH BATI EKARPENA EGIN AHAL IZATEKO EGOKITZAPENA BEHAR DUEN EKINTZA

GJH BATI EKARPENA AHAL IZATEKO EGOKITZAPENA BEHAR DUEN EKINTZA

Kasu honetan, nagusiki zer GJHri egiten dion ekarpena zehazteaz gain, prozesua aprobetxatu liteke ekintza egokitzeko eta eguneratzeko.

LEHEN

Lehen sektorea bultzatzeko plana

Bultzada horretan honako gai hauek kontuan hartuz, beste batzuen artean: oso industrialia den hiri honetako landa-eremua arretarik gabe ez uztea; landa-eremuetako enplegu aukerak areagotzea, enpresa-proiektuak sortzearen eta mikroenpresak garatzearen bitartez.

GERO

Lehen sektorea bultzatzeko plana

Garapenerako proposamen gisa honako hauek gehitzea: Udaletik sustatzea merkataritza-zirkuitu laburrak; tokiko nekazaritza eta abeltzaintza ekologikoa sostengatzea, edo ekoizleek Klima-aldaketari egokitzeko duten gaitasuna indartzea.

ZER ALDATZEN DA?

2. GJHarekin lotutako alderdiak sartzen ditu barne (merkataritza-zirkuitu laburrak sustatzea udalerriko lehen sektorearen aldeko sostengua indartzeko, nekazaritza eta abeltzaintza ekologikoa sostengatzea, eta ekoizleek Klima-aldaketari egokitzeko duten gaitasuna indartzea).

ZER GJHRI EGITEN DIO EKARPENA EKINTZA HONEK?

2. Gosea amaitzea, elikagai-segurtasuna eta elikadura hobe lortzea eta nekazaritza jasangarria bultzatzea.

ZERGATIK LOTZEN DA GJH HORREKIN?

6. Taula kontsultatzean, ikusten dugu ekintza hau "GARAPEN EKONOMIKOA" arlo ekonomikorekin egon litekeela lotuta, eta arlo horri hiru GJH asignatu lekizkiokeela, haren irismenaren arabera: 2. GJH, 8. GJH eta 14. GJH.

III. Eranskinean, 2. GJHari dagokion fitxan ikus dezakegu GJH horri ekarpena egiten dioten ekintzen artean lehen sektorearen bultzarekin lotutako ekintzak daudela sartuta.

3. ADIBIDEA

EKINTZA BERRIA

Dela Tokiko 2030 Agenda lantzerakoan egindako formulazio estrategikoan garatzen diren ekintzen multzoa erredaktatzen ari delako, dela indarrean dagoen beste plan bat egokitzerakoan kontsideratu beharreko ekintza berriak identifikatzen direlako.

EKINTZA BERRIA

Bero-boladen aurrean kalteberagoak diren kolektiboak identifikatzea eta zerbitzuen arteko neurri koordinatuak aurreikustea haren inpaktua murrizteko.

Horri begira, honako neurri hauek aurreikusi daitezke: hiri-ingurunean freskatzeko-eremuak (plazak eta pasealeku gerizpedunak, iturriak, eta abar) egotearen aldeko neurriak; alerta goiztiarreko protokoloak eta kolektibo kalteberari zuzendutako gomendioak ezartzea; edo pertsona kalteberagoen presentzia ohikoa den instalazioak hobetzea, hala nola eguneko zentroak, haurtzaindegiak edo bestelakoak.

ZER GJHRI EGITEN DIO EKARPENA EKINTZA HONEK?

11. Hiriak eta giza kokaguneak inklusiboak, seguruak, erresilienteak eta jasangarriak izatea lortzea.

ZERGATIK GEHTU EKINTZA BERRI HAU?

III. Eranskinean, erronka berriak planteatu ditzaketen ekintzen artean, ekintza mota hau aurkitzen dugu: "Hondamendiek udalerrian sortzen duten inpaktu ekonomiko eta soziala murrizten duten ekintzak sustatzea, mehatxuak eta kolektibo kalteberenak zein diren identifikatuz eta arriskua nabarmen murrizten duten neurriak ezarriz". OSASUN arloari lotutako ekintza bat da.

Bai udalak azterlan propio bat garatu badu eta bai lhobek 2019an argitaratutako **EAEko udalerriek klima-aldaketaren aurrean duten kalteberatasunaren eta arriskuaren ebaluazioaren** emaitzak kontsideratzen badira, garbi dago euskal udalerriek aurrez aurre izango dituzten mehatxu nagusietako bat bero-boladak izango direla, fenomeno hauek eragina baitute giza osasunean, batez ere kolektibo kalteberagoen kasuan. Udal zerbitzu horietatik neurriak identifikatu eta aurreikusi daitezke kolektibo horiek bero-boladen aurrean duten esposizioa murrizteko.

PLANAREKIN LOTUTAKO ADIERAZLEAK

TOKIKO 2030 AGENDAREN Plana definituta dagoenean, komenigarria izango da **Garapen Jasangarriaren udal Adierazleak aukeratzea**, horien bidez jarraipen egoki bat egin ahal izateko, bai GJHena eta bai ekintzak planifikatuta dituzten esku-hartze arloena..

Adierazleak aukeratzeko, kontuan hartu daiteke **IV. Eranskina. GJHei lotutako Garapen Jasangarriaren udal Adierazleen Zerrenda**. Guztira, zerrendak **Garapen Jasangarriari buruzko 110 Adierazle** aurkezten ditu, GJHen arabera egituratuta.

Horien artean daude, gainera, AGINTE-KOADRO ESTRATEGIKOA osatu dezaketen 32 adierazleak, hau da, TOKIKO 2030 AGENDAREN formulazio estrategikoari 3. URRATSEAN lotu zaizkion adierazleak.

Zerrenda hau da Udalsarea2030en garapen jasangarriaren adierazle-sistema osatzen duena, eta e-mugi aplikazioan dago eskuragarri sarean sartuta dauden euskal udalerrientzat.

Udalerriak Garapen Jasangarriaren Helburuei egiten dien ekarpena neurtzea

Urrats honek ahalbidetuko du udalerriak GJHei egiten dien Ekarpena Neurtzea

Udalerriak GJHei egiten dien ekarpena neurtzerakoan, **datu** fidagarriak beharko dira, eta baita datu horiek aztertzea ahalbidetzen duten **erreferentziak** ere.

Datuak, guztiak GJHen arabera antolatuta, modu honetan egituratu daitezke:

Planifikatzen dena
EKINTZAK

Gauzatzen dena
PLANAREN GAUZAPENA

Emaitzak
ADIERAZLEAK

Udalerri batek GJHei egiten dien ekarpenaren gaineko ikuspegi osatuena hiru elementu hauetatik etorri arren, adierazletatik soilik abiatuta ere lehenengo azterketa bat egin daiteke.

Izatez, 3. Urratsean aipatu den bezala, Udalsarea2030 sareko partaideak diren euskal udalerriek erabil ditzakete **Euskadiko Tokiko Garapen Jasangarriaren Behatokia** dauden eta e-mugi aplikazioan eskuragarri dauden adierazleak, eta horien arabera euren ekarpenari buruzko lehenengo azterketa egin, prozesuaren hasierako abiapuntu gisa.

Edonola ere, prozesua bukatu eta TOKIKO 2030 AGENDA bat eskura dagoenean, interesgarria izango da aztertzea GJHei egiten zaien ekarpena, borondatezko txostenak prestatzeko eta argitaratzeko, dela emaitzak jakinarazteko, hori egokitzen jotzen bada, dela TOKIKO 2030 AGENDAK berak izan ditzakeen hobekuntza-arloak identifikatzeko.

GJHEN ARABERAKO PLANGINTZA

Kontua da GJH bakoitzerako planifikatutako ekintza kopuruari buruzko ikuspegi bat izatea. Ekintzak GJHei lotuta egongo direnez, Ekintza Plana definitzen den unetik beretik, aztertu ahal izango da zer GJHren inguruan planifikatu diren ekintzak, eta, hortaz, zein GJHri egin ahal izango zaion ekarpena, ekarpenaren ehunekoa jakiteaz batera.

Nahiz eta azterketa hau ez den modu esanguratsuan aldatu Plana indarrean dagoen bitartean, oinarritzat hartu ahal izango da Adierazleen emaitzak aztertzeke.

PLANAREN GAUZAPENA GJHEN ARABERA

Planaren gauzapena aldizka ebaluatzeak ahalbidetuko du informazio fidagarria izatea gauzatzen ari diren ekintzei buruz eta planifikatutakoaren arabera gauzatzen ari ez direnei buruz.

Gainera, ekintzak GJHei lotuta egongo direnez, aztertu ahal izango da zein GJH jorratzen diren gehiago urte bakoitzean.

GARAPEN JASANGARRIAREN ADIERAZLEAK

Gisa berean, 4. URRATSEAN aukeratutako Garapen Jasangarriaren udal Adierazleen urteko kalkuluak –adierazle horien artean daude AGINTE-KOADRO ESTRATEGIKOA osatzen dutenak, 3. URRATSEAN aukeratuak- ahalbidetuko du TOKIKO 2030 AGENDAren aurrerapenak objektiboki aztertzea.

ERREFERENTZIAZKO INFORMAZIO EGUNERATUA UDALERRIENTZAT

Udalerriko datu propioak eskura daudenean, haien azterketa eta balorazioari begira interesgarria izango da erreferentziazko datuak eskura izatea, balorazioa egin ahal izateko.

Estatu mailan, Garapen Jasangarriko Espainiar Sareak argitaratutako **“Garapen Jasangarriaren Helburuak Espainiako 100 hiritan (“Los Objetivos de Desarrollo Sostenible en 100 ciudades españolas”)** dokumentuak azaltzen du zer-nolako egoeratan dagoen garapen jasangarria, tokiko eskalan, Espainiako probintzietako hiriburu guztietan, 80.0000 biztanletik gorako hirietan eta hamabi metropoli-eremu nagusietan. Garapen Jasangarriaren hamazazpi helburuak (GJH) neurtu ahal izateko, espainiar testuingurura egokitutako 85 adierazle identifikatu dira.

Euskadin, Udalsarea2030ek 2018an argitaratutako **Jasangarritasunerako Udalerrien Euskal Sarearen Ekarpena Garapen Jasangarriaren Helburuei** izeneko txostenak Gida honetan aurkeztutako garapen jasangarriaren udal adierazle askoren batez besteko emaitzak eskaintzen ditu GJH bakoitzerako.

Gainera, GJH bakoitzean, Udalsarea2030eko udalerriek 2015era arte –urte horretan onartu ziren GJHak- egin zituzten ekintzen azterketa bat egiten da.

Etorkizunean, eta beste lurralde eta udalerrri batzuek 2030 AGENDA bere egiten duten neurrian, gerta liteke beste dokumentu batzuk ere sortzea eta horiek erreferentzia baliagarria izatea euren bilakaera aztertu eta beste udalerrri batzuen bilakaerarekin alderatu nahi duten udalerrri askorentzat; izan ere, 2030 AGENDAren balio nagusietako bat beraren izaera unibertetsala da.

I. Eranskina

GJHAK EUSKAL UDALERRIEN TESTUINGURURA HURBILTZEA

Jarraian, **Garapen Jasangarriaren 17 helburuetara*** tokiko ikuspuntutik egindako hurbilpen bat aurkezten da. Hurbilpena Agenda 21eko Ekintza-plan bat duten edo izan duten euskal udalerrien testuingurura dago egokituta.

Helburu bakoitzerako honako hau sartzen da:

- Jorratzen dituen **alderdiak**.
- Zenbat **helmuga garatzen dituen**, eta horietatik zeintzuk **zehazten diren euskal udalerrientzat**, bereizkuntza hau eginez: zenbat **jorratzen ari diren**, orokorrean, Udalsarea2030eko udalerrietan, eta zenbat diren, oro har, **erronka berriak**.
Azterketa hori txosten honetatik dator: Jasangarritasunerako *Jasangarritasunerako Udalerrien Euskal Sarearen Ekarpena Garapen Jasangarriaren Helburuei*.
- **Norainoko ekarpena egin daitekeen euskal udalerrietatik**.
Kasu honetan, lehenik eta behin, modu laburrean aipatzen da **nola landu den orain arte**; horren ostean, planteatzen da **zer gaitasun duten udalerriek** GJH bakoitzari etorkizunean ekarpena egiteko, Agenda 21eko Planaren ezaugarrien arabera (alde horretatik, honako plan hauek bereizten dira: Agenda 21eko plan estrategikoak; alderdi sozialak eta/edo ekonomikoak txertatzen dituzten baina ingurumen-sailetik gidatzen diren plan integralak; eta ingurumen izaerako planak).

(*) Orain arte GJH bakoitzari euskal udalerrietatik nola heldu zaion sakonago ikusteko, txosten hau kontsulta daiteke: *Jasangarritasunerako Udalerrien Euskal Sarearen Ekarpena Garapen Jasangarriaren Helburuei*.

1. GJH

POBREZIA DESAGERRARAZTE

Pobrezia mota guztiak desagerraraztea mundu osoan.

JORRATZEN DITUEN ALDERDIAK

Helburu honek jorratzen dituen alderdi batzuek gai hauekin dute zerikusia: muturreko pobrezia, pobrezia orokorra eta kalteberatasuna, gizarte-babesa, baliabide ekonomikoak izateko eta oinarriko zerbitzuak eskuratzeko eskubidea, eta pertsona pobre eta kalteberen erresilientzia klimarekin lotutako muturreko gertaeren aurrean eta beste hondamendi ekonomiko, sozial eta ingurumenekoan aurrean.

GARATZEN DITUEN HELMUGAK

GJH honek garatzen dituen 7 helmugetatik, 5 helmuga zehaztu dira euskal udalerrientzat:

- Jadanik jorratzen ari diren 3 helmuga: 1.2; 1.3 eta 1.4
- Erronka berriak planteatzen dituzten 2 helmuga: 1.1 eta 1.5

NORAINOKO EKARPENA EGIN DAITEKE EUSKAL UDALERRIETATIK?

NOLA HELDU ZAIO ORAIN ARTE?

Orokorrean, euren bigarren belaunaldian, Tokiko Jasangarritasunerako Ekintza Planek modu esanguratsuan areagotu dute gizarte-ongizatearekin lotutako ekintzen presentzia.

Hala eta guztiz ere, helburu honek ikuspegi integratzaileago bat planteatzen du, pobrezia eta kalteberatasun egoeran dauden pertsonen orientatutako alderdi eta ekintzen presentzia handiagoarekin.

Etorkizunerako erronkak honako hauek dira: Udalerriko pertsona eta familiek pairatu dezaketen pobrezia hiltzea –horrelakorik egonez gero–, eta klima-mehatxu nagusien aurrean kalteberagoak diren kolektiboak identifikatzea.

NORAINOKO AHALMENA DUTE UDALERRIEK GJH HONI EKARPENA EGITEKO?

HANDIA plan estrategikoen kasuan.

ERTAINA gizarte-alderdiak txertatu baina ingurumen-sailetik gidatzen diren plan integralen kasuan.

TXIKIA ingurumen-planen kasuan.

2. GJH

GOSERIK EZ

Gosea amaitzea, elikagai-segurtasuna eta elikadura hobea lortzea, eta nekazaritza jasangarria bultzatzea.

JORRATZEN DITUEN ALDERDIAK

Helburu honek jorratzen dituen alderdi batzuek gai hauekin dute zerikusia: gosea eta malnutrizioa amaitzea, elikadura osasungarri, nutritibo eta nahikoa, nekazaritzaren produktibitatea, elikagaien eskala txikiko ekoizpena, nekazaritzako praktika erresilienteak, ekosistemak mantenduz eta klima-aldaketari egokitzeko gaitasuna indartuz, elikagaiak ekoizteko sistemen jasangarritasuna, hazi-bankuak eta hazien dibertsitate genetikoa.

GARATZEN DITUEN HELMUGAK

GJH honek garatzen dituen 8 helmugetatik, 3 helmuga zehaztu dira euskal udalerrientzat:

- Jadanik jorratzen ari diren 2 helmuga: 2.4 eta 2.5
- Erronka berri bat planteatzen duen helmuga bat: 2.3

NORAINOKO EKARPENA EGIN DAITEKE EUSKAL UDALERRIETATIK?

NOLA HELDU ZAIO ORAIN ARTE?

Ekoizpen ekologikoa sustatu eta bultzatzearen alde lan egin da; horren erakusgarria da nekazaritzako ustiategi ekologikoen % 70 Tokiko Jasangarritasunerako Ekintza Planak dituzten udalerrietan dagoela kokatuta.

Halaber, tokiko produktuen kontsumoa sustatu da, baina oraindik ere badira heldu beharreko erronkak, helburu hau eta beraren helmugak lortzeko.

Etorkizunerako erronka da nekazaritzaren produktibitatea hobetzea eta ekoizle txikien diru-sarrerak hobetzea.

NORAINOKO AHALMENA DUTE UDALERRIEK GJH HONI EKARPENA EGITEKO?

HANDIA, tokiko erakundeetatik egin daitekeen esku-hartzea nabarmen hobetu daitekeelako.

3.
GJH

OSASUNA ETA ONGIZATEA

Guztiontzat eta adin guztietan bizimodu osasungarria bermatzea eta ongizatea sustatzea.

JORRATZEN DITUEN ALDERDIAK

Helburu honek jorratzen dituen alderdi batzuek gai hauekin dute zerikusia: ama eta jaioberrien heriotza-tasa zero izatea, HIES eta hepatitisaren moduko epidemiak edo uraren bidez transmititutako gaixotasunak amaitzea, mendekotasuna sortzen duten substantzien gehiegizko erabilera prebenitzea eta tratatzea, trafikoak eragindako heriotzak eta lesioak murriztea, estaldura sanitario unibertsala lortzea, sexu- eta ugalketa-osasuna, sendagai eta txertoen eskuragarritasuna, produktu kimiko arriskutsuek eta aire, ur eta lurzorua poluzio eta kutsadurak eragindako heriotza eta gaixotasunak murriztea.

GARATZEN DITUEN HELMUGAK

GJH honek garatzen dituen 13 helmugetatik, 3 helmuga zehaztu dira euskal udalerrientzat:

- Jadanik jorratzen ari den helmuga bat: 3.9
- Erronka berriak planteatzen dituzten 3 helmuga: 3.4; 3.6 eta 3.7

NORAINOKO EKARPENA EGIN DAITEKE EUSKAL UDALERRIETATIK?

NOLA HELDU ZAIO ORAIN ARTE?

Mugikortasun eta garraio jasangarriak bultzatzearen bitartez, udalerriek ekarpen bat egin diote airearen kalitatearen hobekuntzari. Oinezko esparruak sustatu dira eta hainbat bidegorri-kilometro sortu dira, horren bidez mugikortasun osasungarri eta jasangarria erraztuz. Ekimen horien eta beste batzuen ondorioz, euskal udalerrietako airearen batez besteko kalitate-indizea "oso ona", "ona" edo "hobetzeko modukoa" da egunen % 99an.

Gainera, ekimen ugari osasuna txertatzen dute, aldagai gisa, euren plangintza eta garapenean.

Etorkizuneko erronkak honako hauek dira: osasuna eta ongizatea sustatzea, sexu- eta ugalketa-osasunarekin lotutako zerbitzuetarako sarbidea barne sartuz; eta trafiko-istripuek udalerrietan sortzen duten inpaktua kontsideratzea.

NORAINOKO AHALMENA DUTE UDALERRIEK GJH HONI EKARPENA EGITEKO?

HANDIA, tokiko erakundeetatik lan trinkoa egiten ari delako eta kontsideratu beharreko erronka berriak planteatzen direlako.

4.
GJH

KALITATEZKO HEZKUNTZA

Guztiontzako kalitatezko hezkuntza inklusiboa nahiz bidezkoa bermatzea eta etengabeko ikaskuntzarako aukerak bultzatzea.

JORRATZEN DITUEN ALDERDIAK

Helburu honek jorratzen dituen alderdietako batzuek gai hauekin dute zerikusia: doako, bidezko eta kalitatezko hezkuntza, goi mailako hezkuntzara iristeko aukera-berdintasuna, garapen jasangarriko hezkuntza, desgaitasunak dituzten pertsonentzat egokitutako hezkuntza-instalazioak, ikaskuntza-ingurune seguruak, ez-biolentoak, inklusiboak eta eraginkorrak.

GARATZEN DITUEN HELMUGAK

GJH honek garatzen dituen 10 helmugetatik, 6 helmuga zehaztu dira euskal udalerrientzat, hots, jadanik jorratzen ari diren 6 helmuga:

- 4.2; 4.3; 4.4; 4.5; 4.6 eta 4.7

NORAINOKO EKARPENA EGIN DAITEKE EUSKAL UDALERRIETATIK?

NOLA HELDU ZAIO ORAIN ARTE?

Lan handia egin da jasangarritasunaren balioei buruzko hezkuntzaren alde; horren adibidea eskolako Agenda 21 da, hots, jasangarritasunaren balioak hezkuntza-sistemaren bidez irakasteko diseinatutako tresna bat.

Tokiko Jasangarritasunerako Ekintza Planak dituzten udalerrietako ikasleen % 42k Eskolako Agenda 21 duten ikastetxeetan ikasten du. Ehuneko hori EAeko ehuneko orokorra baino % 23 handiagoa da.

NORAINOKO AHALMENA DUTE UDALERRIEK GJH HONI EKARPENA EGITEKO?

ERTAINA, tokiko erakundeek GJH honek jorratzen dituen eremu batzuetan soilik esku hartu dezaketelako; izan ere, helburu honetarako oso garrantzitsuak diren beste eremu batzuk ez dira haien eskumenekoak.

5.
GJH

GENERO BERDINTASUNA

Genero-berdintasuna lortzea eta emakume nahiz neskato guztiak ahalduntzea.

JORRATZEN DITUEN ALDERDIAK

Helburu honek jorratzen dituen alderdietako batzuek gai hauekin dute zerikusia: emakume eta nesken aurkako diskriminazio eta indarkeria mota guztien amaiera, zaintzaren eta ordaindu gabeko etxeko lanaren aitortza, erantzukizun konpartituta, emakumeen osoko parte-hartze erreala, lidergorako aukera-berdintasuna bizitza politiko, ekonomiko eta publikoaren erabakitze-maila guztietan, ugalketa eskubideak, eta lurra, beste ondasun batzuk eta jabetza eskuratzeko eskubidea.

GARATZEN DITUEN HELMUGAK

GJH honek garatzen dituen 9 helmugetatik, 4 helmuga zehaztu dira euskal udalerrietan, hots, jadanik jorratzen ari diren 4 helmuga:

- 5.1; 5.2; 5.4 eta 5.5

NORAINOKO EKARPENA EGIN DAITEKE EUSKAL UDALERRIETATIK?

NOLA HELDU ZAIO ORAIN ARTE?

Udalsarea2030etik irmo lan egin da genero-ikuspegia Tokiko Jasangarritasunerako Ekintza Planetan txertatzeko.

Tokiko berdintasun eta jasangarritasunerako politikak dituzten udalerrien % 47k bi politika horiek koordinatzen ditu.

Udalsarea2030en udal korporazioetan, emakumeen batez besteko ordezkartza maila % 45 da; Europako parlamentu nazionalan, berriz -Nazio Batuen Erakundearen arabera-, emakumeak % 27,6 soilik dira.

Etorkizunerako erronkak honako hauek dira: emakumeek lidergo-postuetan duten presentzia handitzea eta emakumeen aurkako indarkeria mota guztiak ezabatzea.

NORAINOKO AHALMENA DUTE UDALERRIEK GJH HONI EKARPENA EGITEKO?

HANDIA, plan estrategikoen kasuan.

ERTAINA, gizarte-alderdiak txertatu baina ingurumen-sailetik gidatzen diren plan integralen kasuan.

TXIKIA, ingurumen-planen kasuan.

6.
GJH

UR GARBIA ETA SANEAMENDUA

Uraren erabilera eta kudeaketa jasangarria nahiz guztiontzako saneamendua bermatzea.

JORRATZEN DITUEN ALDERDIAK

Helburu honek jorratzen dituen alderdietako batzuek gai hauekin dute zerikusia: ura lortzeko aukera unibertuala eta bidezkoa izatea, prezio egokian; saneamendu- eta higiene-zerbitzuen eskuragarritasuna; uraren kalitatea, kutsadura eta tratatu gabeko hondakin-uraren ehunekoak murriztuz; baliabide hidrikoen erabilera efizientea; kudeaketa integratua; ur-ekosistemen babesa; eta tokiko komunitateen parte-hartzea uraren kudeaketaren eta saneamenduaren hobekuntzan.

GARATZEN DITUEN HELMUGAK

GJH honek garatzen dituen 8 helmugetatik, 7 helmuga zehaztu dira euskal udalerrietan:

- Jadanik jorratzen ari diren 5 helmuga: 6.1; 6.2; 6.3; 6.4 eta 6.6
- Erronka berriak planteatzen dituzten 2 helmuga: 6.5 eta 6.b

NORAINOKO EKARPENA EGIN DAITEKE EUSKAL UDALERRIETATIK?

NOLA HELDU ZAIO ORAIN ARTE?

Tokiko erakundeek funtsezko rola jokatzen dute Euskadiko uraren hornidura eta saneamenduaren kudeaketan, eta Tokiko Jasangarritasunerako Ekintza Planek horren kudeaketaren helburu batzuei heldu diete bereziki.

Herritarren % 99,6 ontzat emateko modukotzat hartzen den ura eskuratzen du kontsumorako, oraingo horniduraren bidez. Etxeko batez besteko ur-kontsumoa 116 litro dira, biztanle eta egun bakoitzeko, Tokiko Jasangarritasunerako Ekintza Plana duten udalerrietan. Datu hori Espainiako batez bestekoa baino txikiagoa da (132 litro/biztanle/egun).

Udalerriek etengabe lan egiten dute hondakin-urak jasotzeko eta arazteko sistemen hobekuntzan.

Etorkizunerako erronka da baliabide hidrikoen kudeaketa integratua, maila guztietan..

NORAINOKO AHALMENA DUTE UDALERRIEK GJH HONI EKARPENA EGITEKO?

HANDIA, tokiko erakundeetatik lan trinkoa egiten ari delako eta kontsideratu beharreko erronka berriak planteatzen direlako.

7.
GJH

ENERGIA IRISGARRIA ETA EZ KUTSAGARRIA

Energia eskuragarria, fidagarria, jasagarria eta modernoa bermatzea guztiontzat.

JORRATZEN DITUEN ALDERDIAK

Helburu honek jorratzen dituen alderdietako batzuek gai hauekin dute zerikusia: pertsona guztiek energia-zerbitzu eskuragarri, fidagarri eta modernoak lortzeko bidea izatea; energia berriztagarrien ehunekoia igotzea; efizientzia energetikoa; Ikerkuntza; eta energia-azpiegitura eta teknologia berrietara zuzendutako inbertsioaren sustapena.

GARATZEN DITUEN HELMUGAK

GJH honek garatzen dituen 5 helmugetatik, 3 helmuga zehaztu dira euskal udalerrientzat, hots, jadanik jorratzen ari diren 3 helmuga:

- 7.1; 7.2 eta 7.3

NORAINOKO EKARPENA EGIN DAITEKE EUSKAL UDALERRIETATIK?

NOLA HELDU ZAIO ORAIN ARTE?

Europar konpromisoak sinatu edo bereganatu dira, sarritan Tokiko Jasangarritasunerako Ekintza Planen bitartez; horregatik, udalerriek zenbait urte daramatzate energia-kontsumoaren murrizketari heltzen, sektore guztietan; halaber, efizientzia energetikoaren hazkundera eta energia berriztagarrien ekoizpena ere landu dituzte.

Zehazki, 17 udalerrik badituzte Energia Jasangarrirako Ekintza Planak (EJEP), eta 18 udalerrik sinatu dute "Itunerantz Zuzenduz" ekimena, Alkateen Itunak bultzatutako neurriak ezartzeko, Planik landu behar izan gabe.

Tokiko Jasangarritasunerako Ekintza Planak dituzten euskal udalerrietako etxebizitzetako batez besteko kontsumo elektrikoa 1.236 kWh dira biztanle eta urte bakoitzeko, hau da, EAEko kontsumo orokorra baino % 6 txikiagoa.

Energia berriztagarrien batez besteko ekoizpena 2.549 kWh dira biztanle eta urte bakoitzeko, hau da, EAEko ekoizpen orokorra baino % 6 handiagoa.

NORAINOKO AHALMENA DUTE UDALERRIEK GJH HONI EKARPENA EGITEKO?

HANDIA, tokiko erakundeetatik lan trinkoa egiten ari delako eta oraindik ere hobetzeko potentzial handia dagoelako.

8.
GJH

LAN DUINA ETA HAZKUNDE EKONOMIKOA

Guztionez hazkunde jarraitua, inklusiboa eta jasagarria, enplegu betea eta produktiboa nahiz lan duina sustatzea.

JORRATZEN DITUEN ALDERDIAK

Helburu honek jorratzen dituen alderdietako batzuek gai hauekin dute zerikusia: hazkunde ekonomikoa, dibertsifikazioa, modernizazio teknologikoa eta berrikuntza, lan duina, enplegu betea eta produktiboa, ekintzaitza, mikroenpresa eta ETEen sustapena, turismo jasangarriarekin eta tokiko ekoizpenarekin lotutako lana, lan-eskubideak, lan-ingurune seguruak, gazteen enplegua, aukera- eta ordainsari-berdintasuna, finantza-instituzioak sendotzea, eta hazkunde ekonomikoa ingurumenaren degradaziotik bereiztea.

GARATZEN DITUEN HELMUGAK

GJH honek garatzen dituen 12 helmugetatik, 7 helmuga zehaztu dira euskal udalerrientzat:

- Jadanik jorratzen ari diren 6 helmuga: 8.1; 8.2; 8.3; 8.4; 8.5 eta 8.9
- Erronka berriak planteatzen dituen helmuga bat: 8.6

NORAINOKO EKARPENA EGIN DAITEKE EUSKAL UDALERRIETATIK?

NOLA HELDU ZAIO ORAIN ARTE?

Tokiko lan-merkatuarekin eta garapen ekonomikoarekin lotutako ekintzek Tokiko Jasangarritasunerako Ekintza Planetan duten presentzia gero eta handiagoa da. Enplegu jasangarriaren alorrean badira azpimarratu beharreko ekimen berritzaile batzuk.

Etorkizunerako erronkak honako hauek dira: alderdi horiek agenda politikan duten presentzia eta lehentasuna indartzea, eta ez lanik ez ikasketarik egiten ez duten gazteen proportzioa murriztea.

NORAINOKO AHALMENA DUTE UDALERRIEK GJH HONI EKARPENA EGITEKO?

HANDIA, plan estrategikoen kasuan.

ERTAINA, alderdi ekonomikoak txertatu baina ingurumen-sailetik gidatzen diren plan integralen kasuan.

TXIKIA, ingurumen-planen kasuan.

9.
GJH

INDUSTRIA, BERRIKUNTZA ETA AZPIEGITURA

Azpiegitura erresilienteak eraikitzea, industrializazio inklusiboa eta jasangarria bultzatzea, eta berrikuntza sustatzea.

JORRATZEN DITUEN ALDERDIAK

Helburu honek jorratzen dituen alderdietako batzuek gai hauekin dute zerikusia: azpiegitura fidagarriak, jasangarriak, erresilienteak eta kalitatezkoak; industrializazio inklusibo eta jasangarria; industria txikiak eta beste enpresa batzuek finantza-zerbitzuak eskuragarri izatea; prozesu industrial garbiak eta ingurumen aldetik arrazionalak; ikerketa zientifikoa eta ahalmen teknologikoaren hobekuntza; eta IKTetarako sarbide unibertsala.

GARATZEN DITUEN HELMUGAK

GJH honek garatzen dituen 8 helmugetatik, 2 helmuga zehaztu dira euskal udalerrientzat, hots, jadanik jorratzen ari diren 2 helmuga:

- 9.3 eta 9.4

NORAINOKO EKARPENA EGIN DAITEKE EUSKAL UDALERRIETATIK?

NOLA HELDU ZAIO ORAIN ARTE?

Tokiko Jasangarritasunerako Ekintza Planetatik zenbait ekintza gauzatu dira ingurumen-aldagaia jarduera ekonomikoetan txertatzeko. Azken urteetan, tokiko erakundeetatik zenbait ekimen bultzatu dira eremu konkretu batzuetan, hala nola hondakinen edo energiaren eremuetan, eta harrera ona izan dute jarduera ekonomikoen artean.

NORAINOKO AHALMENA DUTE UDALERRIEK GJH HONI EKARPENA EGITEKO?

ERTAINA, zeren jardueren ingurumen-jokabidea nabarmentzen baita.

10.
GJH

DESBERDINTASUNAK MURRIZTEA

Herrialde bakoitzean eta herrialdeen artean desberdintasunak murriztea.

JORRATZEN DITUEN ALDERDIAK

Helburu honek jorratzen dituen alderdietako batzuek gai hauekin dute zerikusia: pertsona guztien inklusio sozial, ekonomiko eta politikoa; aukera-berdintasuna; berdintasunera zuzendutako zerga- eta soldata-politikak eta gizarte-babesaren alorrekoak; migrazio eta mugikortasun ordenatuak erraztea; garapenerako laguntza ofiziala; munduko instituzio eta merkatuak arautzea eta gainbegiratzea.

GARATZEN DITUEN HELMUGAK

GJH honek garatzen dituen 10 helmugetatik, 4 helmuga zehaztu dira euskal udalerrientzat, hots, jadanik jorratzen ari diren 4 helmuga:

- 10.2; 10.3; 10.4 eta 10.7

NORAINOKO EKARPENA EGIN DAITEKE EUSKAL UDALERRIETATIK?

NOLA HELDU ZAIO ORAIN ARTE?

Euskal udalerrietatik berdintasunak murriztera zuzendutako laguntza-politika eta -ildoetan lan egiten ari da. Tokiko Jasangarritasunerako Ekintza Planek horri buruzko helburu espezifikoak heldu badiete ere, esan behar da udal politiketan oso neurri eskasean abiatu eta integratu direla.

Helburu honek esparru berri bat eskainiko du oraingo errealitate ekonomiko eta sozialetik gertuago dauden helburuak planteatzeko.

NORAINOKO AHALMENA DUTE UDALERRIEK GJH HONI EKARPENA EGITEKO?

HANDIA, plan estrategikoen kasuan.

ERTAINA, alderdi sozial eta ekonomikoak txertatu baina ingurumen-sailetik gidatzen diren plan integralen kasuan.

TXIKIA, ingurumen-planen kasuan.

11.
GJH

HIRI ETA KOMUNITATE JASANGARRIAK

Hiriak eta giza kokaguneak inklusiboak, seguruak, erresilienteak eta jasangarriak izatea lortzea.

JORRATZEN DITUEN ALDERDIAK

Helburu honek jorratzen dituen alderdietako batzuek gai hauekin dute zerikusia: oinarrizko etxebizitza eta zerbitzu egokiak, seguruak eta arrazoizkoak eskuratu ahal izatea; garraio-sistema egoki eta jasangarriak, hirigintza inklusibo eta jasangarria; kultura- eta natura-ondarearen babesa; hondamendiek eragindako heriotzak; hirien ingurumen-inpaktua; airearen kalitatea; hondakinak; berdegune eta espazio publiko seguruak, inklusiboak eta irisgarriak egotea guztiontzat; ekonomia-, gizarte- eta ingurumen-loturak hiriguneen, hirien inguruko eremuen eta landa-eremuen artean; jasangarritasuna eta klima-aldaketa uztartzen dituen hiri-antolamendua.

GARATZEN DITUEN HELMUGAK

GJH honek garatzen dituen 10 helmugetatik, 9 helmuga zehaztu dira euskal udalerrientzat:

- Jadanik jorratzen ari diren 8 helmuga: 11.1; 11.2; 11.3; 11.4; 11.6; 11.7; 11.a eta 11.b
- Erronka berriak planteatzen dituen helmuga bat: 11.5

NORAINOKO EKARPENA EGIN DAITEKE EUSKAL UDALERRIETATIK?

NOLA HELDU ZAIO ORAIN ARTE?

Udalsarea2030eko udalerriek ekarpen esanguratsua egin diote Helburu honi. Izan ere, jomugan jartzen du hiriak eta giza kokaguneak inklusiboak, seguruak, erresilienteak eta jasangarriak izan daitezen lortzea.

Tokiko eremutik lan egin da lurzorua artifizializazioa gelditzeko, berdeguneak areagotzeko, eta kutsadura atmosferiko zein akustikoa murrizteko, hori guztia herritarren parte-hartzea sustatuz erabakiak hartzerakoan.

Adibide azpimarragarri gisa, Tokiko Jasangarritasunerako Ekintza Planak dituzten udalerrietako PM_{2,5} partikula fin esekien kontzentrazioaren urteko batez besteko balioa OMEk gomendatzen duenaren antzekoa da (10 µg/m³). Nazio Batuen Erakundearen arabera, Europako herritarren % 40 soilik bizi da balio hori betetzen duten eremuetan.

Etorkizunerako erronka da hondamendiek pertsonengan izan dezaketen inpaktua kontsideratzea, batez ere kalteberatasun handiagoko egoeran daudenen kasuan.

NORAINOKO AHALMENA DUTE UDALERRIEK GJH HONI EKARPENA EGITEKO?

HANDIA, zeren helburu hau baita udalerrietara eta Tokiko Jasangarritasunerako Udal Planen helburu espezifikoetara gehien orientatzen dena.

12.
GJH

EKOIZPEN ETA KONTSUMO ARDURATSUAK

Kontsumo eta ekoizpen modalitate jasangarriak bermatzea.

JORRATZEN DITUEN ALDERDIAK

Helburu honek jorratzen dituen alderdietako batzuek gai hauekin dute zerikusia: kontsumo eta ekoizpen jasangarriak; baliabide naturalen kudeaketa jasangarri eta erabilera efizientea; elikagaien alferrikako galera; kudeaketa arrazionala produktuen biziklo osoan; atmosfera, ur eta lurzorura askatzen diren partikula kimikoen murrizketa; hondakinen prebentzioa, murrizketa, birziklapena eta berrerabilpena; enpresetako jardunbide jasangarriak; txostenak egitea; ingurumen-informaziorako sarbidea; erosketa publiko jasangarria; bizimodu jasangarriak; eta erregai fosilei ematen zaizkien efizientziarik gabeko diru-laguntzen arrazionalizazioa.

GARATZEN DITUEN HELMUGAK

GJH honek garatzen dituen 11 helmugetatik, 8 helmuga zehaztu dira euskal udalerrientzat:

- Jadanik jorratzen ari diren 7 helmuga: 12.1; 12.2; 12.4; 12.5; 12.6; 12.7 eta 12.8
- Erronka berriak planteatzen dituen helmuga bat: 12.3

NORAINOKO EKARPENA EGIN DAITEKE EUSKAL UDALERRIETATIK?

NOLA HELDU ZAIO ORAIN ARTE?

Euskal udalerriek ekarpena mardula egin diote helburu honi euren Tokiko Jasangarritasunerako Ekintza Planen bitartez.

Adibidez, Tokiko Jasangarritasunerako Ekintza Planak dituzten udalerriek batez beste sortzen dituzten etxe eta merkataritzako hondakinak 1,10 kg dira biztanle eta egun bakoitzeko, hau da, EAEko batez bestekoa baino % 8 gutxiago. Halaber, gaikako bilketaren tasa % 60tik gorakoa da 40 udalerritan baino gehiagotan, batez bestekoa % 39 izanik.

Udalen lizitazioen zenbatekoen % 38k ingurumen-klausulak sartzen ditu bere erosketa eta kontratazio publiko berdeko prozesuetan.

Etorkizunerako erronka da elikagaien alferrikako galeraren aurkako borrokari irmotasunez heltzea.

NORAINOKO AHALMENA DUTE UDALERRIEK GJH HONI EKARPENA EGITEKO?

HANDIA, zeren eta, orokorrean, GJH honi ekarpen esanguratsua egiten ari baitaia jadanik; gainera, ekimen berriei heldu zaie etorkizunerako erronkak planteatzen dituzten eremuetan.

13.
GJH

KLIMAREN ALDEKO EKINTZA

Neurri urgenteak hartzea klima-aldaketaren eta haren ondorioen aurka egiteko.

JORRATZEN DITUEN ALDERDIAK

Helburu honek jorratzen dituen alderdietako batzuek gai hauekin dute zerikusia: klima-aldaketa arintzea eta beraren aurrean erresilientzia eta egokitze-ahalmena izatea, honako tresna hauen bitartez: plangintza, estrategia eta planen diseinua, hezkuntza eta sentsibilizazioa, ondorioen murrizketa eta alerta goiztiarra, Nazio Batuen Klima Aldaketari buruzko Esparru Konbentzioaren betearazpena kontsideratuz.

GARATZEN DITUEN HELMUGAK

GJH honek garatzen dituen 5 helmugetatik, 3 helmuga zehaztu dira euskal udalerrientzat, hots, jadanik jorratzen ari diren 3 helmuga:

- 13.1; 13.2 eta 13.3

NORAINOKO EKARPENA EGIN DAITEKE EUSKAL UDALERRIETATIK?

NOLA HELDU ZAIO ORAIN ARTE?

19 euskal udalerrik Covenant of Mayors ituna sinatu dute, udalerrri batek Mayors Adapt ituna, eta 10 udalerrik aitortza lortu zuten Compat of Mayors itunean ezarritakoa erabat betetzeagatik.

Klimaren aldeko ekintzaren ikuspuntutik, udalerriek zenbait urte daramatzate lanean alor horretan, aurrea arintze-ekimenen bitartez eta geroago egokitzapen-ekimenen bitartez. 80 euskal udalerrri inguruk urtero kalkulatzeko dituzten euren BEG emisioen inbentarioak, eta 2017an klima-aldaketaren aurreko kalteberatasun eta arriskuari buruzko azterketa bat egin da Euskadiko udalerrri guztientzat.

Helburu honi dagokionez, udalerrri askoren erronka da Klima-aldaketari egokitzea hastea.

NORAINOKO AHALMENA DUTE UDALERRIEK GJH HONI EKARPENA EGITEKO?

HANDIA, udalerrri askok zenbait urte daramatzatelako lanean arintze-ekimenetan, eta egokitzapenaren alorrean beharrezkoak diren baliabideak eta ezagutza sortzen ari direlako udalerriek Klima-aldaketarako egokitzapenari heldu diezaioten epe laburrera.

14.
GJH

ITSASPEKO BIZITZA

Ozeanoak, itsasoak eta itsas baliabideak mantentzea eta modu jasangarrian erabiltzea garapen jasangarriari begira.

JORRATZEN DITUEN ALDERDIAK

Helburu honek jorratzen dituen alderdietako batzuek gai hauekin dute zerikusia: lehorreko jarduerengatik itsasoan sortzen den kutsadura; ozeanoen azidifikazioa; itsas ekosistemen babesa; ozeanoetako osasuna eta produktibitatea berrezartzea; kostalde eta itsas eremuen kontserbazioa; gehiegizko ustiapena eta legez kanpoko arrantza ezabatzea; artisau-arrantza sostengatzea; eta ezagutza zientifikoak areagotzea.

GARATZEN DITUEN HELMUGAK

GJH honek garatzen dituen 10 helmugetatik, 2 helmuga zehaztu dira euskal udalerrientzat, hots, erronka berriak sortzen dituzten bi helmuga:

- 14.1 eta 14.5

NORAINOKO EKARPENA EGIN DAITEKE EUSKAL UDALERRIETATIK?

NOLA HELDU ZAIO ORAIN ARTE?

Kostaldeko uren egoera ekologikoa ona da, Uraren Esparru Zuzentarauak ezarritako irizpideen arabera. Zuzentarau horrek kontsideratzen du azaleko urei lotutako ur-ekosistemen egitura eta funtzionamenduaren kalitatea, erreferentziazko baldintzei dagokienez.

Euskal kostaldeko udalerrri askok ISO 14001 Arauaren eta/edo EMAS Araudiaren arabera ziurtatutako ingurumen-kudeaketarako sistemak dituzte euren hondartzetan.

Etorkizunerako erronkak dira itsas kutsadura prebenitzen eta murrizten laguntzea eta kostaldea kontserbatzea.

NORAINOKO AHALMENA DUTE UDALERRIEK GJH HONI EKARPENA EGITEKO?

TXIKIA, udalerriek ez dutelako eskumenik Helburu honen helmuga gehienengatik.

15.
GJH

LEHORREKO EKOSISTEMETAKO BIZITZA

Lehorreko bizitza babestea, lehengoratzea eta modu jasangarrian erabili dadila sustatzea, basoak modu jasangarrian kudeatzea, basamortutzearen aurka borrokatzea, lurren degradazioa inbertitzea eta biodibertsitatearen galera gelditzea.

JORRATZEN DITUEN ALDERDIAK

Helburu honek jorratzen dituen alderdietako batzuek gai hauekin dute zerikusia: lehorreko ekosistemen eta ur gezako barne-ekosistemen eta haien zerbitzuen kontserbazioa, lehengoratzea eta erabilera jasangarria; basamortutzea; degradatutako lur eta lurzoruen lehengoratzea; biodibertsitatearen galera; espezie exotiko inbaditzaileak; ekosistemen balioak plangintzan integratzea; eta ezkutuko ehiza.

GARATZEN DITUEN HELMUGAK

GJH honek garatzen dituen 12 helmugetatik, 8 helmuga zehaztu dira euskal udalerrientzat:

- Jadanik jorratzen ari diren 5 helmuga: 15.1; 15.3; 15.5; 15.8 eta 15.a
- Erronka berriak planteatzen dituzten 3 helmuga: 15.2; 15.4 eta 15.9

NORAINOKO EKARPENA EGIN DAITEKE EUSKAL UDALERRIETATIK?

NOLA HELDU ZAIO ORAIN ARTE?

Babestutako azaleraren batez besteko balioa osoko azaleraren % 18,5 da.

Biodibertsitatea eta lurzoruen babesa Tokiko Jasangarritasunerako Ekintza Plan ia guztietan lantzen diren eremuak dira; hala, biodibertsitatearen eta baso kudeaketaren babesa sustatzen da, eta baita lurzoruen kalitateari lotutako protokoloen betearazpena ere.

Etorkizunerako erronkak, berriz, honako hauek dira: baso mota guztien kudeaketa jasangarria indartzea; mendi-ekosistemen kontserbazioa segurtatzea, haien biodibertsitate biologikoa barne sartuta; eta ekosistemen balioak eta biodibertsitatea plangintzan modu irmoagoan integratzea.

NORAINOKO AHALMENA DUTE UDALERRIEK GJH HONI EKARPENA EGITEKO?

HANDIA, zeren eta, orokorrean, GJH hau jadanik jorratzen ari baita neurri esanguratsuan.

16.
GJH

BAKEA, JUSTIZIA ETA INSTITUZIO SENDOAK

Garapen jasangarriko gizarte baketsu eta inklusiboak sustatzea, guztioi justiziarako sarbidea erraztea, eta erakunde eraginkorra eta inklusiboak sortzea maila guztietan.

JORRATZEN DITUEN ALDERDIAK

Helburu honek jorratzen dituen alderdietako batzuek gai hauekin dute zerikusia: indarkeria, tratu txarrak eta esplotazioa murriztea; zuzenbide-estatuak; justiziarako berdintasuneko sarbidea; ustelkeria eta eroskeria murriztea; instituzio eraginkor eta gardenak; kontuak ematea; parte-hartzea eta informaziorako sarbidea; eta oinarritzko askatasunen babesa.

GARATZEN DITUEN HELMUGAK

GJH honek garatzen dituen 12 helmugetatik, 2 helmuga zehaztu dira euskal udalerrientzat:

- Jadanik jorratzen ari den helmuga bat: 16.6
- Erronka berriak planteatzen dituen helmuga bat: 16.1

NORAINOKO EKARPENA EGIN DAITEKE EUSKAL UDALERRIETATIK?

NOLA HELDU ZAIO ORAIN ARTE?

Bizikidetzatza izan da Tokiko Jasangarritasunerako Ekintza Planen jorratu duten eremuetako bat, baina haren presentzia apala izan da eta ez da azpimarratzeko moduko ekintzarik garatu.

Etorkizunerako erronka gisa, 2030 Agendak gizarte eta udalerririk baketsu eta inklusiboak sustatzen dituen eszenario bat planteatzen du helburu honetan.

NORAINOKO AHALMENA DUTE UDALERRIEK GJH HONI EKARPENA EGITEKO?

ERTAINA, jorratzen dituen alderdi asko ez direlako udal eskumenekoak.

JORRATZEN DITUEN ALDERDIAK

Helburu honek jorratzen dituen alderdietako batzuek gai hauekin dute zerikusia: baliabideak mobilizatzea eta garapenerako laguntzaren inguruko konpromisoak betetzea; garapen jasangarrirako politiken koherentzia; garapen bidean dauden herrialdeei emandako sostengua, kalitatezko datu egokien eskuragarritasuna handitzeko ahalmena sortzeko.

GARATZEN DITUEN HELMUGAK

GJH honek garatzen dituen 19 helmugetatik, 3 helmuga zehaztu dira euskal udalerrientzat, hots, jadanik jorratzen ari diren 3 helmuga:

- 17.2; 17.14 eta 17.18

NORAINOKO EKARPENA EGIN DAITEKE EUSKAL UDALERRIETATIK?

NOLA HELDU ZAIO ORAIN ARTE?

Helburu hau erreferentzia bihurtu daiteke garapen bidean dauden herrialdeentzako sostengua hobetzeko eta jasangarritasun-politiken koherentzia hobetzeko.

Euskal udalerrri askok finkatu egin dute garapen jasangarrirako politiken koherentzia, eta, gainera, koordinazioa indartu dute Udalsarea2030en bitartez, sare mailako koordinazioa indartzeaz batera. Kontuak emateko prestatuta dauden Tokiko Jasangarritasunerako Politikak dituzte, eta horren erakusgarri da Euskadiko 2016ko V. Jasangarritasun Txostena prestatzeari begira 2015ean kalkulatu ziren adierazleen bolumena (4.601 adierazle).

NORAINOKO AHALMENA DUTE UDALERRIEK GJH HONI EKARPENA EGITEKO?

ERTAINA, jorratzen dituen alderdi asko ez direlako udal eskumenekoak.

II. Eranskina

UDALERRIENTZAT ERREFERENTZIA DIREN 80 HELMUGAK

2030 Agendak garatzen dituen 169 helmugetatik, tokiko eremuan zentzua dutenak adierazten dira jarraian. Horietako batzuk nabarmenduta daude (lauki batean sartuta), zeren kontsideratzen baita erronka berriak planteatu ditzaketela udalerrientzat.

1. GJH

POBREZIA DESAGERRARAZTE

Pobrezia mota guztiak desagerraraztea mundu osoan.

1.1

Hemendik 2030era, pertsona ororentzat eta mundu osoan muturreko pobreziaekin amaitzea (gaur egun ulertzen da muturreko pobrezian daudenak egunean Ameriketako Estatu Batuetako 1,25 dolar baino gutxiagorekin bizi direnak direla).

1.2

Hemendik 2030era, definizio nazionalen arabera pobrezian, bere dimentsio guztietan, bizi diren gizon, emakume eta adin guztietako haurren proportzioa erdira behintzat jaitea.

1.3

Nazio mailan guztiontzako babes sozialeko sistema eta neurri egokiak ezartzea, gutxieneko mailak barne, eta, hemendik 2030era, pertsona pobre eta ahulen babes zabala lortzea.

1.4

Hemendik 2030era, gizon eta emakume guztiek, bereziki pobrenek eta ahulenek, baliabide ekonomikoak izateko eta oinarritzko zerbitzuak, lurraren eta beste ondasun batzuen jabetza eta kontrola izateko, herentziarako, natura-baliabideetarako, teknologia berri egokietarako eta finantza-zerbitzuetarako, mikrofinantziazioa barne, eskubidea dutela bermatzea.

1.5

Hemendik 2030era arte, pobreen eta ahultasun-egoeretan dauden pertsonen erresilientzia sustatzea eta klimarekin eta beste asaldura eta hondamen ekonomiko, sozial eta ingurumeneko batzuekin lotutako muturreko fenomenoaren eraginpean egotea eta ondoriozko ahultasuna murriztea.

2. GJH

GOSERIK EZ

Gosea amaitzea, elikagai-segurtasuna eta elikadura hobea lortzea, eta nekazaritza jasangarria bultzatzea.

2.3

Hemendik 2030era, nekazaritza-ustiapena eta eskala txikian elikagaien ekoizle direnen diru-sarrerak bikoiztea (bereziki, emakume, herri indigena, familiako nekazari, abeltzain eta arrantzaleenak), besteak beste, lurretara sarbide segurua eta bidezkoa edukiz, bai eta beste ekoizpen-baliabide eta -input batzuetara eta ezagutza, finantza-zerbitzu, merkatu eta balioa eransteko aukeretara ere, eta nekazaritzakoak ez diren enpleguak lortzea.

2.4

Hemendik 2030era, elikagaien ekoizpen-sistemen jasangarritasuna ziurtatzea eta produktibitatea eta ekoizpena areagotzen duten, ekosistemei eusten laguntzen duten, klima-aldaketara, muturreko fenomeno meteorologikoetara, lehorte, uholde eta beste hondamendi batzuetara egokitzeko gaitasuna indartzen duten eta lurraren eta lurzorua kalitatea pixkanaka hobetzen duten nekazaritza-praktika indartsuak aplikatzea.

2.5

Hemendik 2020ra, hazien, landutako landareen eta granjako eta etxeke animalien eta dagozkien baso-espezieen aniztasun genetikoari eustea, besteak beste, kudeaketa egokiaren eta hazi- eta landare-bankuen dibertsifikazioaren bidez, nazio-, eskualde- eta nazioarte-mailan, eta baliabide genetikoak erabiltzearen eta ezagutza tradizional konexuen eta banaketa bidezko eta zuzenaren bidez, nazioarte-mailan hitzartutakoaren arabera.

3. GJH

OSASUNA ETA ONGIZATEA

Guztiontzat eta adin guztietan bizimodu osasungarria bermatzea eta ongizatea sustatzea.

3.4

Hemendik 2030era, heren batera murriztea transmititu ezin diren gaixotasunen ondoriozko heriotza-tasa goiztiarra, prebentzioaren eta tratamenduaren bidez, eta osasun mentala eta ongizatea sustatzea.

3.6

Hemendik 2020ra, erdira murriztea munduan trafiko-istripuen ondorioz eragindako heriotza- eta lesio-kopurua.

3.7

Hemendik 2030era, sexu- eta ugalketa-osasuneko zerbitzuetarako sarbidea bermatzea, familia-plangintzakoak, informaziokoak eta hezkuntzakoak barne, eta ugalketa-osasuna sartzea estrategia eta programa nazionaletan.

3.9

Hemendik 2030era, nabarmen jaistea produktu kimiko arriskutsuen eta airearen, uraren eta lurraren poluzioaren eta kutsaduraren ondorioz eragindako heriotza eta gaixotasunak.

4. GJH

KALITATEZKO HEZKUNTZA

Guztiontzako kalitatezko hezkuntza inklusiboa nahiz bidezkoa bermatzea eta etengabeko ikaskuntzarako aukerak bultzatzea.

4.2

Hemendik 2030era, haur guztiek lehen haurtzaroan eta aurre eskolako hezkuntzan arretarako eta garapenerako kalitatezko zerbitzuak eskura ditzaketela ziurtatzea, lehen hezkuntzarako prest egon daitezen.

4.3

Hemendik 2030era, gizon eta emakume guztiek kalitatezko prestakuntza tekniko, profesional eta goi mailakoa eskuratzeko berdintasunezko sarbidea dutela ziurtatzea, unibertsitate-irakaskuntza barne.

4.4

Hemendik 2030era, nabarmen areagotzea enplegua eta lan duina eskuratzeko eta ekintzailtzarako beharrezko gaitasunak, batez ere teknikoak eta lanbidekoak, dituzten gazte eta helduen kopurua.

4.5

Hemendik 2030era, genero-desberdintasunak ezabatzea hezkuntzan, eta berdintasunean oinarritzen den sarbidea ematea irakaskuntzako maila guztietan eta lanbide-prestakuntzan pertsona ahulenei, desgaitasunen bat duten pertsoneri, herri indigenei eta ahultasun-egoeran dauden haurrei barne.

4.6

Hemendik 2030era, gazte guztiak eta helduen proportzio handi bat, bai gizonak bai emakumeak, alfabetatuta daudela eta aritmetikako oinarriko ezagutzak dituztela ziurtatzea.

4.7

Hemendik 2030era, ikasle guztiek garapen jasangarria sustatzeko beharrezkoak diren ezagutza teorikoak eta praktikoak eskuratzen dituztela ziurtatzea, besteak beste, garapen jasangarriko eta bizi-estilo jasangarrietarako, giza eskubideetarako, genero-berdintasunerako, bakearen eta indarkeriarik ezaren kulturaren sustapenerako, munduko herritartasunerako eta kultura-aniztasunaren baloraziorako eta kulturak garapen jasangarriari laguntzeko, hezkuntzaren bidez.

5.
GJH

GENERO BERDINTASUNA

Genero-berdintasuna lortzea eta emakume nahiz neskato guztiak ahalduntzea.

5.1 Mundu guztian emakume eta neskatoen aurkako diskriminazio modu guztiekin amaitzea.

5.2 Emakume eta neskato guztien aurkako indarkeria modu guztiak ezabatzea eremu publiko eta pribatuetan, sexu-salerosketa eta sexu-ustiapena eta beste ustiapen mota batzuk barne.

5.4 Ordaindu gabeko zaintzak eta etxeko lana aitortzea eta baloratzea zerbitzu publiko, azpiegitura eta gizarte-babeseko politiken bidez, eta etxean eta familian partekatutako erantzukizuna sustatuz, herrialde bakoitzean dagokionaren arabera.

5.5 Emakumeen parte-hartze osoa eta eraginkorra ziurtatzea, baita lidergoko aukera-berdintasuna ere, bizitza politikoko, ekonomikoko eta publikoko maila erabakitzaile guztietan.

6.
GJH

UR GARBIA ETA SANEAMENDUA

Uraren erabilera eta kudeaketa jasangarria nahiz guztiontzako saneamendua bermatzea.

6.1 Hemendik 2030era, ur edangarria lortzeko aukera unibertsala eta bidezkoa izan dadila lortzea, denontzako prezio egokian.

6.2 Hemendik 2030era, saneamendu- eta higiene-zerbitzu egoki eta bidezkoetarako sarbidea lortzea denontzat, eta amaiera ematea aire zabalean sabelusteari. Arreta berezia eskainiko zaie emakumeen eta neskatoen beharrei, eta ahultasun-egoeran dauden pertsonenei.

6.3 Hemendik 2030era, uraren kalitatea hobetzea, alegia: kutsadura murriztea; hondakin, produktu kimiko eta material arriskutsurik ez isurtzea; tratatu gabeko hondakin-uren portzentajea erdira murriztea; eta arriskurik gabeko birziklapena eta berrerabilera nabarmen areagotzea mundu osoan.

6.4 Hemendik 2030era, nabarmen areagotzea baliabide hidrikoen erabilera eraginkorra sektore guztietan, eta bermatzea ur gezaren erazketaren eta horniketaren jasangarritasuna, ur-gabeziari aurre egiteko eta urrik ez duten pertsonen kopurua nabarmen murrizteko.

6.5 Hemendik 2030era, baliabide hidrikoen kudeaketa integratua ezartzea maila guztietan, baita mugaz gaindiko lankidetzaren bidez ere, hala badagokio.

6.6 Hemendik 2020ra, babestea eta berrezartzea urarekin lotura duten ekosistemak, basoak, mendiak, hezeguneak, ibaiak, akuiferoak eta lakuak.

6.b Toki-komunitateek ur- eta saneamendu-kudeaketaren hobekuntzan duten parte-hartzea babestea eta sendotzea.

7. GJH

ENERGIA IRISGARRIA ETA EZ KUTSAGARRIA

Energia eskuragarria, fidagarria, jasagarria eta modernoa bermatzea guztiontzat.

7.1 Hemendik 2030era, energia-zerbitzu arrazoizko, fidagarri eta modernoetarako sarbide unibertsala bermatzea.

7.2 Hemendik 2030era, nabarmen areagotzea energia berriztagarrien proportzioa, energia-iturri guztien artean.

7.3 Hemendik 2030era, energia-eraginkortasunaren hobekuntzaren munduko tasa bikoiztea.

8. GJH

LAN DUINA ETA HAZKUNDE EKONOMIKOA

Guztiontzako hazkunde jarraitua, inklusiboa eta jasagarria, enplegu betea eta produktiboa nahiz lan duina sustatzea.

8.1 Bere horretan eustea per capita hazkuntza ekonomikoari, ezaugarri nazionalen arabera, eta barne-produktu gordina urtean gutxienez % 7 haz dadila bermatzea aurrerapen txikieneko herrialdeetan.

8.2 Produktibitate ekonomikoaren maila handiagoak lortzea, dibertsifikazioaren, modernizazio teknologikoaren eta berrikuntzaren artean, besteak beste, balio erantsi handia duten eta eskulan asko erabiltzen duten sektoreei arreta eskainiz.

8.3 Garapenera bideratutako politikak sustatzea, honako alderdi hauei babesa emango dietenak: ekoizpen-jarduerak, lanpostu egokien sorrera, ekintzailtza, sormena eta berrikuntza; eta mikroenpresen eta enpresa txiki eta ertainen eraketa eta hazkuntza sustatzea, baita finantza-zerbitzuak eskuratzearen bidez ere.

8.4 Hemendik 2030era, pixkanaka hobetzea munduko baliabideen ekoizpen eta kontsumo eraginkorra, eta hazkunde ekonomiko ingurumenaren degradaziotik bereizten saiatzea, Kontsumo eta Ekoizpen Modalitate Jasagarriari buruzko Programen Hamar Urterako Esparruarekin bat etorritik, garatutako herrialdeetatik hasita.

8.5 Hemendik 2030era, enplegu osoa eta produktiboa eta lan egokia lortzea emakume eta gizon guztientzat, gazteak eta desgaitasunen bat dutenak barne; eta balio bereko lanarengatik soldata berdina eman dadila lortzea.

8.6 Hemendik 2020ra, nabarmen murriztea enplegurik ez duten eta ikasten edo gaitzen ari ez diren gazteen proportzioa.

8.9 Hemendik 2030era, turismo jasagarria sustatzera bideratutako politikak egitea eta martxan jartzea, lanpostuak sor ditzan eta tokiko kultura eta produktuak susta ditzan.

9.
GJH

INDUSTRIA, BERRIKUNTZA ETA AZPIEGITURA

Azpiegitura erresilienteak eraikitzea, industrializazio inklusiboa eta jasagarria bultzatzea, eta berrikuntza sustatzea.

9.3

Industria txikiek eta beste enpresa batzuek finantza-zerbitzuak, arazoizko kredituak barne, lortzeko dituzten aukerak areagotzea, bereziki garapen-bidean dauden herrialdeetan, eta industria edo enpresa horiek balio-kateetan eta merkatuetan sar daitezela ahalbidetzea.

9.4

Hemendik 2030era, azpiegitura modernizatzea eta industriak eraldatzea, jasagarriak izan daitezen. Horretarako, eraginkortasun handiagoko baliabideak erabili behar dira eta teknologia- eta industria-prozesu garbiak eta ingurumenaren ikuspegitik arazoizkoak erabiltzen direla bermatu behar da, eta herrialde guztiek dagozkien ahalmenen arabera neurriak har ditzatela lortu behar da.

10.
GJH

DESBERDINTASUNAK MURRIZTEA

Herrialde bakoitzean eta herrialdeen artean desberdintasunak murriztea.

10.2

Hemendik 2030era, pertsona guztien gizarte-, ekonomia- eta politika-klusioa indartzea eta sustatzea, beren adina, sexua, desgaitasuna, arraza, etnia, jatorria, erlijioa, egoera ekonomikoa edo beste edozein egoera edonolakoa izanda ere.

10.3

Aukera-berdintasuna bermatzea eta emaitzen desberdintasuna murriztea, baita horretarako diskriminaziozko legeak, politikak eta praktikak kendu egin behar badira ere, alde horretatik egokiak diren legeak, politikak eta neurriak ezartzeko

10.4

Politikak ezartzea (bereziki, zergei, soldatei eta gizarte-babesari lotutakoak), eta pixkanaka gero eta berdintasun handiagoa lortzea.

10.7

Pertsonen migrazio eta mugikortasun ordenatua, segurua, arautua eta arduratsua ahalbidetzea, baita migrazio-politika planifikatuak eta ondo kudeatuak aplikatuta ere.

11. GJH

HIRI ETA KOMUNITATE JASANGARRIAK

Hiriak eta giza kokaguneak inklusiboak, seguruak, erresilienteak eta jasangarriak izatea lortzea.

11.1

Hemendik 2030era, pertsona guztiek etxebizitza eta oinarrizko zerbitzu egokiak, seguruak eta arrazoizkoak izan ditzatela bermatzea, eta auzo marjinalak hobetzea.

11.2

Hemendik 2030era, pertsona guztientzako garraio-sistema seguru, arrazoizko, irisgarri eta jasangarria izateko aukera ematea eta bide-segurtasuna hobetzea, batez ere garraio publikoa areagotuz eta ahultasun-egoeran dauden pertsonen beharrei arreta berezia eskainiz (emakumeak, haurrak, desgaitasunen bat dutenak eta adineko pertsonak).

11.3

Hemendik 2030era, hirigintza inklusiboa eta jasangarria areagotzea, eta baita giza kokaguneen kudeaketa parte-hartzailea, integratua eta jasangarria ere, herrialde guztietan.

11.4

Munduko kultura- eta natura-ondarea babesteko eta zaintzeko ahaleginak bikoiztea.

11.5

Hemendik 2030era, nabarmen murriztea hondamendien ondorioz (urarekin zerikusia dutenak barne) sortutako heriotzen eta horien eraginak jasaten dituzten pertsonen kopurua, eta nabarmen murriztea hondamendiek sortutako zuzeneko galera ekonomikoak, munduko barne-produktuarekin alderatuta, arreta berezia emanez pobreei eta ahultasun-egoeran dauden pertsonari.

11.6

Hemendik 2030era, murriztea hirietako per capita ingurumen-inpaktu negatiboa, eta arreta berezia eskaintzea airearen kalitateari eta udal-hondakinen eta beste hondakin batzuen kudeaketari.

11.7

Hemendik 2030era, berdegune eta espazio publikoak, inklusiboak eta irisgarriak izateko aukera unibertsala ematea, bereziki, emakumeentzat, haurrentzat, adinekoentzat eta desgaitasunen bat duten pertsonentzat.

11.a

Hiriguneen, hiri-inguruen eta landa-eremuen arteko ekonomia-, gizarte- eta ingurumen-lotura positiboak babestea, garapen nazionalaren eta eskualdekoaren plangintza sendotuz.

11.b

Hemendik 2020ra, nabarmen areagotzea politika eta plan integratuak bereganatzen eta ezartzen dituzten hirien eta giza kokaguneen kopurua, inklusioa, baliabideen erabilera eraginkorra, klima-aldaketaren arintzea, klima-aldaketarako egokitzapena eta hondamendien aurkako erresilientzia hobetzeko asmoz; eta Hondamendien Arriskua Murrizteko 2015-2030 aldirako Sendaiko Esparruarekin bat etorritik, hondamendi-arriskuen kudeaketa integrala egitea eta martxan jartzea, maila guztietan.

12. GJH

EKOIZPEN ETA KONTSUMO ARDURATSUAK

Kontsumo eta ekoizpen modalitate jasangarriak bermatzea.

12.1

Kontsumo eta Ekoizpen Modalitate Jasangarriari buruzko Programari Hamaik Urterako Esparrua aplikatzea, herrialde guztien parte-hartzearekin eta garatutako herrialdeek gidatuta, kontuan izanda garapen-bidean dauden herrialdeen garapen-maila eta ahalmenak.

12.2

Hemendik 2030era, baliabide naturalen kudeaketa jasangarria eta erabilera eraginkorra egin dadila lortzea.

12.3

Hemendik 2030era, munduan, txikizkako salmentan eta kontsumitzaileen artean alferrik galtzen diren per capita elikagaien kopurua erdira murriztea, eta elikagai-galerak murriztea ekoizpen- eta horniketa-kateetan, uztaren ondorengo galerak barne.

12.4

Hemendik 2020ra, produktu kimikoak eta hondakin guztiak ekologikoki arrazoizkoa den moduren batean kudeatzea beren bizi-zikloan, hitzartutako nazioarteko esparruekin bat etorritik; eta nabarmen murriztea atmosferara, urera eta lurra egiten dituzten isuriak, horiek giza osasunean eta ingurumenean dituzten eragin kaltegarriak arintze aldera.

12.5

Hemendik 2030era, nabarmen murriztea hondakinen sorrera, prebentzio-, murrizketa-, birziklatze- eta berrerabilpen-jardueren bitartez.

12.6

Enpresak animatzea, bereziki enpresa handiak eta transnazionalak, jardunbide jasangarriak erabiltzera eta jasangarritasunari buruzko informazioa sartzera beren txostenen aurkezpen-zikloan.

12.7

Erosketa publikoko jardunbide jasangarriak sustatzea, politika eta lehentasun nazionalekin bat etorritik.

12.8

Hemendik 2030era, mundu osoko pertsonen beharrezko informazioa eta eza gutzak badituztela bermatzea, garapen jasangarriko eta naturarekin bat datorren bizi-estiloa edukitzeko.

13. GJH

KLIMAREN ALDEKO EKINTZA

Neurri urgenteak hartzea klima-aldaketaren eta haren ondorioen aurka egiteko.

13.1

Klimarekin eta hondamendi naturalekin lotutako arriskuenganako erresilientzia eta horietara egokitzeko ahalmena sendotzea herrialde guztietan.

13.2

Klima-aldaketari lotutako neurriak sartzea politika, estrategia eta plan nazionaletan.

13.3

Hezkuntza, sentsibilizazioa eta giza ahalmena eta erakundeena hobetzea, klima-aldaketa murrizteko, horretara egokitzeko, bere eraginak arintzeko eta garaiz ohartarazteko.

14. GJH

ITSASPEKO BIZITZA

Ozeanoak, itsasoak eta itsas baliabideak mantentzea eta modu jasangarrian erabiltzea garapen jasangarriari begira.

14.1

Hemendik 2025era, mota guztietako itsas kutsadura aurreikustea eta nabarmen murriztea, bereziki, lurrean eginiko jardueren bidez sortutakoa (itsas detrituak eta elikagaien bidezko kutsadura barne).

14.5

Hemendik 2020ra, kostaldeen eta marinel-eremuen % 10, gutxienez, kontserbatzea, lege nazionalekin eta nazioarteko zuzenbidearekin bat etorritik eta oinarri gisa erabilgarri dagoen informazio zientifiko hobereana erabiliz.

15.
GJH

LEHORREKO EKOSISTEMETAKO BIZITZA

Lehorreko bizitza babestea, lehengoratzeta eta modu jasangarrian erabili dadila sustatzea, basoak modu jasangarrian kudeatzea, basamortutzearen aurka borrokatzea, lurren degradazioa inbertitzea eta biodibertsitatearen galera gelditzea.

15.1

Hemendik 2020ra, lurreko ekosistemen eta ur gezaren barne-ekosistemen eta horien zerbitzuen zaintza, berrezarpena eta erabilera jasangarria bermatzea, bereziki hauena: basoak, hezeguneak, mendiak eta gune lehorrak; hori guztia, bat etorri nazioarteko hitzarmenen bidez ezarritako betebeharrekin.

15.2

Hemendik 2020ra, martxan jartzea baso-mota guztien kudeaketa jasangarria, deforestazioa geldiaraztea, degradatutako basoak berreskuratzea eta basotzea nahiz basoberritzea nabarmen areagotzea mundu-mailan.

15.3

Hemendik 2030era, desertifikazioari aurka egitea, lur eta lurzoru degradatuak birgaitzea (desertifikazioek, lehorteek eta uholdeek kaltetutako lurak barne) eta lurzoruaren degradazioan eragin neutroa izango duen mundu bat lortzen saiatzea.

15.4

Hemendik 2030era, ekosistema menditsuen kontserbazioa bermatzea, horien dibertsitate biologikoa barne, garapen jasangarriko funtsezko onurak emateko duten ahalmena hobetze aldera.

15.5

Neurri premiazko eta esanguratsuak hartzea, habitat naturalen degradazioa murrizteko, biodibertsitatearen galera geldiarazteko eta, hemendik 2020ra, mehatxatutako espezieak babesteko eta desagertu daitezela saihesteko.

15.8

Hemendik 2020ra, espezie exotiko inbaditzaileak sar daitezela prebenitzeko eta horiek lurreko nahiz uretako ekosistemetan dituzten eraginak nabarmen murrizteko neurriak hartzea, eta lehentasunezko espezieak kontrolatzea edo desagerraraztea

15.9

Hemendik 2020ra, ekosistemen eta biodibertsitatearen balioak sartzea plangintzan, garapen-prozesuetan, pobrezia murrizteko estrategietan eta kontabilitate nazionaletan eta tokikoetan.

15.a

Iturri guztietatik datozen finantza-baliabideak mobilizatzea eta nabarmen areagotzea, biodibertsitatea eta ekosistemak zaintzeko eta jasangarritasunez erabiltzeko.

16.
GJH

BAKEA, JUSTIZIA ETA INSTITUZIO SENDOAK

Garapen jasangarriko gizarte baketsu eta inklusiboak sustatzea, guztioi justiziarako sarbidea erraztea, eta erakunde eraginkorra eta inklusiboak sortzea maila guztietan.

16.1

Nabarmen murriztea indarkeria-mota guztiak, eta horiei lotutako heriotza-tasak, mundu guztian.

16.6

Kontuak emango dituzten erakunde eraginkorrak eta gardenak sortzea maila guztietan.

17.2

Garatutako herrialdeek garapenerako laguntza ofizialarekin lotutako beren konpromisoak erabat betetzen dituztela zaintzea, hainbat herrialdek hartutako honako konpromiso hau barne: diru-sarrera nazional gordinaren % 0,7 garapen-bidean dauden herrialdeen garapenerako laguntza ofizialera bideratzea, eta diru-sarrera nazional gordinaren % 0,15 eta % 0,20 artean aurrerapen txikieneko herrialdeen garapenerako laguntza ofizialera bideratzea. Garapenerako laguntza ofizialaren emaitzak bultzatu dira honako hau betetzeko helburua ezar dezaten: diru-sarrera nazional gordinaren % 0,20, gutxienez, aurrerapen txikieneko herrialdeen garapenerako laguntza ofizialera bideratzea.

17.14 Garapen jasangarrirako politiken koherentzia hobetzea.

17.18

Hemendik 2020ra, garapen-bidean dauden herrialdeei (aurrerapen txikieneko herrialdeak eta garapen-bidean dauden uharte-estatu txikiak barne) ahalmena sortzeko emandako babesak hobetzea, datu egokiak, fidagarriak eta kalitatezkoak erabilgarritasuna nabarmen areagotzeko; datu horiek honela banakatuta egon beharko dute: diru-sarrerak, sexua, adina, arraza, jatorri etnikoa, migrazio-estatusa, desgaitasuna, kokapen geografikoa eta testuinguru nazionaletan egokitzen diren beste ezaugarri batzuk.

III. Eranskina

TOKIKO EREMUTIK GJHEI EKARPENA EGITEN DIETEN EKINTZEN TIPOLOGIA

Jarraian, fitxa multzo bat aurkezten da GJH bakoitzeko; fitxa horietan azaltzen da zer-nolako ekintzak lotzen diren GJH bakoitzarekin, udal kudeaketaren arlo tematikoen arabera. Ekintzen artean, tokiko mailan erronka berriak planteatu litzaketenak aipatzen dira (ikus II. Eranskina).

Gainera, fitxa bakoitzean helburuari lotutako adierazleak gehitzen dira, IV. Eranskinarekin bat etorriz, GJH bakoitzari buruzko ikuspegi oso bat izateko, aginte-koadro estrategikoa osatu dezaketenak letra lodiz nabarmenduz.

1. GJH

POBREZIA DESAGERRARAZTE

JORRATZEN DITUEN ALDERDIAK

- Muturreko pobrezia.
- Pobreza orokorra.
- Kalteberatasuna, gizarte-babesa, baliabide ekonomikoak izateko eskubidea.
- Oinarrizko zerbitzuak eskuratzeko eskubidea.
- Pertsona pobre eta kalteberen erresilientzia klimarekin lotutako muturreko gertaeren aurrean eta beste hondamendi ekonomiko, sozial eta ingurumenekoan aurrean.

UDAL KUDEAKETAREN ARLO TEMATIKOEI LOTUTAKO EKINTZEN TIPOLOGIA

> GIZARTE-ONGIZATE ETA -INKLUSIOA

Hirugarren adineko pertsonen ongizatea bermatzea

- Zahartze aktiboa sustatzea.
- Hirugarren adineko pertsonen zuzendutako zerbitzuak eskaintzea eta eskuratzeko laguntza (etxeke arreta, mendetasun-laguntzak, eta abar).
- Tutoretzako etxebizitzaren eta gizarte-aldaketa-eremuaren eskaintza sustatzea.

Pertsona kalteberen edo gizarte-bazterketako arriskuan dauden ongizatea bermatzea

- Sostengu eta laguntza ematea egoera ahulean dauden sektoreei.
- Bermatzea herritar guztiek eskura ditzaketela oinarrizko ekipamendu eta osasun-zerbitzuak.

Gizarte-laguntzako baliabideez informatzea eta baliabide horiek segurtatzea

- Herritarrak orientatzea eta informatzea eskura dauden gizarte-laguntzako zerbitzuez.
- Oinarrizko beharrak betetzeko bidea bermatzea herritar guztiei.

> Erronka berriak

- Udalerriko pertsona eta familiek pairatu dezaketen pobrezia identifikatzea eta haren aurka egitea.
- Udalerriko klima-mehatxu nagusien aurrean kalteberagoak diren kolektiboak identifikatzea.

ONARRIZKO ADIERAZLEAK

ITURRIA

11_04 Pobrezia eta gizarteko bazterkeria

UDALERRIAZ GAINDIKOA

11_05 Pobrezia-maila / Gizarte Larrialdietarako laguntzak jasotzen dituztenak

UDALERRIAZ GAINDIKOA

ADIERAZLE OSAGARRIAK

ITURRIA

11_11 Etxebizitza gabeko pertsonen eskaintza zaien laguntza

TOKIKOA

2. GJH

GOSERIK EZ

JORRATZEN DITUEN ALDERDIAK

- Gosea eta malnutrizioa amaitzea.
- Elikadura osasungarri, nutritibo eta nahikoa.
- Nekazaritzaren produktibitatea.
- Elikagaien eskala txikiko ekoizpena.
- Nekazaritzako praktika erresilienteak, ekosistemak mantenduz eta klima-aldaketari egokitzeko gaitasuna indartuz.
- Elikagaiak ekoizteko sistemen jasagarritasuna.
- Hazi-bankuak eta hazien dibertsitate genetikoak.

UDAL KUDEAKETAREN ARLO TEMATIKOEI LOTUTAKO EKINTZEN TIPOLOGIA

> BIODIBERTSITATEA ETA NATURA-INGURUNEA

- Nekazaritzako ingurumen-praktika sustatzea kudeaketa-plan publiko eta pribatuen bidez, nekazaritza eta abeltzaintzaren produktibitatea hobetuz.
- Lan-jarduera ekonomikoaren eta espazioen erabilera eta gizarte- eta paisaia-balioen arteko loturak bultzatzea.
- Hazien dibertsitate genetikoak mantentzea.
- Hazien eta bertoko eta tokiko landareen bankuen kudeaketa eta dibertsifikazioa sustatzea.
- Baserriko eta etxekotutako animalien eta haien basa-espezieen dibertsitate genetikoak mantentzea.
- Lursail publikoak autokontsumorako ortuetara zuzentzea.

> GARAPEN EKONOMIKOA

- Lehen sektorearen lehiakortasuna sustatzea, eta baita nekazaritza eta basogintzako lurren erabilera jasagarria ere, landa-eremuan.
- Landa-ekonomiaren dibertsifikazioa bultzatzea.
- Ekoizleek Klima-aldaketari egokitzeko duten gaitasuna indartzea.
- Merkaturatze-zirkuitu laburrak bultzatzea, hala nola kontsumo-taldeak, tokiko merkatuak...
- Tokiko nekazaritza eta abeltzaintza ekologikoa sostengatzea.
- Elikadura-segurtasuna bermatzea.
- Belaunaldi-errebua bultzatzea eta nekazari gazteei landa-eremuan finkatzen laguntzea.

> Erronka berriak

- Elikagaien eskala txikiko ekoizleen nekazaritza-produktibitatea eta diru-sarrerak handitzea.

ONARRIZKO ADIERAZLEAK

ITURRIA

02_03 Nekazaritzako ustategi ekologikoak

UDALERRIAZ GAINDIKOA

02_04 Nekazaritzako azalera ekologikoa

UDALERRIAZ GAINDIKOA

02_05 Abeltzaintza ekologikoko ustategiak

UDALERRIAZ GAINDIKOA

02_06 Abeltzaintzako azalera ekologikoa

UDALERRIAZ GAINDIKOA

17_06 Lehen sektorearen Balio Erantsi Gordina **BERRIA**

UDALERRIAZ GAINDIKOA

**JORRATZEN DITUEN
ALDERDIAK**

- Ama eta jaioberrien heriotza-tasa zero izatea munduan.
- HIES eta hepatitisaren moduko epidemiak edo uraren bidez transmititutako gaixotasunak amaitzea.
- Mendekotasuna sortzen duten substantzien gehiegizko erabilera prebenitzea eta tratatzea.
- Trafikoak eragindako heriotzak eta lesioak murriztea.
- Estaldura sanitario unibertsala lortzea, sexu- eta ugalketa-osasuna, eta sendagai eta txertoen eskuragarritasuna.
- Produktu kimiko arriskutsuek eta aire, ur eta lurzorua poluzio eta kutsadurak eragindako heriotza eta gaixotasunak murriztea.

UDAL KUDEAKETAREN ARLO TEMATIKOEI LOTUTAKO EKINTZEN TIPOLOGIA**> OSASUNA****Osasuna sustatzea**

- Bizi-ohitura eta estilo osasungarriak irakastea eta sustatzea herritarren artean.
- Oinarrizko ekipamendu eta zerbitzu sanitarioak herritar guztientzat eskuragarri eta irisgarriak direla bermatzea.
- Hiri-ingurune hurbilenaren osasungarritasuna eta udalerriko elikadura-kalitatea bermatzea.
- Kirol ekipamenduak herritar guztientzat eskuragarri eta irisgarriak direla bermatzea.
- Udalerriko kirol jarduerak dinamizatzea.

Kalitate akustiko onaren alde egitea

- Indarrean dagoen legediak kalitate akustikoaren kontrol eta hobekuntzarako ezartzen dituen ebaluazio- eta kudeaketa-tresnak ezartzea.
- Aurrekoek gain, borondatezko ebaluazio- eta kudeaketa-tresnak ezartzea.
- Udalerriko eremu bakoitzeko ingurumen-zarataren foku nagusiak eta mailak ezagutza (eta haien bilakaera ere bai).
- Udalerrian dauden zarata-fokuak kontuan hartzea, aisialdiak eta merkataritza-jarduerak eta bestelakoek sortutakoa barne sartuta.
- Kalitate akustikoaren helburuetatik gorako zarata maila jasaten dituzten udalerriko eremuak eta biztanle taldeak.
- Hobekuntza-ekintzak txertatzen dituzten planak diseinatzea eta inplementatzea, kalitate akustikoaren helburuak lortzeko.
- Zarata sortzen duten jardueren emisioa arautzea eta ezarritako mugak betearazteko ikuskerak egitea.
- Herritarrak informatzea zarata eragindako kutsaduraz eta horrekin lotutako kontzientziazio-kanpainak egitea.
- Sailen arteko koordinazioa sustatzea, arazo honi aurre egiteko.
- Gai honetan eskumena duten beste administrazio publiko batzuek bultzatzen dituzten ekintza zuzentzaileak ezagutzea eta bultzatzea.

Kutsadura elektromagnetikoaren iturriak kontrolatzea eta beraren jarraipena egitea

- Udalerriko kutsadura elektromagnetikoaren iturriak aztertzea, emisioak neurtzea eta herritarrak informatzea.
- Kutsadura elektromagnetiko txikiko guneak egotearen alde egitea udal kudeaketaren eremutan.

> Erronka berriak

- Gaixotasunen prebentzioa sustatzea.
- Trafiko-istripuak udalerrian prebenitzea.
- Udalerrian dauden sexu- eta ugalketa-osasun zerbitzuen irisgarritasuna segurtatzea, familia-plangintza, informazio eta hezkuntzaren eremukoak barne sartuta.

> MUGIKORTASUNA ETA GARRAIOA**Garraio kolektiboa bultzatzea**

- Garraio kolektiboko zerbitzuen eskaintza hobetzea, eta baita ibilgailu pribatuarekin eta bidaiadunborarekin alderatuta duten lehiakortasuna ere hobetzea.
- Garraio publikoaren intermodalitatea hobetzea.
- Garraio publikoari buruzko informazioa areagotzea gurekuean, interneten eta teknologia berrietan, eta haren sustapenerako kanpainak garatzea.
- Garraio kolektiboaren erabilera errazten duten tarifa-politikak ezartzea.
- Garraio publikoaren zerbitzua bizigune isolatuen beharretara egokitzea, batez ere landa-eremuan.

Hiri-eremua garatzea eta egokitzea oinezko eta bizikletazko joan-etorriak errazteko

- Espazio publikoa urbanizatzea oinezko eta txirrindularientzat seguru, eroso eta erakargarria izan dadin.
- Bizikleta eta oinezkoen alorreko konektibitatea hobetzea, kaleko erabilera desberdinak berronkatuz.
- Eremu baketuak sortzea, ingurune lasaia sortuz.
- Mugikortasun bertikala hobetzea irisgarritasun gutxiago duten eremuetan.
- Kale eta eraikin publikoetako oztopo arkitektonikoak ezabatzea.
- Oinezkotzat lehentasunezkoak diren kaleak eta trafiko baketsuko eremuak areagotzea

Tokiko eta eskualdeko bide-irisgarritasuna bermatzea eta hobetzea.

- Landa-bideen sarearen zuzkidura eta haren mantenua handitzea eta hobetzea.
- Bide-sarea eta haren orientazio-seinaleztatpena egokitzea, lurralde osoari irisgarritasun egokia emanez eskualdeko zerbitzu eta hiriburuetara.

Mugikortasun-auziak eta fluxuak konpontzea, lehentasuna emanez garraio publikoari eta motorizatu gabeko joan-etorriari

- Kaleen hierarkia eta haien eginkizunak modu garbian definitzea, mugikortasun jasangarriko eredu baten arabera.
- Kaleak urbanizatzea esleitutako eginkizunen arabera.
- Aparkatzeko arazoak mugikortasun jasangarriaren testuinguru globalean planteatzea, udalerriko osoan, eskaintza kudeatzeko politiken bitartez.
- Istripu-tasa murriztea, bai abiadura moteltzeko jardueren bitartez eta bai segurtasun-neurriak bide-azpiegituretan ezartzearen bitartez.

Bide-hezkuntza eta mugikortasunaren ohitura jasangarriak bultzatzea

- Bizikletaren erabilera eta oinezko mugikortasuna sustatzeko kanpainak garatzea, eta oinezko eta txirrindulariekiko errespetua bultzatzea.
- Hiri-esparruaren erabilerrari buruzko informazio- eta prestakuntza-kanpainak garatzea.
- "Eskola-bideak" ezartzeko ekimenak bultzatzea.

Udal Mugikortasun Jasangarriko Planaren garapena bultzatzea

- Mugikortasunarekin lotutako parte-hartze eta hitzartze mekanismoak sortzea, eta baita koordinazio-mekanismoak ere, udal administrazioaren baitan.
- Mugikortasunarekin zerikusia duten alderdi guztiak modu koordinatuan planifikatzea, batez ere hirigintza-garapenarekin lotutakoak.

> GIZARTE-ONGIZATE ETA -INKLUSOA

- Ingurune osasungarria eta herritarren ohitura osasungarriak sustatzen dituzten ekintzak.

ONARRIZKO ADIERAZLEAK

10_01 Airearen kalitateari buruzko indizea	
03_15 Oinezkoen erabilerarako azalera	
03_01 Bidegorri edo bizikleta-bideen sarea	
10_15 Emakumeen bizi-itxaropena	
10_16 Gizonen bizi-itxaropena	
03_05 Automobil-parkea	
03_25 Trafiko-istripuengatik gertatutako lesioek eragindako heriotzen tasa BERRIA	

ITURRIA

UDALERRIAZ GAINDIKOA
TOKIKOA
TOKIKOA
UDALERRIAZ GAINDIKOA
UDALERRIAZ GAINDIKOA
UDALERRIAZ GAINDIKOA
TOKIKOA/UDALERRIAZ GAINDIKOA

ADIERAZLE OSAGARRIAK

03_14 Eskola-bide seguruak dituzten eskolen kopurua	
03_16 30eko eremuen azalera	
03_12 Ibilgailu elektrikoek parkea	
10_09 Inguruneke zarata orokorra	
10_10 Gaueko ingurune-zarata	
10_11 Garraio-azpiegiturek sortutako zarata (orokorra)	
10_12 Garraio-azpiegiturek sortutako zarata (gauez)	
10_13 Zarategatik jarritako salaketak	
10_14 Telefonía mugikorrerako antenak: espazio sentikorrekiko hurbiltasuna	

ITURRIA

TOKIKOA
TOKIKOA
UDALERRIAZ GAINDIKOA
TOKIKOA
TOKIKOA
TOKIKOA
TOKIKOA
TOKIKOA
TOKIKOA

4.
GJH

KALITATEZKO HEZKUNTZA

JORRATZEN DITUEN ALDERDIAK

- Doako, bidezko eta kalitatezko hezkuntza.
- Goi mailako hezkuntzara iristeko aukera-berdintasuna.
- Garapen jasangarriko hezkuntza.
- Desgaitasunak dituzten pertsonentzat egokitutako hezkuntza-instalazioak.
- Ikaskuntza-ingurune seguruak, ez-biolentoak, inklusiboak eta eraginkorrak.

UDAL KUDEAKEAREN ARLO TEMATIKOEI LOTUTAKO EKINTZEN TIPOLOGIA

> HEZKUNTZA

- Herritar guztiei bermatzea hezkuntza, kultura eta kirolaren alorreko ekipamendu eta zerbitzuen eskuragarritasuna eta irisgarritasuna.
- Teknologia berrietarako sarbidea erraztea eta orokortzea.
- Garapen jasangarriko, bakerako eta kulturartekotasunerako hezkuntza bultzatzea.

> EUSKARA

Euskara eskuratzeko bidea bermatzea herritar guztiei

- Euskararen familia-transmisioaren alde lan egitea.
- Helduen eta euskaldun ez diren pertsonen euskalduntzea eta alfabetatzea bultzatzea.

Hizkuntza-politikaren aldetik beharrezkoak diren neurriak sustatzea euskara erakargarria izan dadin, eta haren erabilera erraztea udalerriko eremuetan eta udal zerbitzuetan

- Euskararen normalkuntza udal zerbitzuetan sustatzen duten planak garatzea.
- Euskararen erabilera alor sozioekonomikoan sustatzea.
- Euskararen erabilera aisialdi eta kirolaren alorrean sustatzea.

Euskararen kalitate ona bermatzea komunikazioan

- Kultura-jardun euskalduna sustatzea.
- Euskara publizitatean erabiltzea.
- Euskararen erabilera bultzatzea hedabideetan eta informazio nahiz komunikazioaren teknologietan.

> KULTURA

- Udalerriko kultura-jarduerak eta -ehuna dinamizatzea.

ONARRIZKO ADIERAZLEAK

11_10 0-3 urte arteko haur-hezkuntzako plaza kopurua	
13_01 Euskararen ezagutza	
14_01 Udalerrian Eskolako Agenda 21 programa duten ikastetxeetako ikasleak	
14_02 Eskolako Agenda 21 programaren ezarpena udalerrian	
14_03 Gutxienez bigarren hezkuntzako ikasketak gainditu dituzten pertsonak	
14_04 Gutxienez bigarren hezkuntzako ikasketak gainditu dituzten emakumeak	
14_05 Gutxienez bigarren hezkuntzako ikasketak gainditu dituzten gizonenak	
14_06 Unibertsitate-mailako ikasketak dituzten pertsonak	
14_07 Unibertsitate-mailako ikasketak dituzten emakumeak	
14_08 Unibertsitate-mailako ikasketak dituzten gizonenak	
21_01 Tokiko Agenda 21 eta Eskolako Agenda 21 programen arteko koordinazioa	

ITURRIA

TOKIKOA
UDALERRIAZ GAINDIKOA
TOKIKOA
TOKIKOA
UDALERRIAZ GAINDIKOA
UDALERRIAZ GAINDIKOA
UDALERRIAZ GAINDIKOA
UDALERRIAZ GAINDIKOA
UDALERRIAZ GAINDIKOA
UDALERRIAZ GAINDIKOA
TOKIKOA

5. GJH

GENERO BERDINTASUNA

JORRATZEN DITUEN ALDERDIAK

- Emakume eta neska guztien aurkako diskriminazio eta indarkeria mota guztien amaiera.
- Zaintzaren eta ordaindu gabeko etxeko lanaren aitortza; erantzukizun konpartitua.
- Aukera-berdintasuna, emakumeen osoko parte-hartze erreala, eta lidergorako aukera-berdintasuna bizitza politiko, ekonomiko eta publikoaren erabakitze-maila guztietan.
- Ugalketa-eskubideak.
- Baliabide ekonomikoak, lurra, beste ondasun batzuk eta jabetza eskuratzeko eskubide-berdintasuna.

UDAL KUDEAKETAREN ARLO TEMATIKOEI LOTUTAKO EKINTZEN TIPOLOGIA

> BERDINTASUNA

Aukera-berdintasunerako politiken garapena bultzatzea

Emakume eta nesken ahalduntzea sostengatzea eta bultzatzea maila pertsonal, kolektibo, sozial eta politikoan

- Emakumeen parte-hartze soziala arlo eta espazio guztietan sustatzea.
- Berdintasuna sustatzea gizarte-mugimenduetan eta herritarren mugimenduetan.
- Emakumeen presentzia erabakitze- eta zuzendaritza-eremuetan sustatzea.

Eragile sozial, politiko eta ekonomiko guztiak inplikatzeko, eskubideak bermatzeko eta gizarte-eredu jasangarriago eta bidezkoago bat lortzen laguntzeko

- Ordaindu gabeko zaintza-lanen gizarte-aitortzarekin kolaboratzea.
- Herritarrak sentsibilizatzea aukera-berdintasuna sustatzeko beharraz.

Emakumeen aurkako indarkeria prebenitzea eta haren biktimei arreta integrala ematea

- Emakumeen aurkako indarkeriari buruzko sentsibilizazio- eta prebentzio-kanpainak egitea.
- Arreta integrala eskaintzea emakumeen aurkako indarkeriaren biktimei.

OINARRIZKO ADIERAZLEAK

11_01 Pertsonen batez besteko errenta	
11_02 Emakumeen batez besteko errenta pertsonala	
11_03 Gizonen batez besteko errenta pertsonala	
24_01 Udal korporazioan dauden emakumeen ehunekoa BERRIA	
24_02 Emakumeen aurkako indarkeriaren biktimeak BERRIA	

ITURRIA

UDALERRIAZ GAINDIKOA
UDALERRIAZ GAINDIKOA
UDALERRIAZ GAINDIKOA
TOKIKOIA
TOKIKOIA

6. GJH

UR GARBIA ETA SANEAMENDUA

JORRATZEN DITUEN ALDERDIAK

- Ura lortzeko aukera unibertsala eta bidezkoa izatea, prezio egokian.
- Saneamendu- eta higiene-zerbitzuak eskuratu ahal izatea.
- Uraren kalitatea, kutsadura eta tratatu gabeko hondakin-uraren ehunekoa murriztu.
- Baliabide hidrikoen erabilera efizientea, kudeaketa integratua.
- Ur-ekosistemen babesa, eta tokiko komunitateen parte-hartzea uraren kudeaketaren eta saneamenduaren hobekuntzan.

UDAL KUDEAKETAREN ARLO TEMATIKOEI LOTUTAKO EKINTZEN TIPOLOGIA

> URA

Baliabide hidrikoak modu egokian kontrolatzea eta kudeatzea

- Baliabide hidrikoen egoera eta bilakaeraren gaineko kontrola sistematizatzea.
- Uraren kudeaketa integratua sustatzea, haren gaineko ardura duten administrazioen arteko koordinazioaren bitartez.
- Uraren hornidura bermatzea, bai kantitate aldetik eta bai kalitate aldetik.

Ur-kontsumoa arrazionalizatea, sektorez sektore

- Hornidura-sarearen mantenu eta hobekuntza egokiak garatzea.
- Kontabilizatu gabeko uraren kantitatea kontrolatzea eta ahal den neurrian murriztea.
- Ur-kontsumoaren efizientzia aurrera egitea, sektorez sektore (etxebizitzaren sektorea, nekazaritza eta abeltzaintza, industria, administrazio publikoa, eta abar).
- Aurrera egitea araztutako uren eta euritako uren aprobeixamenduan.
- Herritarrei zuzendutako sentsibilizazio-kanpainak egitea, uraren kontsumo efizientea bultzatzeko.
- Uraren ziklo integralari buruzko informazioa ematea herritarrei, horri lotutako kostuak barne sartuta.
- Aurre egitea tasak ur-kontsumoari egokitzeko bidean.

Baliabide hidrikoen kutsadura arriskua murriztea

- Saneamendu-sarearen mantenu eta hobekuntza egokiak garatzea.
- Hondakin- eta hiri-uren saneamendua bermatzea.
- Kontrolatu gabeko isurketen egoera ezagutzea eta beharrezkoak diren neurri zuzentzaileak hartzea.
- Obren, hiri-garbitzaren eta bestelako jardueren ondorioz sor daitezkeen isurketa puntual edo barreiatuak ezagutzea eta horien aurkako neurriak hartzea.
- Herritarrei zuzendutako sentsibilizazio-kanpainak egitea.

Aisialdi, kirol eta jaietarako erabiltzen diren uren kalitatea bermatzea

- Ibai eta kostaldeko uraren kalitate-kontrolak egitea aisialdi edo kirol jarduerak nahiz jaialdiak egiten diren lekuetan eta herritarrak horretaz informatzea.
- Ingurune horietan egiten diren jarduerak kontrolatzea, kutsadura eragozteko.

> Erronka berriak

- Egokia denean, mugaz gaindiko lankidetzak kontsideratzea baliabide hidrikoen kudeaketa integratuan.
- Tokiko komunitateek ur eta saneamenduaren kudeaketaren hobekuntzan duten parte-hartzea sostengatzea eta indartzea.

OINARRIZKO ADIERAZLEAK

ITURRIA

05_01 Etxeko ur kontsumoa, biztanle eta egun bakoitzeko

05_03 Udalerriko ur eskari osoa (sareko ur hornikuntza altan)

05_08 Kontrolik gabeko ur kontsumoak (bajako sareko galerak eta fakturatu gabek ura)

05_09 Kontsumorako uraren osasun arloko kalifikazioa

05_10 Ibaien kalitatea: egoera ekologikoa. 1. Estazioa

05_11 Ibaien kalitatea: egoera ekologikoa. 2. Estazioa

05_12 Ibaien kalitatea: egoera ekologikoa. 3. Estazioa

05_17 Hondakin-urak tratatzeko sistema egokiak dituzten eta saneamendu-sarera lotuta dauden udalerriko etxebizitzak

05_18 Hondakin-urak tratatzeko sistema egokiak dituzten, baina saneamendu-sarera lotuta ez dauden udalerriko etxebizitzak

TOKIKOA

TOKIKOA

TOKIKOA

UDALERRIAZ GAINDIKOA

UDALERRIAZ GAINDIKOA

UDALERRIAZ GAINDIKOA

UDALERRIAZ GAINDIKOA

TOKIKOA

TOKIKOA

7.
GJH

ENERGIA IRISGARRIA
ETA EZ KUTSAGARRIA

JORRATZEN DITUEN
ALDERDIAK

- Pertsona guztiek energia-zerbitzu eskuragarri, fidagarri eta modernoak lortzeko bidea izatea.
- Energia berriztagarrien proportzioa handitzea, efizientzia energetikoa, ikerkuntza, eta energia-azpiegitura eta teknologia berrietara zuzendutako inbertsioaren sustapena.

UDAL KUDEAKETAREN ARLO TEMATIKOEI LOTUTAKO EKINTZEN TIPOLOGIA

> ENERGIA

Aurrera egitea tokiko energia-iturri garbi eta berriztagarrien erabileran

- Energia garbi eta berriztagarriak aprobetxatzeko sistema jartzea udal instalazio eta ekipoetan.
- Energia-iturri garbi eta berriztagarrien erabilera sustatzea udalerriko sektoreetan.

Energia kontsumoa arrazionalizatzea eta haren efizientzia handitzea udal administrazioan

- Tokiko administrazioaren kontsumoen informazio, kudeaketa eta kontrol sistemak hobetzea.
- Energia-kontsumo eta -efizientzia optimizatzea udal instalazio eta ekipamenduetan.
- Energia-kontsumoa argiteria publikoan optimizatzea.
- Energia-kontsumoa udal ibilgailuetan optimizatzea.

Energia-aurrezpen eta -efizientzia sustatzea udalerriko jarduera-sektoreetan

- Energia-kultura sustatzea herritarren artean eta udalerriko sektoreetan.
- Energia-efizientziako irizpideak eraikuntza eta instalazioetan aplikatzea.
- Energia-efizientzia udalerrian sustatzen duten arauzko mekanismoak eta pizgarri ekonomikoak garatzea.

Energia-pobrezia eta -kalteberatasunak herritarrengan duten eragina gutxitzea

- Energia-pobrezia eta -kalteberatasunaren eragin-maila aztertzea, eta baita arazo hori arintzeko dauden neurriak ere.
- Etxe (familia) kalteberen energia-efizientzia hobetzeko neurriak bultzatzea.
- Energia-pobreziako egoerak herritarren artean arintzeko xedez gizarte-zerbitzuetatik ematen diren laguntzen jarraipen eta kudeaketa aktiboa egitea.

OINARRIZKO ADIERAZLEAK

ITURRIA

06_01 Energia elektrikoaren etxek kontsumoa, biztanle eta urte bakoitzeko

06_03 Udalerriko energia-kontsumo osoa

06_08 Tokiko administrazioaren energia-kontsumo osoa

06_10 Energia-kontsumoa argiteria publikoan

06_12 Energia berriztagarrien ekoizpena

06_21 Eraginkortasun energetikoa etxebizitza eta eraikinetan

UDALERRIAZ GAINDIKOA

UDALERRIAZ GAINDIKOA

TOKIKOA/UDALERRIAZ GAINDIKOA

TOKIKOA/UDALERRIAZ GAINDIKOA

UDALERRIAZ GAINDIKOA

UDALERRIAZ GAINDIKOA

8. GJH

LAN DUINA ETA HAZKUNDE EKONOMIKOA

JORRATZEN DITUEN ALDERDIAK

- Hazkunde ekonomikoa.
- Dibertsifikazioa, modernizazio teknologikoa eta berrikuntza.
- Lan duina, enplegu betea eta produktiboa, ekintzailtza, mikroenpresen eta ETEen sustapena.
- Turismo jasangarriarekin eta tokiko ekoizpenarekin lotutako lana.
- Lan-eskubideak, lan-ingurune seguruak.
- Gazteen enplegua, aukera- eta ordainsari-berdintasuna.
- Finantza-instituzioak sendotzea, eta hazkunde ekonomikoa ingurunearen degraiziotik bereiztea.

UDAL KUDEAKETAREN ARLO TEMATIKOEI LOTUTAKO EKINTZEN TIPOLOGIA

> GARAPEN EKONOMIKOA

- Tokiko enpresa-ehuna sustatzea eta kultura ekintzaileari, berrikuntza teknologikoari eta ingurumen-kalitateari buruzko prestakuntza ematea.
- Tokiko enpresen garapena bultzatzea.
- Sektore industrialaren balioa nabarmentzea.
- Gizarte-ekonomia sustatzea.
- Natura- eta kultura-ondarean oinarritutako garapen turistikoa jasangarria bultzatzea.
- Teknologia berrietan eta ezagutzan oinarritutako jarduera ekonomiko berrien garapena erraztea.
- Prestakuntza-zentroak, unibertsitatea eta ikerketa-zentroak enpresekin koordinatzearen alde egitea, prestakuntza-eskaintza lan-merkatuaren beharretara egokitzeko xedez.

> LAN-MERKATUA

- Lanari buruzko informazio eta prestakuntza ematea langabeen kolektiboari.
- Lan-prestakuntza sustatzea, laneratzea errazteko.
- Tokiko laneratze-mekanismoak eskaintzea, egoera ahulean dauden kolektiboei arreta berezia zuzenduz.
- Langileen prestakuntza etengabea hobetzea.

> Erronka berriak

- Ikasi gabe eta prestakuntzarik jaso gabe dauden langabe gazteei zuzendutako ekintzak garatzea.

OINARRIZKO ADIERAZLEAK

16_01 Langabezia-tasa

- 16_02 Emakumeen langabezia-tasa
- 16_03 Gizonezkoen langabezia-tasa
- 16_04 Jarduera-tasa
- 16_05 Emakumeen jarduera-tasa
- 16_06 Gizonezkoen jarduera-tasa
- 16_07 Gazteen langabezia

ITURRIA

- UDALERRIAZ GAINDIKOA
- UDALERRIAZ GAINDIKOA
- UDALERRIAZ GAINDIKOA
- UDALERRIAZ GAINDIKOA
- UDALERRIAZ GAINDIKOA
- UDALERRIAZ GAINDIKOA
- UDALERRIAZ GAINDIKOA

- 16_10 Udalerriko establezimenduetan lan egiten duten pertsonak
- 17_01 Enpresen sorrera. Establezimenduen saldo garbia
- 17_02 Merkataritze-eskaintza. Txikizkako komertzioen azalera
- 17_03 Per capita BPG

- UDALERRIAZ GAINDIKOA
- UDALERRIAZ GAINDIKOA
- UDALERRIAZ GAINDIKOA
- UDALERRIAZ GAINDIKOA

ADIERAZLE OSAGARRIAK

- 17_04 Industria-sektorearen balio erantsi gordina (BEGor)
- 17_05 Zerbitzu-sektorearen balio erantsi gordina (BEGor)

ITURRIA

- UDALERRIAZ GAINDIKOA
- UDALERRIAZ GAINDIKOA

9. GJH

INDUSTRIA, BERRIKUNTZA ETA AZPIEGITURA

JORRATZEN DITUEN ALDERDIAK

- Azpiegitura fidagarriak, jasangarriak, erresilienteak eta kalitatezkoak.
- Industrializazio inklusibo eta jasangarria.
- Industria txikiak eta beste enpresa batzuek finantza-zerbitzuak eskuragarri izatea.
- Prozesu industrial garbiak eta ingurumen aldetik arrazionalak.
- Ikerketa zientifikoa eta ahalmen teknologikoaren hobekuntza; eta IKTetarako sarbide unibertsala.

UDAL KUDEAKETAREN ARLO TEMATIKOEI LOTUTAKO EKINTZEN TIPOLOGIA

> UDALARENK EZ DIREN ERAKUNDEEN INGURUMEN-KUDEAKETA

Udalerriko jardueretan eragina duen laneko arriskuen prebentziorako araudiaren betearazpena bermatzea

- Udalerrian arriskua sor dezaketen jarduerak identifikatzea eta haien lege-egokitasuna kontrolatzea, arriskuari dagokionez.

Jardueren ingurumen-jokabidearen hobekuntza sustatzea

- Jarduera-sektoreak Udaletik bultzatzen diren ingurumen-estrategietan inplikatzeko lortzea.
- Ingurumena Kudeatzeko Sistemak eta Ekodiseinu Sistemak jarduera ekonomikoetan ezartzearen alde egitea.
- Jasangarritasun Txostenen argitalpena sustatzea, eta baita ingurumen-jokabide egokia eta/edo jasangarritasuna sustatzen duten/dituzten ekimenei atxikitzearen alde egitea.
- Ekonomia zirkularreko ekimenak sustatzea jarduera ekonomikoetan.
- Kudeaketa hobetzeko ekimenak sustatzea industrialdeetan.

Jardueren lege-egokitasuna bermatzea

- Udalerriko jardueren zentsu eguneratu bat izatea, eta hor jasotzea lege-betekizunak betetzearen inguruan duten egoera.
- Jardueren kontrol egokia garatzeko udalaren zerbitzu teknikoek behar dituzten baliabideak eskura daudela bermatzea.

OINARRIZKO ADIERAZLEAK

- 09_01 Ingurumena kudeatzeko tresnen ezarpen maila (enpresa pribatuetan, udalaz gaidiko harri administrazioetan eta udalaren ez diren beste erakundetan)

ITURRIA

- UDALERRIAZ GAINDIKOA

10.
GJH

DESBERDINTASUNAK MURRIZTEA

JORRATZEN DITUEN ALDERDIAK

- Pertsona guztien inklusio sozial, ekonomiko eta politikoa.
- Aukera-berdintasuna; berdintasunera zuzendutako zerga- eta soldata-politikak eta gizarte-babesaren alorrekoak.
- Migrazio eta mugikortasun ordenatuak erraztea; garapenerako laguntza ofiziala; munduko instituzio eta merkatuak arautzea eta gainbegiratzea.

UDAL KUDEAKETAREN ARLO TEMATIKOEI LOTUTAKO EKINTZEN TIPOLOGIA

> GIZARTE-ONGIZATE ETA -INKLUSIOA

- Immigranten osoko integrazioa erraztea.
- Immigranteek berdintasunezko tratua jasotzen dutela bermatzea.
- Egoera ahulean dauden sektoreen gizarte-sustapen eta -integrazioa erraztea.
- Aukera-berdintasuna sustatzea herritarren sektore guztietan.
- Belaunaldien arteko harremanak eta ezagutza-trukea bultzatzea.
- Haurren eskubideak bermatzea.

> ETXEBIZITZA

- Jabetza- eta alokairu-erregimenen konbinazio egokia bultzatzea, udalerriko beharrek bat etorritik.
- Etxebizitza libreen eta babestuen arteko konbinazio egokia bultzatzea, udalerriko beharrek bat etorritik.
- Etxebizitzaren eskaintza bultzatzea, familia forma berriei egokitutako tipologiek (guraso bakarrekoak, eta abar).
- Etxebizitza eskuratzen laguntzea migratzaileei edo udalerritik pasatzen diren pertsonen.
- Hutsik dauden etxebizitzak mobilizatzearen alde egitea, alokairura edo beste erabilera batzuetara zuzenduz.

OINARRIZKO ADIERAZLEAK

ITURRIA

12_01 Etxebizitza babestuen parkea

TOKIKOA/UDALERRIAZ GAINDIKOA

ADIERAZLE OSAGARRIAK

ITURRIA

12_05 Etxebizitza babestuen eskaria

TOKIKOA/UDALERRIAZ GAINDIKOA

15_06 Immigrazio-tasa

UDALERRIAZ GAINDIKOA

11.
GJH

HIRI ETA KOMUNITATE JASANGARRIAK

JORRATZEN DITUEN ALDERDIAK

- Etxebizitza eta oinarrizko zerbitzu egokiak, seguruak eta arrazoizkoak eskuratu ahal izatea.
- Garraio-sistema egoki eta jasangarriak.
- Hirigintza inklusibo eta jasangarria.
- Kultura- eta natura-ondarearen babesa.
- Hondamendiek eragindako heriotzak.
- Hirien ingurumen-inpaktua, airearen kalitatea eta hondakinak.
- Berdegune eta espazio publiko seguruak, inklusiboak eta irisgarriak egotea guztiontzat
- Ekonomia-, gizarte- eta ingurumen-loturak hirien, inguruko eremuen eta landa-eremuen artean; jasangarritasuna eta klima-aldaketa uztartzen dituen hiri-antolamendua.

UDAL KUDEAKETAREN ARLO TEMATIKOEI LOTUTAKO EKINTZEN TIPOLOGIA

> OSASUNA

Kutsadura atmosferikoa ezagutzea, kontrolatzea eta prebenitzea

- Kutsatzaile atmosferikoen emisio-fokuak ezagutzea
- Udalerriko airearen kalitatea ezagutzea eta herritarrei informazio eguneratua ematea
- Bitarteko egokiak izatea herritarrei alerta emateko, kutsadura atmosferikoari lotutako alerta edo larrialdirik gertatuz gero
- Kutsadura atmosferikoaren mailak murrizteko tresnak izatea eta erabiltzea, beharrezkoa izanez gero
- Sailen arteko koordinazioan aurrera egitea, kutsadura atmosferikoaren arazoari heltzeko.

Arriskuak ezagutzea, kontrolatzea eta prebenitzea

- Arrisku natural, teknologiko eta antropikoen eragina ezagutzea
- Arrisku horiek kudeatzeko beharrezkoak diren tresnak eskuratzea eta ezartzea
- Larrialdiei aurre egiteko beharrezkoak diren giza baliabideak eta baliabide tekniko eta ekonomikoak eskura izatea
- Herritarrei autobabesari buruzko informazioa eta prestakuntza ematea
- Institutuzioen arteko koordinazioan aurrera egitea, larrialdiei aurre egiteko
- Autobabesari buruzko araudiaren betearazpena bermatzea arau horren mende dauden eraikin eta jarduera publiko eta pribatuetan.

> Erronka berriak

- Hondamendiek udalerrian sortzen duten inpaktu ekonomiko eta soziala murrizten duten ekintzak sustatzea, mehatxuak eta kolektibo kalteberenak zein diren identifikatuz eta arriskua nabarmen murrizten duten neurriak ezarriz.

> HERRITARREN PARTE-HARTZEA

- Herritarren parte-hartzerako mekanismo egonkorrak bultzatzea Tokiko Jasangarritasunerako Ekintza Planaren baitan.
- Boluntarioritza eta elkartze-jarduera sustatzea jasangarritasunaren alorrean.
- Planaren eta udal kudeaketaren jarduera konkretu batzuk tokiko erakundeekin batera kudeatzearen alde egitea.

> LURRALDEA ETA ANTOLAMENDUA

Hazkundearen mugak eta ezaugarriak definitzea, faktore hauen arabera: lurraldearen ezaugarriak, sistema naturalak, baliabide naturalen eskuragarritasuna eta garraio-eskaintza

- Lurraldearen karga-kapazitatea ebaluatzea udal hirigintza-antolamenduaren berrikuspenean.
- Lurzoru berrien kontsumoa saihestea edo minimizatzea.
- Hiri-mugak modu egokian diseinatzea, haien degradazioa eragozteko eta hiriaren inguruko landa-espazioen kontserbazio eta balorizazioa bultzatzeko.
- Hirigintza-antolamenduan aurreikusitako garapen berriek sortutako mugikortasuna ebaluatzea.

Erabileren dibertsitatea sustatzea hiri-sektoreetan

- Erabileren dibertsitatea auzo edo hiri-bizilekuetan ahalbidetzeko beharrezkoak diren determinazioak antolamenduan sartzea.
- Genero-ikuspegia hirigintza-antolamenduan sartzea.
- Jarduera dibertsifikatuak auzoetan ezartzearen alde egitea, zergen edo bestelako tresnen bidez.

Hiri-eremu degradatuak berreskuratzea eta etxebizitza duinak eskuratzen laguntzea

- Eremu zaharkituak biziberritzea.
- Auzo jakin batzuetan marjinazio-poltsak ez sortzeko neurriak ezartzea.
- Eraikinen birgaitzea eta hutsik dauden etxebizitzak okupazioa energia-efizientziako irizpidez bultzatzea.
- Etxebizitzaren tipologiaren dibertsitatea sustatzea, familia-unitate mote berriei erantzunez eta gizarteratzea bultzatuz.

Ekipamendu eta berdeguneen zuzkidurak hobetzea

- Eguneroko erabilerako berdegune eta ekipamenduen hurbiltasuna bermatzea herritar guztiei.
- Parke eta berdeguneak hiri-inguruneke naturaguneekin lotuta planifikatzea, jarraikortasuna duen azpiegitura berde bat osatu dezaten.
- Paisaia-osagaia espazio publikoaren diseinuan sartzea.

Ondare historiko, arkitektoniko, industrial eta naturala kontserbatzea

- Ondarearen kontserbaziorako lege-tresnak sortzea edo eskura izatea.
- Ondarearen kontserbazioa erraztea ekimen pribatuari.
- Hiriko eta hiri-inguruneke paisaiaren identitate-elementuak mantentzea eta haien kalitatea hobetzea.

> ETXEBIZITZA

- Hiri-birgaitze eta biziberritzea bultzatzea.
- Baserrien eta landa-eremuko etxebizitzaren birgaitzea bultzatzea.

OINARRIZKO ADIERAZLEAK

01_01 Lurzoru artifizializatua

01_03 Bizitegi-lurzoruaren erabileraren intentsitatea

01_04 Hiriguneko parke, lorategi eta berdeguneek hartzen duten azalera

03_02 Hiri-autobusa erabiltzen duen bidaiari kopurua

10_03 Partikula esekien kontzentrazioa (PM₁₀)

10_04 Partikula fin esekien kontzentrazioa (PM_{2,5})

10_05 NO₂ (nitrogeno dioxidoa) kontzentrazioa

10_08 Zenbat aldiz gaintzen den giza osasunaren babeserako ezarritako ozonoaren balio-objektiboa

11_06 Mendekotasun-mailaren bat duten udalerriko pertsonak

11_07 Adineko pertsonentzako egoitzetan dagoen plaza kopurua

11_08 Eguneke zentroetan adineko pertsonentzat dagoen plaza kopurua

20_01 Herritarrek parte hartzeko aurrez aurreko mekanismoen batzarrak

ITURRIA

UDALERRIAZ GAINDIKOA

TOKIKOA/UDALERRIAZ GAINDIKOA

TOKIKOA

TOKIKOA

UDALERRIAZ GAINDIKOA

UDALERRIAZ GAINDIKOA

UDALERRIAZ GAINDIKOA

UDALERRIAZ GAINDIKOA

UDALERRIAZ GAINDIKOA

UDALERRIAZ GAINDIKOA

UDALERRIAZ GAINDIKOA

TOKIKOA

12.
GJH

EKOIZPEN ETA KONTSUMO ARDURATSUAK

JORRATZEN DITUEN ALDERDIAK

- Kontsumo eta ekoizpen jasagarriak.
- Baliabide naturalen kudeaketa jasagarria eta erabilera efizientea.
- Elikagaien alferrikako galera.
- Kudeaketa arrazionala produktuen bizi-ziklo osoan.
- Atmosfera, ur eta lurzorura askatzen diren partikula kimikoen murrizketa.
- Hondakinen prebentzioa, murrizketa, birziklapena eta berrerabilpena.
- Enpresetako jardunbide jasagarriak eta txostenak egitea.
- Ingurumen-informaziorako sarbidea.
- Erosketa publiko jasagarria.
- Bizi-estilo jasagarriak.

UDAL KUDEAKETAREN ARLO TEMATIKOEI LOTUTAKO EKINTZEN TIPOLOGIA

> SENTSIBILIZAZIOA ETA KOMUNIKAZIOA

- Jasagarritasunerako hezkuntza biztanleriaren sektore guztietan sustatzea.
- Ingurumen-informaziorako sarbidea bermatzea biztanleriaren sektore guztiei.

> UDAL ADMINISTRAZIOAREN INGURUMEN-KUDEAKETA

Erosketa eta Kontratazio Publiko Berdea Bultzatzea

- Jasagarritasun-/ardura-irizpideak txertatzea, gero eta neurri handiagoan, ondasunen erosketan eta kanpo-zerbitzuen kontratazioan (ingurumen-aldagaia eta aldagai etiko eta soziala).
- Prestakuntza ematea erosketek arduratzen diren pertsoneri, bai irizpide horiei buruzkoa eta bai irizpideak administrazio-prozeduren sartzeko formei buruzkoa.
- Erosketa eta kontratazio jasagarri/arduratsuen alorrean hartutako konpromisoei buruzko informazioa ematea udal pertsonalari.
- Hornitzaileak bultzatzea euren zerbitzuak ingurumena gehiago errespetatuz betetzera, eta fabrikatzaileak ingurumen-inpaktu txikiko produktuak garatu eta ekoiztera (bai produktuari dagokionez eta bai fabrikazio-prozesuari dagokionez).
- Erosketa eta kontratazioetan sartutako irizpideen benetako beteazpenaren jarraipena egitea.
- Lortutako hobekuntza ebaluatzea.

Ingurumen-aldagaia txertatzea tokiko administrazioaren funtzionamenduan

- Tokiko administrazioaren jardunaren ingurumen-inpaktua murriztea.
- Baliabideen kontsumoaren indizeak eta emisio-indizeak kontrolatzea sail eta zerbitzuetan.
- Tokiko administrazioaren zentro eta prozesuetan sortzen diren hondakinak modu egokian kudeatzeko beharrezkoak diren bitartekoak ezartzea.

Ingurumenaren zaintza bultzatzea tokiko administrazioaren langileen artean

- Baliabideen kontsumo arduratsua (materialak, energia, ura) eta hondakinen kudeaketa egokia sustatzea Udalaren langileen artean.

> HONDAKINAK

Baliabideen erabileran efizienteak diren eta hondakin gutxi sortzen dituzten ondasun eta zerbitzuen ekoizpen eta eskaintza sustatzea

- Sostengatzea kontsumo arduratsua sustatzen duten tokiko eragileak, produktu nahiz zerbitzu arduratsuek eta efizienteak eskaintzen dituzten ekoizleak, saltokiak, ostalaritzako establezimenduak, eta abar.
- Berrerabilpena eta konponketa sustatzen dituzten establezimendu eta jarduerak sortzearen alde egitea.
- Jasangarritasun-irizpideak txertatzea hiriko jai eta ekitaldietan.
- Jasangarritasun-irizpideak txertatzea udal esparru, jarduera, programa eta zerbitzuetan.

Kontsumo arduratsua bultzatzea, etxeko hondakinen eta horien parekoen sorrera murriztea, eta haien birziklapen nahiz balorizazioa areagotzea

- Sentsibilizazio-, informazio- eta prestakuntza ekintzak gauzatzea kontsumo arduratsua herritarren artean sustatzeko.
- Produktuen konponketa eta berrerabilpena herritarren artean bultzatzea.
- Herritarren eta udalerriko sektoreen inplikazioa eta erantzunkidetasuna sustatzea hondakinen minimizazioan.
- Autokonpostatzea eta konpostatze komunitarioa bultzatzea.
- Batez ere hondakin-korronteak inplikatzeko jarduerak gauzatzea: eraikuntza eta eraispeneko hondakinak, ontziak, AEEHak, etxeko hondakin arriskutsuak.

Jarduera-sektoreen hondakinen kudeaketa optimizatzea

- Aurrera egitea zerbitzu-sektoreko hondakinak jatorrian bereizteko ekimenean.
- Hobekuntzak egitea etxeko hondakinen frakzioak biltzeko sistemetan, batez ere frakzio hauetan: hondakin organikoak, AEEHak, etxeko hondakin arriskutsuak (BERRIKUSI).
- Nekazaritzako, abeltzaintzako eta industriako hondakinen kudeaketa egokia sustatzea.
- Eraikuntzako hondakinen kudeaketa egokia sustatzea.

Aurrera egitea hondakinen kudeaketa-eredu garden batean

- Herritarrak informatzea sortutako hondakinez eta haien kudeaketa formez, beste informazio batzuk emateaz gain (azken helmuga, atxikitako kostuak).
- Aurrera egitea hondakinen alorreko informazioaren hobekuntza eta argitasunean.
- Hondakinen bilketa eta kudeaketaren efizientzia hobetzeko tresnak eskura izatea (Smart tresnak...)

Hondakinen ekoizpen eta kudeaketari lotutako fiskalitatea egokitzea

- Sortutakoaren araberako ordainketarantz aurrera egitea.

> Erronka berriak

- Elikagaien alferrikako galeraren aurka borrokatzeko ekintzak garatzea lehentasunezko sektoreetan eta etxeko sektorean.

OINARRIZKO ADIERAZLEAK

ITURRIA

07_01 Etxeko eta merkataritzako hondakinen sorkuntza osoa	UDALERRIAZ GAINDIKOA
07_02 Etxeko eta merkataritzako hondakinen sorkuntza, biztanle bakoitzeko	UDALERRIAZ GAINDIKOA
07_03 Etxeko eta merkataritzako hondakinen gaikako bilketaren tasa	UDALERRIAZ GAINDIKOA
07_04 Etxeko eta merkataritzako jatorriko bio-hondakinen bilketa	UDALERRIAZ GAINDIKOA
07_05 Etxeko eta merkataritzako jatorriko janari-hondakinen eta sukaldekoen bilketa	UDALERRIAZ GAINDIKOA
18_01 Ingurumena kudeatzeko tresnen ezarpen-maila udal administrazioan	TOKIKOA
18_02 Erosketa eta kontratazio publiko berdea: ingurumen-klausulak dituzten lizitazioak	TOKIKOA
18_03 Erosketa eta kontratazio publiko berdea: ingurumen-klausulak dituzten lizitazioen zenbatekoa	TOKIKOA
19_01 Jasangarritasunerako hezkuntza-jarduerak	TOKIKOA
19_02 Jasangarritasunerako hezkuntza-jardueretako parte-hartzaileak	TOKIKOA

13.
GJH

KLIMAREN ALDEKO EKINTZA

JORRATZEN DITUEN ALDERDIAK

- Estrategia eta planen diseinua.
- Hezkuntza eta sentsibilizazioa.
- Klima-aldaketa arintzea.
- Erresilientzia eta klima-aldaketari egokitzeko ahalmena.
- Ondorioen murrizketa eta arreta goiztiarra.

UDAL KUDEAKETAREN ARLO TEMATIKOEI LOTUTAKO EKINTZEN TIPOLOGIA

> KLIMA-ALDAKETA ETA INPAKTU GLOBALA

Tokiko ekintzaren plangintza eta kudeaketa aktiboa egitea, klima-aldaketaren alorrean

- Klima-aldaketa arintzeko eta berari egokitzeko ekintza-planen lanketa bultzatzea.
- Planen ebaluazio eta jarraipena bultzatzea, nazioarteko esparru metodologikoarekin bat datozen metodologia komunetan oinarrituta.
- Berotegi-efektuko Gasen Inbentarioaren kalkulua sustatzea, udalerrri mailan eta udalaren eremuan.
- Klima-aldaketari buruzko politiken zeharkakotasuna sustatzea, klima-gobernantzaren eredu batean oinarrituta.
- Klima-aldaketaren alorreko tokiko ekintzaren komunikazioa eta sozializazioa bultzatzea.

Konpromiso sendoak hartzea eta berotegi-efektuko gasen emisioen murrizketan aurrera egitea

- Berotegi-efektuko gasak murrizteko helburu egokiak ezartzea eta horien betearazpen mailari buruzko jarraipen eta komunikazioa egitea.
- Berotegi-efektuko gasak gehien emititzen dituzten sektoreak identifikatzea eta haietara zuzendutako ekintzak gauzatzea.

Udalerria egokitzea klima-mehatxuetatik datozen inpaktuetara

- Udalerrriaren kalteberatasun maila eta arriskua aztertzea eta berarentzat lehentasunezkoak diren alderdien azterketa sakontzea.
- Klima-aldaketari egokitzeko neurri konkretuak hartzearen alde egitea, klima-mehatxuen aurrean arrisku handiena duten sektoreetan.
- Naturan oinarritutako neurriak (NON) txertatzearen alde egitea, haien multifuntzionaltasunaren eta ekartzen dituzten onura konpartituen balioa nabarmenduz.
- Klima-aldaketarako egokitzapena udal antolamenduan aldagai gisa txertatzen dela bermatzea.

OINARRIZKO UDALERRIAK

ITURRIA

08_01 Udalerriko berotegi-efektuko gasen isuria, biztanle eta urte bakoitzeko (industria eta lehen sektorea kanpo)	TOKIKOA
08_02 Udalaren berotegi-efektuko gasen isuria, biztanle eta urte bakoitzeko	TOKIKOA

14. GJH

ITSASPEKO BIZITZA

JORRATZEN DITUEN ALDERDIAK

- Lehorreko jarduerengatik itsasoan sortzen den kutsadura.
- Ozeanoen azidifikazioa, itsas ekosistemen babesa.
- Itsasoetako osasuna eta produktibitatea berrezartzea.
- Kostalde eta itsas eremuen kontserbazioa.
- Gehiegizko ustiapena eta legez kanpoko arrantza ezabatzea.
- Artisau-arrantza sostengatzea eta ezagutza zientifikoak areagotzea.

UDAL KUDEAKETAREN ARLO TEMATIKOEI LOTUTAKO EKINTZEN TIPOLOGIA

> URA

Itsas kutsadura gertatzeko arriskua murriztea

- Itsasora heltzen diren hondakin-uren isurketak kontrolatzea.
- Itsas uren kutsadura eragozte.
- Bainatzeko uren kalitatea kontrolatzea.
- Itsas eremuaren balioa nabarmentzea eta herritarrak haren kontserbazioaren garrantziaz sentsibilizatzea.

> Erronka berriak

- Era guztietako itsas kutsadura prebenitzea eta nabarmen murriztea, batez ere lehorreko jarduerak eragindakoa, itsas hondakinak eta nutrienteek eragindako poluzioa barne sartuta.
- Kostaldea eta itsas eremuak kontserbatzea, lege nazionalak betez eta eskura dagoen informazio zientifiko onena oinarritzat hartuta.

> GARAPEN EKONOMIKOA

- Arrantza-sektorearen lehiakortasuna bultzatzea.
- Arrantza jasangarria bultzatzea eta zerbitzu eta produktu deribatuetara hedatzea.
- Itsasoarekin lotutako aisialdi-jarduerak modu jasangarrian kudeatzea.

OINARRIZKO ADIERAZLEAK

ITURRIA

05_13 Estuarioetako uren kalitatea: egoera ekologikoa. 1. Estazioa

UDALERRIAZ GAINDIKOA

05_14 Estuarioetako uren kalitatea: egoera ekologikoa. 2. Estazioa

UDALERRIAZ GAINDIKOA

05_15 Kostaldeko uren kalitatea: egoera ekologikoa. 1. Estazioa

UDALERRIAZ GAINDIKOA

05_16 Kostaldeko uren kalitatea: egoera ekologikoa. 2. Estazioa

UDALERRIAZ GAINDIKOA

15. GJH

LEHORREKO EKOSISTEMETAKO BIZITZA

JORRATZEN DITUEN ALDERDIAK

- Lehorreko ekosistemen eta ur gezako barne-ekosistemen eta haien zerbitzuen kontserbazioa, lehengoratzeta eta erabilera jasangarria.
- Basamortutzea, degradatutako lur eta lurzoruen lehengoratzeta.
- Biodibertsitatearen galera; espezie exotiko inbaditzaileak; ekosistemen balioak plangintzan integratzea; eta ezkutuko ehiza.

UDAL KUDEKETAREN ARLO TEMATIKOEI LOTUTAKO EKINTZEN TIPOLOGIA

> BIODIBERTSITATEA ETA NATURA-INGURUNEA

Ekosistemak eta haien zerbitzuak babestea, mantentzea eta/edo lehengoratzeta

- Habitaten galera eta narriadura gelditzea.
- Ur-ekosistemak eta erriberakoak egoera onean mantentzea.
- Landa-garapena biodibertsitate eta paisaiaren kontserbaziora orientatzea.
- Konexio ekologikoen eremuak identifikatzea eta kontserbatzea, azpiegitura berde bat sustatzeko.
- Erantzunkidetasuna sustatzea eta baliabide naturalen erabilera eta natura-ingurunearen kontserbazioa bateragarri egitea.
- Interesa duten edo mehatxupean dauden animalia- eta landare-espezieak kontserbatzea.
- Aurrera egitea Espezie Exotiko Inbaditzaileen prebentzio eta kontrolean.

Natura-ondarearen kudeaketa eraginkor eta efizientea bultzatzea

- Degradatutako eremuak berreskuratzea.
- Lurzoru ez urbanizagarrian ezartzen diren erabilera eta jarduerak hirigintza aldetik antolatzea eta kontrolatzea.
- Azpiegituren eta hiri-hazkunderen inpaktuak murriztea eta barrera-efektua sortzen duten azpiegitura linealak iragazkor egitea.
- Biodibertsitatearen alorreko politiken koherentzia eta zeharkakotasuna bermatzea.
- Akordioak bilatzea lurretako jabeekin, espazioak modu egokian kudeatzeko.
- Lurraldearen zaintza bultzatzea, eta baita gizarteak biodibertsitatearen kontserbazioan duen inplikazioa sustatu eta aitortzen duten beste tresna batzuk ere.
- Lankidetzan aritzea naturagune babestuak kudeatzen dituzten erakundeekin eta naturaguneko eragile ekonomikoekin.

Naturaren ezagutza eta kultura sustatzea

- Udalerriko paisaiaren eta biodibertsitatearen balio naturalak ezagutzera ematea.
- Natura-ondareari lotutako ingurumen-hezkuntza bultzatzea.
- Natura-ondareak gizarte, ekonomia, ingurumen eta kultura aldetik sortzen dituen onuren balioa nabarmentzea.
- Hiri-biodibertsitatea sustatzea.
- Udalerriko natura-inguruneari, paisaiari eta Natura-ondareari buruzko ikerketa-lanak bultzatzea eta haien emaitzak ezagutzera ematea.
- Informazioa sortzea eta ezagutzea konpartitzea.

> Erronka berriak

- Mota guztietako basoen kudeaketa jasangarria egitea, baso-soiltzea gelditzea, degradatutako basoak lehengoratzeko eta baso-landaketa eta baso-birlandaketa nabarmen areagotzea
- Mendi-ekosistemen kontserbazioa segurtatzea, haien dibertsitate biologikoa barne sartuta, garapen jasangarrirako funtsezkoak diren onurak emateko duten ahalmena hobetzeko xedez
- Ekosistemen eta biodibertsitatearen balioak plangintzan eta garapen-prozesuetan integratzea...

> LURZORUAK

Kutsatuta egon daitezkeen lurzoruen gaineko kontrola handitzea

- Kutsatuta egon daitezkeen lurzoruen identifikatzea eta modu egokian kudeatzea.
- Lurzoruen Kalitatearen Adierazpenari lotutako tramiteei modu egokian heltzea.
- Lurzoruko kutsatuak lehengoratzeko proiektuetan parte hartzea, egokia denean.
- Kalitate agronomiko handiko lurzoruen zaintzaren alde egitea.

ONARRIZKO ADIERAZLEAK

02_01 Babes bereziko azalera, udalerraren azalera osoarekiko

04_01 Kutsatuta egon daitezkeen lurzoruen

04_04 Kutsatuta egon daitezkeen lurzoruen berreskurapena

ITURRIA

UDALERRIAZ GAINDIKOA

UDALERRIAZ GAINDIKOA

UDALERRIAZ GAINDIKOA

INDICADORES COMPLEMENTARIOS

02_02 Udal inbertsioa ekologia leheneratzeko proiektuetan

04_02 Lurzoruen kalitatearen adierazpena duten eta kutsatuta egon daitezkeen lurzoruen espediente kopurua

ITURRIA

TOKIKOA

UDALERRIAZ GAINDIKOA

16.
GJH

BAKEA, JUSTIZIA ETA
INSTITUZIO SENDOAK

JORRATZEN DITUEN ALDERDIAK

- Indarkeria, tratu txarrak eta esplotazioa murriztea.
- Zuzenbide-estatua, justiziarako berdintasunezko sarbidea, ustelkeria eta eroskeria murriztea.
- Instituzio eraginkor eta garadak.
- Kontuak ematea, parte-hartzea eta informaziorako sarbidea, eta oinarrizko askatasunen babesa.
- Bakearen kultura.

UDAL KUDEAKETAREN ARLO TEMATIKOEI LOTUTAKO EKINTZEN TIPOLOGIA

> GIZARTE-ONGIZATE ETA -INKLUSIOA

Bizikidetzaren eta herritarren segurtasuna bermatzen dituen eremu bat lortzen laguntzea

- Maila nahikoak bermatzea segurtasun-baliabideen aldetik.
- Hiri-ingurune atsegina eta segurua bermatzea (emakumezko hirigintza).
- Kultura-aniztasunaren balioa nabarmentzea.
- Bake eta bizikidetzaren kultura sustatzea.
- Kultura anitzeko mahai eta topaguneak sortzea, beste kultura batzuen inguruko ezaugarriak sustatzeko.
- Espazio publikoak herritarren sektore eta belaunaldi guzientzako topagunetzat hartzea.

> Erronka berriak

- Indarkeria forma guztiak nabarmen murriztea.

> KOORDINAZIOA

- Sailen arteko koordinazio-espazioak sustatzea.
- Eskolako Agenda 21 koordinatzea Tokiko Jasangarritasunerako Ekintza Planaren ezaugarri eta lehentasunekin.
- Barneko koordinazio-mekanismoan eta herritarren parte-hartzerako mekanismoen arteko lotura sustatzea.
- Sailen arteko koordinazioa eta lankidetzaren behar dituzten proiektuen garapena bultzatzea, jasangarritasunaren alorrean.

> GARDENTASUNA

- Udal ekintzaren emaitzak argitaratzea, herritarren informatzeko eta haien parte-hartzea errazteko.
- Kontuak ematearen alde egitea udal ekintzaren maila guztietan.
- Informaziorako sarbidea bermatzea eta erraztea.

ONARRIZKO ADIERAZLEAK

20_03 Herritarrek parte hartzeko Tokiko Agenda 21 programaren aurreko aurreko mekanismoen batzarrak

TOKIKOA

22_01 Betetze-mailaren eta emaitzen ebaluazioa argitaratu eman dituzten udal planak eta programak

TOKIKOA

INDICADORES COMPLEMENTARIOS

22_03 Aurrekontu parte-hartzaileak

TOKIKOA

JORRATZEN DITUEN
ALDERDIAK

- Baliabideak mobilizatzea eta garapenerako laguntzaren inguruko konpromisoak betetzea.
- Garapen jasangarriko politiken koherentzia; garapen bidean dauden herrialdeentzako sostengua, kalitatezko datu egokien eskuragarritasuna handitzeko ahalmena sortzeko.

UDAL KUDEAKETAREN ARLO TEMATIKOEI LOTUTAKO EKINTZEN TIPOLOGIA

> GIZARTE-ONGIZATE ETA -INKLUSIOA

Udalerriko elkartasun-jarduna sustatzea

- Garapenerako nazioarteko lankidetzako ekintzak sustatzea, udal sarrerren % 0,7rekin.
- Truke kultural eta kooperatiboak eta elkartasunaren balioak sustatzea.

OINARRIZKO ADIERAZLEAK

ITURRIA

22_04 Garapenerako nazioarteko lankidetzara zuzendutako udal aurrekontua ^{BERRIA}	TOKIKOA
22_05 Garapen jasangarriarekin lotuta dauden eta udalerraren parte-hartzea duten sare eta aliantzen kopurua ^{BERRIA}	TOKIKOA

IV. Eranskina

GJHEI LOTUTAKO GARAPEN JASANGARRIAREN
UDAL ADIERAZLEEN ZERRENDA

Jarraian, GJH bakoitzari lotutako Garapen Jasangarriaren udal Adierazleen zerrenda aurkezten da. Helburu bakoitzean, gainera, Nazio Batuen Erakundearen Adierazleekin duen baliokidetasun maila ere ezartzen da.

Sistemak abiapuntutzat hartzen du 2017an berrikusitako eta Nola neurtu tokiko jasangarritasuna dokumentuan publikatutako Adierazleen Sistema. Euskal Autonomia Erkidegoko Tokiko Jasangarritasun adierazleen sistema dokumentuan argitaratutako Sistema (beraz, argitalpen horretan adierazle bakoitzari buruzko informazio gehiago aurkitu daiteke), eta Gida honetan 2030 Aġendara egokitu da. Egokitzapen horren ondorioz, adierazle batzuen izaera aldatu da eta OSAGARRIAK izatetik OINARRIZKOAK izatera pasatu dira; gainera, adierazle BERRI batzuk gehitu dira.

Zerrenda hau 110 adierazlez osatuta dago, eta honela sailkatzen da: 93 OINARRIZKO adierazle (GJH bakoitzaren aurrerapena neurtzeko funtsezkotzat hartzen diren adierazleak) eta 17 adierazle osagarri (agian udalerrri guztiei ezin aplikatu dakiekeen adierazleak).

Sistema e-mugi aplikazioan dago eskuragarri Udalsarea2030 Sareko kide diren euskal udalerrri guztientzat.

Letra lodian, aginte-koadro estrategiko bat osatu dezaketen adierazleak aurkezten dira.

TOKIKO 2030 AGENDA lantzeko prozesuari Aġenda 21etik abiatuta heldu dioten euskal udalerriek ondorengo urratsak egin beharko dituzte e-mugin, aurretik Adierazle Sistema bat badutelako:

- 1) Begiratu ea OINARRIZKO ADIERAZLE guztiak aukeratuta dauden, eta bestela aukeratu
- 2) ADIERAZLE OSAGARRIEI dagokienez, aukeratu Planaren irismenarekin eta udalerrriko testuinguruarekin bat datozenak.

1. GJH POBREZIA DESAGERRARAZTEA

ADIERAZLEEN ZERRENDA	ITURRIA	UNSDG ADIERAZLEAK	BALIOKIDETASUN MAILA
11_04 Pobrezia eta gizarteko bazterkeria	Udaleriaz Gaindikoa	1.3.1 Babes sozialeko sistemez edo gutxieneko mailez babestutako biztanleriaren proportzioa, sexuaren arabera banakatuta, honako talde hauek berezita: haurrak, langabeak, adineko pertsonak, desgaitasuna duten pertsonak, haurdun dauden emakumeak, jaioberriak, laneko istripuen biktimak, pobreak eta kalteberak.	HANDIA
11_05 Pobrezia-maila / Gizarte Larrialdietarako laguntzak jasotzen dituztenak	Udaleriaz Gaindikoa		
ADIERAZLE OSAGARRIAK	ITURRIA	UNSDG ADIERAZLEAK	BALIOKIDETASUN MAILA
11_11 Etxebizitzarik gabeko pertsonen eskaintza zaien laguntza	Tokikoa	1.3.1 Babes sozialeko sistemez edo gutxieneko mailez babestutako biztanleriaren proportzioa, sexuaren arabera banakatuta, honako talde hauek berezita: haurrak, langabeak, adineko pertsonak, desgaitasuna duten pertsonak, haurdun dauden emakumeak, jaioberriak, laneko istripuen biktimak, pobreak eta kalteberak.	HANDIA

2. GJH GOSERIK EZ

ADIERAZLEEN ZERRENDA	ITURRIA	UNSDG ADIERAZLEAK	BALIOKIDETASUN MAILA
02_03 Nekazaritzako ustategi ekologikoak	Udaleriaz Gaindikoa	2.4.1 Nekazaritza produktibo eta jasangarria duen nekazaritza-azaleraren proportzioa.	HANDIA
02_04 Nekazaritzak azalera ekologikoa	Udaleriaz Gaindikoa		
02_05 Abeltzaintza ekologikoko ustategiak	Udaleriaz Gaindikoa		
02_06 Abeltzaintzako azalera ekologikoa	Udaleriaz Gaindikoa		
17_06 Lehen sektorearen Balio Erantsi Gordina BERRIA	Udaleriaz Gaindikoa	2.3.2 Eskala txikiko elikagai-ekoizleen batez besteko diru-sarrerak, sexuaren eta bertakotasunaren arabera banakatuta.	ERTAINA

3. GJH OSASUNA ETA ONGIZATEA

ADIERAZLEEN ZERRENDA	ITURRIA	UNSDG ADIERAZLEAK	BALIOKIDETASUN MAILA
10_01 Airearen Kalitateari buruzko Indizea	Udaleriaz Gaindikoa	3.9.1 Etxebizitzetako kutsadurari eta inguruneko airearen kutsadurari egotzitako hilkortasun-tasa	ERTAINA
03_15 Oinezkoen erabilerarako azalera	Tokikoa	-	-
03_01 Bidegorrien edo bizikleta-bideen sarea	Tokikoa	-	-
10_15 Emakumeen bizi-itxaropena	Udaleriaz Gaindikoa	-	-
10_16 Gizonen bizi-itxaropena	Udaleriaz Gaindikoa	-	-
03_05 Automobil-parkea	Udaleriaz Gaindikoa	-	-
03_25 Trafiko-istripuengatik gertatutako lesioek eragindako heriotzen tasa BERRIA	Tokikoa/ Udalerriaz Gaindikoa	3.6.1 Trafiko istripuengatik gertatutako lesioek eragindako heriotzen tasa	HANDIA
ADIERAZLE OSAGARRIAK	ITURRIA	UNSDG ADIERAZLEAK	BALIOKIDETASUN MAILA
03_14 Eskola-bide seguruak dituzten eskolen kopurua	Tokikoa	-	-
03_16 30eko eremuen azalera	Tokikoa	-	-
03_12 Ibilgailu elektrikoek parkea	Udaleriaz Gaindikoa	-	-
10_09 Inguruneko zarata orokorra	Tokikoa	-	-
10_10 Gaueko ingurune-zarata	Tokikoa	-	-
10_11 Garraio-azpiegiturek sortutako zarata (orokorra)	Tokikoa	-	-
10_12 Garraio-azpiegiturek sortutako zarata (gazez)	Tokikoa	-	-
10_13 Zaratagatik jarritako salaketak	Tokikoa	-	-
10_14 Telefonia mugikorrerako antenak: espazio sentikorrekiko hurbiltasuna	Tokikoa	-	-

4. GJH KALITATEZKO HEZKUNTZA

ADIERAZLEEN ZERRENDA	ITURRIA	UNSDG ADIERAZLEA	BALIOKIDETASUN MAILA
11_10 0-3 urte arteko haur-hezkuntzako plaza kopurua	Tokikoa	4.2.2 Ikaskuntza antolatuko parte-hartze tasa (lehen hezkuntzan sartzeko adin ofiziala baino urtebete lehenago), sexuaren arabera banakatuta	HANDIA
13_01 Euskararen ezagutza	Udaleriaz Gaindikoa	-	-
14_01 Udalerrian Eskolako Agenda 21 programa duten ikastetxeetako ikasleak	Tokikoa	4.7.1 Zer gradutan txertatzen diren i) mundu-hiritartasunerako hezkuntza eta ii) garapen jasagarriko hezkuntza –genero berdintasuna eta giza eskubideak barne sartuta- a) hezkuntza-politika nazionalen, b) ikasketa-planen, c) irakasleen prestakuntzaren eta d) ikasleen ebaluazioaren maila guztietan	ERTAINA
14_02 Eskolako Agenda 21 programaren ezarpena udalerrian	Tokikoa		
14_03 Gutxienez bigarren hezkuntzako ikasketak gainditu dituzten pertsonak	Udaleriaz Gaindikoa	4.6.1 Adin-tarte jakin bateko biztanleriaren proportzioa (sexuaren arabera banakatuta), gutxienez gaitasun funtzionaleko maila finko bat lortu duena a) alfabetizazioan eta b) aritmetikako oinarrizko nozioetan	HANDIA
14_04 Gutxienez bigarren hezkuntzako ikasketak gainditu dituzten emakumeak	Udaleriaz Gaindikoa		
14_05 Gutxienez bigarren hezkuntzako ikasketak gainditu dituzten gizonezkoak	Udaleriaz Gaindikoa		
14_06 Unibertsitate-mailako ikasketak dituzten pertsonak	Udaleriaz Gaindikoa		
14_07 Unibertsitate-mailako ikasketak dituzten emakumeak	Udaleriaz Gaindikoa		
14_08 Unibertsitate-mailako ikasketak dituzten gizonezkoak	Udaleriaz Gaindikoa		
21_01 Tokiko Agenda 21 eta Eskolako Agenda 21 programen arteko koordinazioa	Tokikoa	-	-

5. GJH GENERO BERDINTASUNA

OINARRIZKO ADIERAZLEAK	ITURRIA	UNSDG ADIERAZLEA	BALIOKIDETASUN MAILA
11_01 Pertsonen batez besteko errenta	Udalerriaz Gaindikoa	-	-
11_02 Emakumeen batez besteko errenta pertsonala	Udalerriaz Gaindikoa	-	-
11_03 Gizonen batez besteko errenta pertsonala	Udalerriaz Gaindikoa	-	-
24_01 Udal korporazioan dauden emakumeen ehunekoa BERRIA	Tokikoa	5.5.1 Emakumeek okupatzen dituzten jarlekuak a) parlamentu nazionaletan eta b) tokiko gobernuetan.	HANDIA
24_02 Emakumeen aurkako indarkeriaren biktimak BERRIA	Tokikoa	11.7.2 Azken 12 hilabeteetan jazarpen fisiko edo sexuala pairatu duten pertsonen proportzioa, sexuaren, adinaren, desgaitasun graduaren eta gertaeraren lekuaren arabera.	HANDIA

6. GJH UR GARBIA ETA SANEAMENDUA

OINARRIZKO ADIERAZLEAK	ITURRIA	UNSDG ADIERAZLEA	BALIOKIDETASUN MAILA
05_01 Etxeko ur kontsumoa, biztanle eta egun bakoitzeko	Tokikoa	-	-
05_03 Udalerriko ur eskari osoa (sareko ur hornikuntza altan)	Tokikoa	6.1.1 Edateko ura hornitzeko zerbitzuak –arriskurik gabe kudeatuak- erabiltzen dituen biztanleriaren proportzioa.	ERTAINA
05_08 Kontrolik gabeko ur kontsumoak (bajako sareko galerak eta fakturatu gabeko ura)	Tokikoa	-	-
05_09 Kontsumorako uraren osasun arloko kalifikazioa	Udalerriaz Gaindikoa	6.1.1 Edateko ura hornitzeko zerbitzuak –arriskurik gabe kudeatuak- erabiltzen dituen biztanleriaren proportzioa.	ERTAINA
05_10 Ibaien kalitatea: egoera ekologikoa. 1. Estazioa	Udalerriaz Gaindikoa	6.3.2 Kalitate oneko ur-masen proportzioa.	ERTAINA
05_11 Ibaien kalitatea: egoera ekologikoa. 2. Estazioa	Udalerriaz Gaindikoa		
05_12 Ibaien kalitatea: egoera ekologikoa. 3. Estazioa	Udalerriaz Gaindikoa		
05_17 Hondakin-urak tratatzeko sistema egokiak dituzten eta saneamendu-sarera lotuta dauden udalerriko etxebizitzak	Tokikoa	6.3.1 Modu egokian tratatutako hondakin-uren proportzioa.	ERTAINA
05_18 Hondakin-urak tratatzeko sistema egokiak dituzten, baina saneamendu-sarera lotuta ez dauden udalerriko etxebizitzak	Tokikoa		

7. GJH ENERGIA IRISGARRIA ETA EZ KUTSAGARRIA

OINARRIZKO ADIERAZLEAK	ITURRIA	UNSDG ADIERAZLEA	BALIOKIDETASUN MAILA
06_01 Energia elektrikoaren etxeko kontsumoa, biztanle eta urte bakoitzeko	Udalerriaz Gaindikoa	7.1.1 Elektrizitatea eskuragarri duen biztanleriaren proportzioa.	ERTAINA
06_03 Udalerriko energia-kontsumo osoa	Udalerriaz Gaindikoa		
06_08 Tokiko administrazioaren energia-kontsumo osoa	Tokikoa/ Udalerriaz Gaindikoa	-	-
06_10 Energia-kontsumoa argiteria publikoan	Tokikoa/ Udalerriaz Gaindikoa	-	-
06_12 Energia berriztagarrien ekoizpena	Udalerriaz Gaindikoa	7.2.1 Energia berriztagarriaren proportzioa energiaren osoko azken kontsumoan.	ERTAINA
06_21 Eraginkortasun energetikoa etxebizitza eta eraikinetan	Udalerriaz Gaindikoa	7.3.1 Intentsitate energetikoa, energia primarioaren eta BPGaren arabera neurtuta.	ERTAINA

8. GJH LAN DUINA ETA HAZKUNDE EKONOMIKOA

OINARRIZKO ADIERAZLEAK	ITURRIA	UNSDG ADIERAZLEA	BALIOKIDETASUN MAILA
16_01 Langabezia-tasa	Udalerriaz Gaindikoa	8.5.2 Langabezia-tasa, sexuaren, adinaren eta desgaitasuna duten pertsonen arabera banakatuta.	HANDIA
16_02 Emakumeen langabezia-tasa	Udalerriaz Gaindikoa		
16_03 Gizonezkoen langabezia-tasa	Udalerriaz Gaindikoa		
16_07 Gazteen langabezia-tasa	Udalerriaz Gaindikoa		
16_04 Jarduera-tasa	Udalerriaz Gaindikoa	8.5.2 Langabezia-tasa, sexuaren, adinaren eta desgaitasuna duten pertsonen arabera banakatuta.	ERTAINA
16_05 Emakumeen jarduera-tasa	Udalerriaz Gaindikoa		
16_06 Gizonezkoen jarduera-tasa	Udalerriaz Gaindikoa		
16_10 Udalerriko establezimenduetan lan egiten duten pertsonak	Udalerriaz Gaindikoa	-	-
17_01 Enpresen sorrera. Establezimenduen saldo garbia	Udalerriaz Gaindikoa	-	-
17_02 Merkataritza-eskaintza. Txikizkako komertzioen azalera	Udalerriaz Gaindikoa	-	-
17_03 Per capita BPG	Udalerriaz Gaindikoa	8.1.1 Per capita BPG errealaren urteko hazkunde-tasa.	HANDIA
ADIERAZLE OSAGARRIAK	ITURRIA	UNSDG ADIERAZLEA	BALIOKIDETASUN MAILA
17_04 Industria sektorearen balio erantsi gordina (BEGor)	Udalerriaz Gaindikoa	9.3.1 Industria-sektorearen balio erantsi osotik industria txikiei dagokien proportzioa.	HANDIA
17_05 Zerbitzu-sektorearen balio erantsi gordina (BEGor)	Udalerriaz Gaindikoa	-	-

9. GJH INDUSTRIA, BERRIKUNTZA ETA AZPIEGITURA

OINARRIZKO ADIERAZLEAK	ITURRIA	UNSDG ADIERAZLEA	BALIOKIDETASUN MAILA
09_01 Ingurumena kudeatzeko tresnen ezarpen maila (enpresa pribatueta, udalez gaindiko herri administrazioetan eta udalarenak ez diren beste erakundeetan)	Udalerriaz Gaindikoa	-	-

10. GJH DESBERDINTASUNAK MURRIZTEA

OINARRIZKO ADIERAZLEAK	ITURRIA	UNSDG ADIERAZLEA	BALIOKIDETASUN MAILA
12_01 Etxebizitza babestuen parkea	Tokikoa/ Udalerriaz Gaindikoa	-	-
ADIERAZLE OSAGARRIAK	ITURRIA	UNSDG ADIERAZLEA	BALIOKIDETASUN MAILA
12_05 Etxebizitza babestuen eskaria	Tokikoa/ Udalerriaz Gaindikoa	-	-
15_06 immigrazio-tasa	Udalerriaz Gaindikoa	-	-

11. GJH HIRI ETA KOMUNITATE JASANGARRIAK

OINARRIZKO ADIERAZLEAK	ITURRIA	UNSDG ADIERAZLEA	BALIOKIDETASUN MAILA
01_01 Lurzoru artifizializatua	Udalerriaz Gaidikoa	11.3.1 Lur-kontsumoaren tasaren eta biztanleriaren hazkunde-tasaren arteko lotura.	ERTAINA
01_03 Bizitegi-lurzoruaren erabileraren intentsitatea	Tokikoa/ Udalerriaz Gaidikoa	-	-
01_04 Hiriguneko parke, lorategi eta berdeguneek hartzen duten azalera	Tokikoa	11.7.1 Hirietan eraikitako azaleratik, guztiek erabiltzeko espazio irekietara zuzentzen den batez besteko azalera, sexuaren, adinaren eta desgaitasuna duten pertsonen arabera banakatuta.	ERTAINA
03_02 Hiri-autobusa erabiltzen duen bidaiari kopurua	Tokikoa	11.2.1 Garraio publikoa eskura dezakeen biztanleriaren proportzioa, sexuaren, adinaren eta desgaitasuna duten pertsonen arabera banakatuta.	ERTAINA
10_03 Partikula esekien kontzentrazioa (PM ₁₀)	Udalerriaz Gaidikoa	11.6.2 Hirietako partikula fin esekien (adibidez: PM _{2,5} eta PM ₁₀) urteko batez besteko mailak (biztanleriaren arabera ponderatuak).	HANDIA
10_04 Partikula fin esekien kontzentrazioa (PM _{2,5})	Udalerriaz Gaidikoa		
10_05 NO ₂ (nitrogeno dioxidoa) kontzentrazioa	Udalerriaz Gaidikoa	-	-
10_08 Zenbat aldiz gainditzen den giza osasunaren babeserako ezarritako ozonoaren balio-objektiboa	Udalerriaz Gaidikoa	-	-
11_06 Mendekotasun-mailaren bat duten udalerriko pertsonak	Udalerriaz Gaidikoa	-	-
11_07 Adineko pertsonentzako egoitzetan dauden plaza kopurua	Udalerriaz Gaidikoa	-	-
11_08 Eguneko zentroetan adineko pertsonentzat dauden plaza kopurua	Udalerriaz Gaidikoa	-	-
20_01 Herritarrek parte hartzeko aurrez aurreko mekanismoen batzarrak	Tokikoa	11.3.2 Gizarte zibilak hiri-plangintza eta -kudeaketan zuzenean parte hartzeko egitura duten eta erregulartasunez eta demokratikoki funtzionatzen duten hirien proportzioa.	ERTAINA

12. GJH EKOIZPEN ETA KONTSUMO ARDURATSUAK

OINARRIZKO ADIERAZLEAK	ITURRIA	UNSDG ADIERAZLEA	BALIOKIDETASUN MAILA
07_01 Etxeko eta merkataritzako hondakinen sorkuntza osoa	Udalerriaz Gaidikoa	-	-
07_02 Etxeko eta merkataritzako hondakinen sorkuntza, biztanle bakoitzeko	Udalerriaz Gaidikoa	-	-
07_03 Etxeko eta merkataritzako hondakinen gaikako bilketaren tasa	Udalerriaz Gaidikoa	12.5.1 Birziklapen-tasa nazionala, material birziklatuko tonatan neurtuta	ERTAINA
07_04 Etxeko edo merkataritzako jatorriko bio-hondakinen bilketa	Udalerriaz Gaidikoa	-	-
07_05 Etxeko eta merkataritzako jatorriko janari-hondakinen eta sukaldekoen bilketa	Udalerriaz Gaidikoa	12.3.1 Elikagaien galeraren munduko indizea	ERTAINA
18_01 Ingurumena kudeatzeko tresnen ezarpen maila udal administrazioan	Tokikoa	-	-
18_02 Erosketa eta kontratazio publiko berdea: ingurumen-klausulak dituzten lizitazioak	Tokikoa	12.7.1 Erosketa publikoen alorrean politika eta ekintza-plan jasangarriak aplikatzen dituzten herrialdeen kopurua.	ERTAINA
18_03 Erosketa eta kontratazio publiko berdea: ingurumen-klausulak dituzten lizitazioen zenbatekoa	Tokikoa		
19_01 Jasangarritasunerako hezkuntza-jarduerak	Tokikoa	-	-
19_02 Jasangarritasunerako hezkuntza-jardueretako parte-hartzaileak	Tokikoa	-	-

13. GJH KLIMAREN ALDEKO EKINTZA

OINARRIZKO ADIERAZLEAK	ITURRIA	UNSDG ADIERAZLEA	BALIOKIDETASUN MAILA
08_01 Udalerriko berotegi-efektuko gasen isuria, biztanle eta urte bakoitzeko (industria eta lehen sektorea kanpo)	Tokikoa	-	-
08_02 Udalaren berotegi-efektuko gasen isuria, biztanle eta urte bakoitzeko	Tokikoa	-	-

14. GJH ITSASPEKO BIZITZA

OINARRIZKO ADIERAZLEAK	ITURRIA	UNSDG ADIERAZLEA	BALIOKIDETASUN MAILA
05_13 Estuarioetako uren kalitatea: egoera ekologikoa. 1. Estazioa	Udalerriaz Gaindikoa	14.1.1 Kostaldearen eutrofizazio-indizea eta uretan flotatzen dauden hondakin plastikoak.	ERTAINA
05_14 Estuarioetako uren kalitatea: egoera ekologikoa. 2. Estazioa	Udalerriaz Gaindikoa		
05_15 Kostaldeko uren kalitatea: egoera ekologikoa. 1. Estazioa	Udalerriaz Gaindikoa		
05_16 Kostaldeko uren kalitatea: egoera ekologikoa. 2. Estazioa	Udalerriaz Gaindikoa		

15. GJH LEHORREKO EKOSISTEMETAKO BIZITZA

OINARRIZKO ADIERAZLEAK	ITURRIA	UNSDG ADIERAZLEA	BALIOKIDETASUN MAILA
02_01 Babes bereziko azalera, udalerriko azalera osoarekiko	Udalerriaz Gaindikoa	15.1.2 Lurraren eta ur gezaren bioaniztasunerako garrantzitsuak diren eta eremu babestuetan sartuta dauden leku garrantzitsuen proportzioa, ekosistema motaren arabera banakatuta.	HANDIA
04_01 Kutsatuta egon daitezkeen lurzoruak	Udalerriaz Gaindikoa	15.3.1 Lur degradatuen proportzioa, osoko azalerarekin alderatuta.	HANDIA
04_04 Kutsatuta egon daitezkeen lurzoruen berreskurapena	Udalerriaz Gaindikoa		
ADIERAZLE OSAGARRIAK	ITURRIA	UNSDG ADIERAZLEA	BALIOKIDETASUN MAILA
02_02 Udal inbertsioa ekologia leheneratzeko proiektuetan	Tokikoa	-	-
04_02 Lurzoruaren kalitatearen adierazpena duten eta kutsatuta egon daitezkeen lurzoruen espediente kopurua	Udalerriaz Gaindikoa	-	-

16. GJH BAKEA, JUSTIZIA ETA INSTITUZIO SENDOAK

OINARRIZKO ADIERAZLEAK	ITURRIA	UNSDG ADIERAZLEA	BALIOKIDETASUN MAILA
20_03 Herritarrek parte hartzeko Tokiko Agenda 21 programaren aurrez aurreko mekanismoaren batzarrak	Tokikoa	-	-
22_01 Betetze-mailaren eta emaitzen ebaluazioa argitara eman dituzten udal plan eta programak	Tokikoa	-	-
ADIERAZLE OSAGARRIAK	ITURRIA	UNSDG ADIERAZLEA	BALIOKIDETASUN MAILA
22_03 Aurrekontu parte-hartzaileak	Tokikoa	-	-

17. GJH

HELBURUAK LORTZEKO ALIANTZA

OINARRIZKO ADIERAZLEAK	ITURRIA	UNSDG ADIERAZLEA	BALIOKIDETASUN MAILA
22_04 Garapenerako nazioarteko lankidetzara zuzendutako udal aurrekontua <small>BERRIA</small>	Tokikoa	17.2.1 Garapenerako laguntza ofizial garbia, osoa eta aurrerapen maila txikiagoa duten herrialdeentzako, Ekonomia Lankidetzaren eta Garapenerako Antolakundearen (ELGA) Garapenerako Laguntza Batzordeko diru-emaitzen sarrera nazional gordinarekiko (SNG) proportzioan.	HANDIA
22_05 Garapen jasangarriarekin lotuta dauden eta udalerriaren parte-hartzea duten sare eta aliantzen kopurua <small>BERRIA</small>	Tokikoa	17.14.1 Garapen jasangarrirako politiken koherentzia hobetzeko mekanismoak dituzten herrialdeen kopurua.	TXIKIA

EUSKADI
BASQUE COUNTRY

